

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी

१९९५

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1995

सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
१९९५

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1995

अर्थ व सांख्यिकी संचालक
महाराष्ट्र शासन, मुंबई
यांचेकडून सदिच्छेसह

With compliments from -
The Director of Economics and Statistics
Government of Maharashtra, Mumbai

“महाराष्ट्राची संक्षिप्त साहित्य इतिहास पुस्तिका १९२०” या पुस्तक तयार करण्यात आले असून, या मालिकेतील पुस्तिकांचा उद्देश आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक आणि आर्थिक क्षेत्रांमध्ये उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी योजव्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात पुस्तिकेत काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी देण्यात आली आहे.

२. या प्रकाशनातील सुवातीच्या तक्त्यात महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रांची तुलनात्मक माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यात राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक प्रगतीबाबत काही निवडक निर्देशांकाचे कल तमाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारचे विविध विभाग, तसेच निम्नस्तरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल आभारी आहे.

४. ही पुस्तिका महाराष्ट्राच्या माहितीकरिता संदर्भ म्हणून उपर्युक्त होईल अशी आशा आहे.

भा. मा. नगराळे,
अर्थ व सांख्यिकी संचालक,
मुंबई.

मुंबई :

दिनांक १६ ऑगस्ट १९९६.

शुद्धिपत्र/ Errata

१९९५

पृष्ठ क्रमांक Page No.	भाषा/Item	तक्का क्र./Table No. स्तंभ/ Col. No.	शुद्ध Incorrect	याद्याये Read
1	2	3	4	5
4	I-2.7	Col.-4	13122	13722
15	I- Rest of Mah.	T.-2.2 C.-7	-	18.02
15	I- Rest of Mah.	T.-2.2 Col.-8	-	36.54
15	I- Rest of Mah.	T.-2.2 Col.-9	-	25.90
15	I- Vidharbha Div.	T.-2.2 Col.-7	-	14.58
15	I- Vidharbha Div.	T.-2.2 Col.-8	-	40.33
15	I- Vidharbha Div.	T.-2.2 Col.-9	-	21.30
18	L-18	T.-2.4 Col.-2(1)	Maharashtra Rest of	Rest of Maharashtra
23	I-17	T.-2.7 Col.-6	1054	1,045
58	I-Mah. State.	T. No. 3.4 Col.13	3435	3433
120	I- 5	T. No. 13.4 Col.3	10,254	1,02,454
136	I- Kokan Div.	T. No. 16.1(A),C-3	54,822	44,822
158	I-Total	T. No. 19.5 Col.5	7067435	7080438
158	I-Total	T. No. 19.5 Col.6	2110645	21,10,665
175	I-heading	T.No.22-	1994	1995
237	Col. heding	T. No. 29.6, Col.12	1994	1994*
245	I-2(a)	T. No. 29.10, Col.7	223622	22362
245	I-1(c)	T. No. 29.10 Col.11	9,714.5	9,794.5
245	I-1(b)	T. N. 29.10 Col.12	(221.5)	(622.5)
245	I-2(b)	T. N. 29.10 Col. 12	(210.8)	(218.0)

PREFACE

This issue of " Handbook of Basic Statistics of Maharashtra " for the year 1995 is the thirty-fifth in the series. The main object of this booklet is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of State Economy in a concise form. In attempting to give up-to-date information, provisional figures have been presented, in respect of some items in this issue.

2. For comparison of the socio-economic aspects of the State with that of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on trends of some socio-economic selected indicators are presented at the end of this booklet.

3. The co-operation extended by different departments of the State Government, Central Government and autonomous Organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

4. The booklet, it is hoped, will be useful as a ready reference.

B. M. Nagrale,
Director of Economics & Statistics,
Mumbai.

Mumbai :

Dated 16th August, 1996.

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
1995

वर्ष ३५]

अनुक्रमणिका/CONTENTS

[Vol. XXXV

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिलेपात महाराष्ट्र—		Maharashtra State at a glance—
(i) सामान्य माहिती	1	General information.
(ii) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1. हवामान		<i>Climate</i>
1.1. निवडक केंद्रांतील कमाल व किमान तापमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस.	9	Maximum and minimum temperature rainy days and annual rainfall at selected centres.
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		<i>Area and Population</i>
✓2.1. पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Males, females and households in each district.
✓2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या ..	14	Rural and urban population in each district.
✓2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
✓2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	18	Percentage of literacy in each district.
✓2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय बदलतात.	20	Decadal variation in population since 1901.
2.6. शहरांच्या लोकसंख्या—गटानुसार नागरी लोकसंख्या.	21	Urban population by size-class of towns
2.7. बस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	22	Classification of inhabited villages according to population.
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले.	28	Cities/Urban Agglomerations (UAs, with population of 1,00,000 or above.
✓2.9. काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	31	Classification of workers and non-workers.
✓2.10. काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे कार्य प्रकारानुसार वर्गीकरण.	32	Classification of persons not at work by type of activity.
✓2.11. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या.	33	Population of scheduled castes and scheduled tribes
2.12. प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या.	36	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.13. वयोगटानुसार लोकसंख्या	.. 38	Population according to age groups.
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या	39	Population by religion.
2.15. २००१ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या.	40	Annual estimates of population up to 2001.
2.16. स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष.	41	Migrants by sex and reason for Migration.
2.17. पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष.	42	Migrants by sex and place of last residence.
2.18. प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यवृतीची संख्या.	46	Households and household population by languages mainly spoken.
3. शेती		<i>Agriculture</i>
3.1. जमिनीचा वापर 47	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र.	48	Districtwise break-up of culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन.	50	Area and outturn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन.	51	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक 60	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती.	62	Progress under soil conservation and land development.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप 63	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे 64	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना वीजपुरवठा 65	Agricultural pumps energised.
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र.	67	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra.
3.11. राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या.	68	Number of Irrigation projects completed in State sector.
3.12. निमित्त सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र.	69	Irrigation potential created and actual irrigated area.
3.13. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प.	70	Government hydro projects commissioned.
4. पशुसंवर्धन		<i>Animal Husbandry</i>
4.1. पशुधन 71	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुधन 74	Livestock population in each district.

विषय	पृष्ठ Page	Subject
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती ..	76	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळां- मार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण.	78	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors.
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे.	79	Milk products and milk chilling centres
5. मत्स्यव्यवसाय		<i>Fisheries</i>
5.1. विविध खारवण आवारात झालेली माशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे.	80	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed.
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	81	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
5.3. मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	83	Varietywise marine fish production.
5.4. मत्स्योत्पादनाची विव्हेटाट (सागरी व भूजल)	85	Disposition of fish catch (Marine and Inland).
6. वने		<i>Forests</i>
6.1. वनभ्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण ..	86	Classification of forest area.
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादन ..	87	Production of major and minor forest product.
7. उद्योग आणि खाणकाम		<i>Industry and Mining</i>
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	88	Distribution of working factories accord- ing to working strength.
7.2. कारखाने व कामगारांची कामादरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण.	89	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या.	92	Working factories and average daily employment in each district.
7.4. महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक मांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी.	94	Productive capital, output and value added by manufacture in Maharashtra State.
7.5. कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी ..	96	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6. औद्योगिक विवाद	97	Industrial disputes.
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	98	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8. खनिज उत्पादन	99	Mineral production.
7.9. औद्योगिक उत्पादन	100	Industrial production.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
8. वीज		<i>Electricity</i>
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर.	101	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली गाहरे व खेडी	102	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		<i>Joint Stock Companies</i>
9.1. ३१ मार्च १९९४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था.	104	Number of joint stock companies as on 31st March 1994.
10. बँका		<i>Banks</i>
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या.	106	Number of places having banking offices and number of banking offices in each district.
11. सहकार		<i>Co-operation</i>
11.1. संस्था, समासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल.	108	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन व संचार		<i>Transport and Communications</i>
12.1. रस्त्यांची लांबी	109	Road length.
12.2. पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण ..	110	Road length according to types of surface
12.3. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी.	111	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.4. वापरात असलेली मोटार वाहने ..	112	Motor vehicles in operation.
12.5. महाराष्ट्रातील परिवहनाची व वाहने	113	Transport and non-transport vehicles in Maharashtra State.
12.6. व्यावसायिक व विगड व्यावसायिक वाहन चालकांचे परवाने.	114	Professional and non-professional driving licences.
12.7. लोहमार्गाची लांबी	115	Railway route length.
12.8. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या.	116	Number of post offices and telegraph offices in Maharashtra State.
13. जहाज वाहतूक		<i>Shipping</i>
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	117	Number and tonnage of vessels entered in Bombay Port.
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोदघा आणि बंदरे येथून हलविलेला माल.	118	Cargo handled at the docks and bunders in Bombay Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल.	119	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांनुष होणारी प्रवासी वाहतूक.	120	Passenger traffic at the minor ports of Maharashtra State.
14. देशांतर्गत व्यापार		<i>Inland Trade</i>
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार.	121	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		<i>Education</i>
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्या-प्यांचे वर्गीकरण.	123	Institutions and enrolment by type of education.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण . .	126	Primary and secondary education in each district.
15.3. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थींच्या मंजूर जाणा.	128	Number of Government and Non-Government industrial training institutions and seats sanctioned in Maharashtra.
15.4. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल.	129	Results of the final examinations of Government and non-Government industrial training institutes in Maharashtra.
15.5. महाराष्ट्र राज्यातील शिकऊ उमेववारांची वगंधारी.	130	Classification of apprentice trainees in Maharashtra.
15.6. महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या.	131	Secondary and higher secondary technical schools and students in Maharashtra State.
15.7. महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांची प्रवेशक्षमता.	132	Technical and vocational institutes according to type of syllabus in Maharashtra and their intake capacity.
15.8. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांची विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता.	134	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity in Maharashtra.
16. जीवनविक्षयक आकडेवारी		<i>Vital Statistics</i>
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंब करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या.	135	Districtwise number of persons using various family planning methods.
16.2. महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर.	140	Birth, Death and Infant mortality rates by Sample registration system in Maharashtra.
16.3. महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा.	141	Medical facilities available in Maharashtra State.
17. पोलीस आणि गुन्हे		<i>Police and Crimes</i>
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या . .	142	Police stations and police force.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून).	143	Cognizable offences (including attempts under Indian Penal Code).
18. कारागृहे		<i>Prisons</i>
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	.. 144	Number of prisons and convicts.
19. घरवांघणी		<i>Housing</i>
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	.. 145	Classification of houses according to use
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	148	Distribution of households according to rooms occupied.
19.3. घराचे छप्पर व भिती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	149	Distribution of households by predominant material used for roof and wall of house.
19.4. बेघर व संस्थांत रहाणारे लोक	.. 154	Houseless and institutional population.
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	.. 156	Households by number of rooms occupied.
20. स्थानिक संस्था		<i>Local Bodies</i>
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च.	160	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदा व महानगरपालिका घडण.	यांची 161	Constitution of Municipal Councils and Municipal Corporations.
20.3. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका उत्पन्न व खर्च.	यांचे 164	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.4. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	.. 166	Income and expenditure of Zilla Parishads.
20.5. प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या	.. 168	Local Bodies by types.
21. सार्वत्रिक निवडणुका		<i>General Elections</i>
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	.. 169	Results of general elections.
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण	.. 170	Candidates according to party affiliations.
22. किंमत निर्देशांक		<i>Price Indices</i>
22.1. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	171	All India wholesale price Index numbers (New Series).
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	173	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक.	176	Consumer price Index numbers for selected essential items for Rural Maharashtra.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
22.4. महाराष्ट्रातील नाशरी विभागातील जीवना-177 वश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतीचा निर्देशांक.		Consumer price Index numbers for selected essential items for urban Maharashtra.
22.5. शहरी अधिकतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक.	178	Consumer price Index numbers for urban non-manual employees.
22.6. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक.	179	Consumer price Index numbers for agricultural labourers in Maharashtra.
23. रोजगार		<i>Employment</i>
23.1. औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	180	Industrial classification of persons at work other than cultivators.
23.2. विगारशेती व्यवसायातील व्यवसायानुसार वर्गीकरण.	181	Occupational classification of persons at work other than cultivators.
23.3. सेवायोजनेसंबंधीची माहिती	.. 182	Employment exchange statistics.
23.4A. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	.. 183	State Government and Semi Government employees.
23.4B. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी.	184	Class and Social groupwise State Government and Semi Government employees.
23.5. सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	.. 185	Employment in public sector.
23.6. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार.	187	Employment under Shops and commercial Establishments Act.
23.7. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च.	188	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the employment guarantee scheme in Maharashtra State.
24. छापखाने व प्रकाशने		<i>Presses and Publications</i>
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके व नियतकालिके.	आणि 189	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		<i>Annual Plans</i>
25.1. महाराष्ट्राची सातवी व आठवी पंचवार्षिक योजना.	190	Seventh and Eighth Five-Year Plan of Maharashtra.
26. राज्य वित्त		<i>State Finance</i>
26.1. राज्याची महसुली जना	.. 192	Revenue receipts of the State.
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	.. 198	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथकरण	.. 209	Analysis of State Government Budget.

विषय	पृष्ठ Page	Subject
27. राज्य उत्पन्न		<i>State Income</i>
27.1. चाल आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न	211	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		<i>Miscellaneous</i>
28.1. नियंत्रित बाजारपेठा	212	Regulated markets.
28.2A. महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती	216	Life Insurance in Maharashtra.
28.2B. महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिनियम.	217	Gross direct Premium written in Maharashtra.
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या.	218	Number of hotels in Maharashtra approved by the tourism department.
28.4. हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक	219	Foreign tourists disembarking at Bombay by air.
28.5. महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कृड) तेलाचे उत्पादन.	220	Production of crude oil in Maharashtra State.
28.6. महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर.	221	Reserves, gross production and utilisation of natural gas in Maharashtra State.
28.7. घरेलू पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक.	222	LPG domestic customers in Maharashtra.
29. निवडक निर्देशांकांचा क्रम		<i>Trends in selected indicators</i>
29.1. शेती	223	Agriculture.
29.2. पशुधन व कुक्कुट	228	Livestock and poultry.
29.3. उद्योग आणि खानकाज	229	Industry and mining.
29.4. वीज	232	Electricity.
29.5. सहकार	235	Co-operation.
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	236	Transport and communications.
29.7. शिक्षण	238	Education.
29.8. अखिल भारतीय धाऊर किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	240	All India wholesale price Index numbers (New Series).
29.9. कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	241	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न (सुधारित मालिका)	244	State Income (Revised Series).

दृष्टिक्षेपात् महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE
(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	भौगोलिक स्थान— उत्तर अक्षांश पूर्व रेखांश	16.4 to 22.1 72.6 to 80.9	Location— North latitude (degrees). East longitude (degrees).
2	विभाग	6	Number of Divisions.
3	जिल्हे	31	Number of Districts.
4	तालुके	325	Number of Talukas.
5	शहरे व बाहेर संकुले†	336	Number of City and town units/UAs.†
6	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी).†	33	Number of cities having population more than one lakh (out of towns against Serial No. 5).†
7	खेडे— वस्ती असलेली वस्ती नसलेली	40,412 2,613	Number of Villages Inhabited. Un-inhabited.
8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometres)
9	किनाऱ्याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres).

टोप.—(१) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सर्व्हेअर जनरल, भारत सरकार, यांच्यानुसार आहे.

Information against item 8 is according to Surveyor General, India.

(२) †१९९१ जनगणनेवर आधारित.

†1991 Population Census.

(३) शहर संकुल—ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे.

UA = Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maha- rashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	✓ लोकसंख्या (१९९१ ची जनगणना)						POPULATION (1991 Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या .. हजारांत	..	48,396	6,28,692*	7.7	Thousand	(a) Rural population.
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	61.31	74.29	..	Percentage	(b) Percentage of rural popula- tion to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या .. हजारांत	30,542	2,17,611*	14.0	Thousand	(a) Urban population.
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी ..	38.69	25.71	..	Percentage	(b) Percentage of urban popula- tion to total population.
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या .. हजारांत	15,344	1,52,009	10.1	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	9,259	11,591	8.3	Do.	(i) Rural.
	(२) नागरी	6,085	40,418	15.1	Do.	(ii) Urban.
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या	78,937	8,46,303*	9.3	Do.	(a) Total population
	(१) पुरुष	40,826	4,39,230*	9.3	Do.	(i) Males.
	(२) स्त्रिया	38,112	4,07,072*	9.4	Do.	(ii) Females.
1.5	(अ) अनुमंचित जाती व जमाती यांची लोकसंख्या.	16,076	2,05,982††	7.8	Do.	(a) Population of scheduled castes and scheduled tribes
	(आ) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण	शेकडेवारी ..	20.4	24.6††	..	Percentage	(b) Percentage of above popula- tion to total population.

1.6	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	हजारंत	..	31,006	2,85,932††	10.8	Thousand	(a) Total main workers.
	(आ) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाणात.	शेकडेवारी	..	39.3	34.0	..	Percentage	(b) Percentage of total main workers to total population
1.7	(अ) सीमांतिक काम करणारे	हजारंत	..	2,904	28,199††	10.3	Thousand	(a) Marginal workers.
	(आ) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाणात.	शेकडेवारी	..	3.7	3.4	..	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population.
1.8	(अ) एकूण काम न करणारे	हजारंत	..	45,011	5,24,437††	8.6	Thousand	(a) Total non-workers.
	(आ) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाणात.	शेकडेवारी	..	57.0	62.4	..	Percentage	(b) Percentage of total non-workers to total population.
1.9	लोकसंख्येची घनता	257	274 367††	..	Persons per sq. km.	Density of population.
1.10	साक्षरतेचे प्रमाण							Literacy percentage—
	(१) पुरुष	76.56	64.13††	..	Percentage	(i) Males
	(२) स्त्रिया	52.32	39.29††	..	Do.	(ii) Females
	(३) एकूण	64.87	52.21††	..	Do.	(iii) Persons
1.11	स्त्री-पुरुष प्रमाण	934	927†	..	Females per 1,000 males	Sex ratio.
1.12	१९८१-९१ मध्ये जात्रेची लोकसंख्येतील शेकडा वाढ.	शेकडेवारी	..	25.73	23.85	..	Percentage	Percentage growth of population during 1981-91.

* जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची व जम्मू व काश्मीरची अंशजित लोकसंख्या अल्प व वास्तविक व चीन हांची जम्मू व काश्मीरमधील वैकायदेशीर व्याप्त केलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

Includes projected population of Assam and Jammu and Kashmir where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

†† जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir. † आसाम, जम्मू व काश्मीर वगळून/Excludes Assam, Jammu and Kashmir.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
			AGRICULTURE				
शेती							
प्रमुख पिकावलील क्षेत्र (१९९१-९२, १९९२-९३ व १९९३-९४ या वर्षांची सरासरी).			Area under principal crops (Average for years 1991-92, 1992-93 and 1993-94)				
2.1	तांदूळ	हजार हेक्टर	1,556	42,153	3.7	Thou-hect. Rice
2.2	गहू	"	693	24,255	2.9	Do. .. Wheat
2.3	ज्वारी	"	5,851	12,760	45.9	Do. .. Jowar
2.4	बाजरी	"	1,866	10,057	18.6	Do. .. Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये	"	10,434	1,00,041	10.4	Do. .. All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये	"	2,688	22,445	12.0	Do. .. All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये	"	13,122	1,22,486	11.2	Do. .. All foodgrains
2.8	भुईमूग	"	683	8,404	8.1	Do. .. Groundnut
2.9	ऊस (का)	"	401	3,601	11.1	Do. .. Sugarcane (H)
2.10	कापूस	"	2,573	7,513	34.2	Do. .. Cotton
प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९९१-९२, १९९२-९३ व १९९३-९४ या वर्षांची सरासरी).			Outturn of principal crops (Average for years 1991-92, 1992-93 and 1993-94)				
2.11	तांदूळ	हजार टन	2,315	75,506	3.1	Thousand Rice tonnes.
2.12	गहू	"	826	5,7344	1.4	Do. .. Wheat
2.13	ज्वारी	"	5,351	10,808	49.5	Do. .. Jowar
2.14	बाजरी	"	1,296	6,189	20.9	Do. .. Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये	"	10,340	1,64,017	6.3	Do. .. All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये	"	1,656	12,643	13.1	Do. .. All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये	"	11,996	1,76,659	6.8	Do. .. All foodgrains

2.18	भुईभूग	691	7,806	8.9	Do.	..	Groundnut
2.19	ऊस (ऊसांत)	31,644	2,36,363	13.4	Do.	..	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (ईमध्मे)	316	1,804	17.5	Do.	..	Cotton (lint)
3 पशुसंघन										
पशुगणना, १९८७										
ANIMAL HUSBANDRY										
Livestock Census, 1987										
3.1	एकूण पशुघन	हजारांत	..	34,255	4,46,300	7.7	Thousand numbers.	Total livestock
3.2	एकूण गाई-बैल	16,983	1,99,700	8.5	Do.	Total cattle
3.3	गाई-बैल—	Cattle—
	(१) तीन वर्षांवरील बैल	6,531	72,200	9.0	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील गाई	5,096	33,400	15.3	Do.	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	4,755	76,000	6.3	Do.	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे—	Buffaloes—
	(१) तीन वर्षांवरील रेडे	356	7,500	4.7	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षांवरील म्हशी	2,816	39,100	7.2	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	12,068	1,55,900	7.7	Do.	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे व गिगरे	43	1,800	2.4	Do.	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुघन	12,474	1,68,800	7.4	Do.	Other livestock
3.9	कोबड्या, बरक बगेरे	24,839	2,75,300	9.0	Do.	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	35	738	4.7	Do.	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेले इंजिने व पंप.	743	16,184	4.6	Do.	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले बिजुत पंप (३१ मार्च १९९२)	1,701	9,365	18.2	Do.	Electric pumps for irrigation (31st March 1992)
4 जंगले (१९९०-९१)										
FORESTS (1990-91)										
4.1	एकूण जंगलभ्याप्त क्षेत्र	चौ. कि.	..	63,798	6,79,850	9.4	Sq. km.	Total forest area

(II) भारतसो तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5 उद्योग आणि खानकाम							
5.1 कारखाने*							
INDUSTRY AND MINING							
*Factories—							
(अ)	चालू कारखाने (१९९२)	संख्या	..	24,631	2,07,084	11.9	Number (a) Working factories (1992)
(आ)	कामगारांची दैनिक सरासरी (१९९२).	हजारांत	..	1,222	8,620	14.2	Thousand (b) Average daily number of workers (1992).
<i>Annual Survey of Industries (Census plus Non-Census parts) (1991-92)—</i>							
5.2 वार्षिक उद्योगांची पाहणी							
(प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (१९९१-९२)*							
(अ)	उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	..	33,618	1,96,371	17.1	Crore Rs. (a) Productive capital
(ब)	रोजगारीवर असलेल्या लोकांची संख्या.	हजारांत	..	1,232	8,320	14.8	Thousand (b) Number of persons employed.
(क)	एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	..	66,285	2,99,196	22.2	Crore Rs. (c) Gross output (ex-factory value).
(ड)	उत्पादन मूल्यवृद्धी	"	..	13,140	54,827	24.0	Do. (d) Value added by manufacture.
5.3							
(अ)	चालू असलेल्या सुतीकापड गिरण्या (मार्च १९९५).	संख्या	..	168	1,416	11.9	Number (a) Working cotton textile mills (March 1995).
(आ)	या गिरण्यांतील कामगारांची सरासरी (मार्च १९९५).	हजारांत	..	199	1,023	19.5	Thousand (b) Average number of workers employed in cotton textile mills (March 1995).
(इ)	सुताचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९९५).	हजार कि. ग्रॅम	..	25,775	1,74,137	14.8	Thousand (c) Average monthly production of yarn (March 1995).
(ई)	कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९९५).	हजार मीटर	..	64,933	1,48,278	43.8	Thousand (d) Average monthly production of cloth (March 1995).
5.4 खानकाम (१९९४).							
MINING (1994)							
(अ)	कोळसा (उत्पादन)	'००० टन	..	22,776	2,54,050	9.0	'000 Tonnes (a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये.	..	966	11,004	8.8	Crore Rs. (Value)

(आ) कच्चे कोयला (उत्पादन)	.. '००० टन	..	119	60,473	0.2	'000 Tonnes (b) Iron ore (Quantity)
(ब) कच्चे कोयला (मूल्य)	.. कोटी रुपये	..	1	997	0.1	Cröre Rs. (Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	.. '००० टन	..	261	1,632	16.0	'000 Tonnes (c) Manganese ore (Quantity)
(ई) कच्चे मँगनीज (मूल्य)	.. कोटी रुपये	..	30	130	23.1	Cröre Rs. (Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	.. '००० टन	..	448	4,869	9.2	'000 Tonnes (d) Bauxite (Quantity)
(ई) बॉक्साईट (मूल्य)	.. कोटी रुपये	..	4	72	5.6	Cröre Rs. (Value)
6 वीज						
6.1 एकूण उत्पादन (१९९४-९५)	.. बरारुस कि.वॅ.तास	..	47,259	3,50,639	13.5	Million kwh Total generation (1994-95)
6.2 एकूण वापर (१९९४-९५)	.. " कि.वॅ.तास	..	41,104	2,60,842	15.8	Do. ,, Total consumption (1994-95)
6.3 (अ) औद्योगिक वापर	.. " कि.वॅ.तास	..	16,646	1,00,315	16.6	Do. ,, (a) Industrial consumption
(आ) औद्योगिक वापराची एकूण वापराशी टक्केवारी.	.. शेकडेवारी	..	40.5	38.5	..	Percentage (b) Percentage of industrial consumption to total consumption.
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका						
7.1 संयुक्त भांडवली कंपनी (३१ मार्च १९९२ रोजी).	.. संख्या	..	62,024	2,75,664	22.5	Number Companies at work (as on 31st March 1992).
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	.. कोटी रुपये	..	11,174	90,962	12.9	Cröre Rs. Their paid-up capital
7.3 बँक कार्यालये, वर्गीकृत व्यापारी (३१ मार्च १९९४ रोजी).	.. संख्या	..	5,724	61,852	9.3	Number Banking offices, scheduled commercial (as on 31st March 1994).
7.4 दर लाख लोकसंख्येशी बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	6.8	6.9	..	Do. .. Banking officers per lakh of population.
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (वर्गीकृत बाणिज्यिक) (मार्च १९९३).	2,750	37,724	7.3	Do. .. Places having banking offices (Scheduled commercial) (March 1993).
8 सहकार						
(१९९०-९१)	CO-OPERATION (1990-91)					
8.1 सहकारी संस्था	.. संख्या	..	1,04,610	3,08,080	34.0	Number Co-operatives Societies
8.2 सभासदांची संख्या	.. लाखात	..	269	1,557	13.3	Lakh Membership numbers

*अस्थायी/Provisional.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	सर्व सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल ..	कोटी रुपये ..	24,177	71,672	33.7	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies.
8.4	कृषि पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज (१९८४-८५)	कोटी रुपये ..	250	1,742	14.0	Do. ..	Advances by agricultural credit societies. (1984-85)
9. परिवहन आणि वळणवळण							
TRANSPORT AND COMMUNICATIONS							
9.1	(अ) रेल्वे मार्गांची लांबी (३१ मार्च १९९३ रोजी).	किलो मीटर ..	5,455	62,486	8.7	Kilometres	(a) Total railway length (as on 31st March 1993).
	(आ) रेल्वे मार्गांच्या लांबीचे क्षेत्रफळाशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमार्गे) (३१ मार्च १९९३ रोजी).	किलो मीटर ..	1.8	1.9	..	Do. ..	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1993).
9.2	१०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामार्गे असणारी रस्त्याची लांबी (३१ मार्च १९९२ रोजी).	किलो मीटर ..	73	66	..	Do. ..	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1992).
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्रफळामार्गे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९९३ रोजी).	संख्या ..	879	648	..	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms. of area (as on 31st March 1993).
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९९३ रोजी).	संख्या ..	3,604	3,086	..	Do. ..	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March 1993).
✓ 10.	राज्य उत्पन्न (१९९४-९५)						STATE INCOME (1994-95)
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये ..	1,11,028**	7,44,663***	14.9	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किमतीनुसार दरबोर्द उत्पन्न.	रुपये ..	13,112	8,237	..	Rs.	(b) Per capita income at current prices.

**प्राथमिक अंदाज/Preliminary.

***शीघ्र अंदाज/Quick estimates.

1. हवामान/CLIMATE
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1.

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1.

निवडक केंद्रांतील कमाल आणि किमान तपमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस

MAXIMUM AND MINIMUM TEMPERATURE, RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES
1992

(तपमान सेल्सीयस डिग्रीमध्ये, पाऊस मिलिमीटरमध्ये/Temperature in degrees celcius and Rainfall in mm.)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	तपमान/Temperature		पाऊस/Rainfall		नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	Centres
		कमाल Maximum (Highest)	किमान Minimum (Lowest)	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	34.5	18.6	N.A.	N.A.	1,805	Colaba (Greater Mumbai)
2	सांतानुश (बृहन्मुंबई)	34.3	16.9	N.A.	N.A.	2,812	Santacruz (Greater Mumbai)
3	डहानू (ठाणे)	34.2	16.3	58	1,892.7	1,759	Dahanu (Thane)
4	भीरा (रायगड)	39.0	15.3	77	4,142.2	N.A.	Bhira (Raigad)
5	मलिबाग (रायगड)	33.4	16.9	58	1,880.3	1,960	Alibag (Raigad)
6	रत्नागिरी	34.1	18.2	83	3,290.8	2,617	Ratnagiri
7	देवगड (सिंधुदुर्ग)	N.A.	N.A.	75	2,482.4	2,246	Devgad (Sindhudurg)
8	वेंगुर्ला (सिंधुदुर्ग)	N.A.	N.A.	87	2,579.0	N.A.	Vengurla (Sindhudurg)
9	हर्ण (रत्नागिरी)	32.7	22.0	74	2,215.3	2,472	Harnai (Ratnagiri)
10	नाशिक	N.A.	N.A.	46	580.0	697	Nashik
11	ओझर (नाशिक)	38.5	8.9	40	478.7	633	Ozar (Nashik)
12	मालेगाव कॅम्प	N.A.	6.6	32	723.8	N.A.	Malegaon Camp
13	नंदुरबार (धुळे)	33.7	17.2	36	652.8	643	Nandurbar (Dhule)
14	जळगाव	42.9	11.2	37	778.2	787	Jalgaon
15	अहमदनगर	38.1	9.8	30	588.0	622	Ahmadnagar
16	पुणे	37.6	9.6	48	640.7	661	Pune
17	बारामती (पुणे)	39.3	9.7	27	354.6	465	Baramati (Pune)

18	लौहगाव (पुणे)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	684	Lohgaon (Pune)
19	बानोरी (ए.एफ.एम.सी.)	38.8	11.8	N.A.	N.A.	640	Wanorie (A.F.M.C.)
20	महाबळेश्वर (सातारा)	32.5	13.2	92	4,985.4	6,226	Mahabaleshwar (Satara)
21	सांगली	39.4	12.5	N.A.	N.A.	N.A.	Sangli
22	सोलापूर	41.0	14.9	37	475.0	678	Solapur
23	जेऊर (सोलापूर)	40.7	7.7	20	422.0	596	Jeur (Solapur)
24	सातारा	38.0	10.2	52	778.1	N.A.	Satara
25	कोल्हापूर	37.5	14.2	N.A.	N.A.	1,070	Kolhapur
26	औरंगाबाद	N.A.	N.A.	31	805.0	726	Aurangabad
27	उस्मानाबाद	40.4	13.2	33	423.3	N.A.	Osmanabad
28	चिखळठाणा (औरंगाबाद)	40.3	10.0	N.A.	N.A.	692	Chikhalthana (Aurangabad)
29	परभणी	42.5	15.1	41	937.8	854	Parbhani
30	बीड	40.9	13.0	30	693.6	786	Beed
31	नांदेड	42.8	11.8	42	1,008.4	901	Nanded
32	बुलढाणा	41.7	7.1	41	850.6	857	Buldana
33	अकोला विमानतळ	46.2	7.5	N.A.	N.A.	N.A.	Akola Airport
34	अकोला शहर	45.0	7.4	42	781.9	801	Akola City
35	अमरावती	45.2	8.0	41	926.3	876	Amravati
36	यवतमाळ	44.4	8.4	43	960.6	1,096	Yavatmal
37	पुसद (यवतमाळ)	45.6	5.6	45	1,406.0	875	Pusad (Yavatmal)
38	वर्धा	46.2	9.9	45	986.9	N.A.	Wardha
39	नागपूर विमानतळ	45.3	7.1	47	873.1	N.A.	Nagpur Airport
40	नागपूर शहर	43.6	8.9	39	981.6	1,242	Nagpur City
41	गोंदिया (भंडारा)	45.5	8.4	48	1,037.6	1,471	Gondia (Bhandara)
42	चंद्रपूर	46.0	8.1	N.A.	N.A.	1,267	Chandrapur
43	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	44.6	2.6	51	1,610.0	N.A.	Brahmapuri (Chandrapur)
44	मिरोचा (गडचिरोली)	45.2	5.0	53	1,324.4	1,439	Sironcha (Gadchiroli)

N. A. = उपरुद्ध नाही./Not available.

कंसालीक नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यांची आहेत.

The names in brackets indicate the district wherein the centre is located.

साधार.— (१) विभागीय द्रवामान शास्त्र कार्यालय, मुंबई व नागपूर.

Source.— (1) Regional Meteorological Department, Mumbai and Nagpur.

(२) कृषि संशोधक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

(2) Director of Agriculture, Government of Maharashtra,

Pune.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

सबता क्रमांक /TABLE No. 2.1.

पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या/MALES, FEMALES AND HOUSEHOLDS IN EACH DISTRICT

1991

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	कुटुंबे Households (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	स्त्री-पुरुष प्रमाण* Sex ratio* (No.) (7)	District (2)
1	बृहन्मुंबई ..	2,051	5,460	4,466	9,926	818	Greater Mumbai
2	ठाणे ..	1,097	2,793	2,456	5,249	879	Thane
3	रायगड ...	373	908	915	1,825	1,010	Raigad
4	रत्नागिरी ..	324	700	844	1,544	1,205	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	176	389	443	832	1,137	Sindhudurg
	कोंकण विभाग ..	4,021	10,250	9,124	19,376	890	Konkan Division
6	नाशिक ..	700	1,985	1,866	3,851	940	Nashik
7	धुळे ..	458	1,295	1,240	2,536	958	Dhule
8	जळगाव ..	597	1,643	1,545	3,188	940	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	627	1,731	1,642	3,373	949	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग ..	2,382	6,654	6,293	12,948	946	Nashik Division
10	पुणे ..	1,079	2,861	2,671	5,533	933	Pune
11	सातारा ..	466	1,208	1,243	2,451	1,029	Satara
12	सांगली ..	423	1,129	1,081	2,210	958	Sangli
13	सोलापूर ..	579	1,671	1,561	3,231	934	Solapur
14	कोल्हापूर ..	568	1,525	1,465	2,990	961	Kolhapur
	पुणे विभाग ..	3,115	8,394	8,021	16,415	956	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ..	9,518	25,298	23,438	48,739	926	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद ..	425	1,152	1,062	2,214	922	Aurangabad

16	जालना	258	697	668	1,364	958	Jalna
17	परभणी	380	1,084	1,033	2,117	953	Parbhani
18	बीड	367	937	885	1,822	944	Beed
19	नांदेड	407	1,198	1,132	2,330	945	Nanded
20	उस्मानाबाद	233	659	617	1,276	937	Osmana bad
21	लातूर	284	863	813	1,677	942	Latur
	औरंगाबाद विभाग	2,354	6,590	6,210	12,800	942	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	353	966	920	1,886	953	Buldana
23	अकोला	420	1,142	1,072	2,214	939	Akola
24	अमरावती	427	1,136	1,064	2,200	936	Amravati
25	यवतमाळ	413	1,064	1,013	2,077	951	Yavatmal
	अमर.वती विभाग	1,613	4,308	4,069	8,377	945	Amravati Division
26	वर्धा	220	550	517	1,067	939	Wardha
27	नागपूर	655	1,710	1,577	3,287	922	Nagpur
28	भंडारा	434	1,060	1,047	2,108	988	Bhandara
29	चंद्रपूर	388	910	862	1,772	948	Chandrapur
30	गडचिरोली	163	398	389	787	976	Gadchiroli
	न.गपूर विभाग	1,860	4,628	4,392	9,021	949	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	3,473	8,936	8,461	17,398	947	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	15,344	40,826	38,112	78,937	934	Maharashtra State
	@भारत	1,52,009	4,39,230	4,07,072	3,46,303	927	@India

टीप.—(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा काही ठिकाणी जुळणार नाहीत.

(२) *दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.

(३) @ जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे जम्मू व काश्मीरमधील प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

(४) पहिली जनगणना १८७२ मध्ये घेण्यात आली.

माधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) *Females per 1,000 males.

(iii) @ Excludes population of areas in Jammu and Kashmir where census could not be taken.

(iv) First census was taken in 1872.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

(2) Registrar Genral and Ceasus Commissioner, Govt, of India, New Delhi.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

संख्या क्रमांक/TABLE No. 2.2.

✓ जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/RURAL AND URBAN POPULATION IN EACH DISTRICT
1991

(हजाराने/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage of urban population to total population	दशवर्षीय वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 1981-91 (%)			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	9,926	9,926	100.00	..	20.42	20.42	Greater Mumbai
2	ठाणे ..	1,856	3,393	5,249	64.64	0.49	128.35	56.60	Thane
3	रायगड ..	1,496	329	1,825	18.02	17.16	56.50	23.3	Raigad
4	रत्नागिरी ..	1,406	138	1,544	8.93	11.68	15.05	11.89	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ..	769	63	832	7.57	6.51	23.82	7.51	Sindhudurg
	कोकण विभाग ..	5,527	13,849	19,376	71.47	7.89	36.98	27.23	Konkan Division
6	नाशिक ..	2,482	1,369	3,851	35.54	20.26	47.53	28.72	Nashik
7	धुळे ..	2,016	520	2,536	20.50	22.14	29.96	23.69	Dhule
8	जळगाव ..	2,313	875	3,188	27.44	18.01	32.93	21.76	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	2,839	533	3,373	15.80	25.47	51.99	24.55	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग ..	9,650	3,297	12,948	25.46	20.16	41.88	24.88	Nashik Division
✓ 10	पुणे ..	2,726	2,807	5,533	50.73	24.28	42.42	32.57	Pune
11	सातारा ..	2,136	316	2,451	12.89	20.45	18.74	20.22	Satara
12	सांगली ..	1,707	502	2,210	22.72	18.79	27.52	10.67	Sangli
13	सोलापूर ..	2,302	929	3,231	28.75	26.18	21.18	24.70	Solapur

14	कोल्हापूर ..	2,203	787	2,990	26.32	19.51	24.53	21.33	Kolhapur
	पुणे विभाग ..	11,074	5,341	16,415	32.54	22.07	32.55	25.10	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ..	26,251	22,487	48,739	46.14	18.12	36.56	25.98	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद ..	1,489	725	2,214	32.74	24.68	54.05	39.11	Aurangabad
16	जालना ..	1,134	231	1,364	16.93	29.86	44.21	32.21	Jalna
17	परभणी ..	1,640	477	2,117	22.53	24.65	16.20	28.85	Parbhani
18	बीड ..	1,495	327	1,822	17.94	24.35	42.16	25.95	Beed
19	नांदेड ..	1,824	506	2,330	21.71	25.39	54.31	33.24	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	1,082	194	1,276	15.20	25.37	49.14	23.92	Osmanabad
21	लातूर ..	1,335	342	1,677	20.39	23.59	60.50	29.67	Latur
	औरंगाबाद विभाग ..	9,999	2,802	12,800	21.89	25.51	57.29	31.32	Aurangabad Division
22	बुलढाणा ..	1,498	388	1,886	20.57	21.79	38.11	25.00	Buldana
23	अकोला ..	1,580	634	2,214	28.63	15.16	39.41	21.20	Akola
24	अमरावती ..	1,483	717	2,200	32.59	12.60	31.53	18.22	Amravati
25	यवतगाळ ..	1,720	357	2,077	17.18	16.62	36.23	19.58	Yavatmal
	अमरावती विभाग ..	6,281	2,096	8,377	25.01	16.45	36.15	20.82	Amravati Division
26	वर्धा ..	784	285	1,067	26.71	12.78	22.73	15.14	Wardha
27	नागपूर ..	1,256	2,031	3,287	61.78	12.16	35.25	26.97	Nagpur
28	भंडारा ..	1,832	276	2,108	13.09	14.70	14.48	14.67	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	1,275	497	1,772	28.04	8.80	101.96	24.96	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	718	69	787	8.76	15.51	35.11	23.55	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ..	5,865	3,158	9,021	35.01	12.65	43.31	21.76	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ..	12,146	5,254	17,398	30.20	14.59	40.36	21.36	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ..	48,396	30,542	78,937	38.69	15.64	38.89	25.74	Maharashtra State
	भारत† ..	6,28,692	2,17,611	8,46,303	25.71	20.01	36.47	23.85	India†

टीप.—(१) बाकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी वेरजा बुळगार नाहीत.

(२) † जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे जम्मू व काश्मीरमधील प्रदेशातील लोकसंख्या वगळत.

(ii) † Excludes population of areas in Jammu and Kashmir where census could not be taken.

भाषा.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई. (२) महानिबंधक व जनगणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—(1) Director of Census Operation, Maharashtra, Mumbai. (2) Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No 2.3.

जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर) Area in sq. kilometres (3)	घनता (प्रत्येक चौ. किलोमीटरमागे लोकसंख्या)/Density (No. of persons per sq. kilometres) (4)	District (2)
1	बुध्मंबई	603	16,461	Greater Bombay
2	ठाणे	9,558	549	Thane
3	रायगड	7,152	255	Rajgad
4	रत्नागिरी	8,208	188	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	5,207	160	Sindhudurg
	कोकण विभाग	30,728	631	Konkan Division
6	नाशिक	15,530	248	Nashik
7	धुळे	13,150	193	Dhule
8	जळगाव	11,765	271	Jalgaon
9	अहमदनगर	17,048	198	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	57,493	225	Nagpur Division
10	पुणे	✓ 15,643	354	Pune
11	सातारा	10,480	234	Satara
12	सांगली	8,572	258	Sangli
13	सोलापूर	14,895	217	Solapur
14	कोल्हापूर	7,685	389	Kolhapur
	पुणे विभाग	57,275	287	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	1,45,496	335	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	10,107	219	Aurangabad
16	जालना	7,718	177	Jalna
17	परभणी	11,041	192	Parbhani
18	बीड	10,693	170	Beed
19	नांदेड	10,528	221	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,569	169	Osmanabad
21	लातूर	7,157	234	Latur
	औरंगाबाद विभाग	64,813	197	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No 2. 3. contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
22 बुलढाणा ..	9,661	195	Buldana
23 अकोला ..	10,574	209	Akola
24 अमरावती ..	12,210	180	Amravati
25 यवतमाञ्च ..	13,582	153	Yavatmal
अमरावती विभाग	46,027	182	Amravati Division
26 वर्धा ..	6,309	169	Wardha
27 नागपूर ..	9,892	332	Nagpur
28 भंडारा ..	9,321	226	Bhandara
29 चंद्रपूर ..	11,443	155	Chandrapur
30 गढचिरोली ..	14,412	55	Gadchiroli
नागपूर विभाग ..	51,377	176	Nagpur Division
विदर्भ विभाग ..	97,404	179	Vidharbha Division
महाराष्ट्र राज्य ..	3,07,713	257	Maharashtra State
* भारत ..	32,87,263	274 267*	India*

टोप-(१) आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—(1) Figures are provisional.

(२) * जम्मू व काश्मीर वगळून.

(2) *Excluding Jammu and Kashmir.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तबला क्रमांक/TABLE No. 2.4.

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)

PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT
1991

अनुक्रमांक	साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)/Literacy percentage				District
Serial No.	जिल्हा	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	मुहामुंबई	87.87	75.80	82.50	Greater Bombay
2	ठाणे	77.56	60.28	69.54	Thane
3	रायगड	75.94	52.20	63.95	Raigad
4	रत्नागिरी	76.64	51.61	62.70	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	86.23	66.87	75.81	Sindhudurg
	कोकण विभाग	83.29	66.66	75.50	Konkan Division
6	नाशिक	73.98	49.39	62.33	Nashik
7	धुळे	63.13	38.78	51.22	Dhule
8	जळगाव	77.46	50.34	64.30	Jalgaon
9	अहमदनगर	75.30	45.99	61.03	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	73.08	46.80	60.30	Nashik Division
10	पुणे	81.56	59.77	71.05	Pune
11	सातारा	80.61	53.35	66.67	Satara
12	सांगली	74.83	49.94	62.61	Sangli
13	सोलापूर	70.08	41.73	56.39	Solapur
14	कोल्हापूर	80.33	53.08	66.94	Kolhapur
	पुणे विभाग	78.04	52.77	65.66	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	78.94	56.64	68.25	Maharashtra Rest of
15	औरंगाबाद	72.93	39.64	56.98	Aurangabad
16	जालना	64.43	27.30	46.25	Jalna
17	परभणी	64.99	29.41	47.58	Parbhani
18	बीड	66.34	32.34	49.82	Beed
19	नांदेड	64.38	30.96	48.17	Nanded
20	उस्मानाबाद	68.39	39.16	54.27	Osmanabad
21	लातूर	70.47	39.74	55.57	Latur
	औरंगाबाद विभाग	67.46	33.99	51.23	Aurangabad Division

तथता क्रमांक/TABLE No. 2.4.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
22	बुलढाणा	.. 76.53	46.13	61.69	Buldana
23	अकोला	.. 77.63	53.28	65.83	Akola
24	अमरावती	.. 78.40	61.13	70.06	Amravati
25	यवतमाळ	.. 70.45	44.81	57.96	Yavatmal
	अमरावती विभा	75.82	51.67	64.09	Amravati Division
26	वर्धा	.. 78.33	61.02	69.95	Wardha
27	नागपूर	.. 81.79	64.74	73.64	Nagpur
28	भंडारा	.. 73.82	50.44	64.69	Bhandara
29	चंद्रपूर	.. 71.30	46.81	59.41	Chandrapur
30	गडचिरोली	.. 56.56	28.87	42.89	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	76.52	54.27	65.70	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	76.19	53.03	64.93	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य-१९९१	76.56	52.32	64.87	Maharashtra State—1991
	महाराष्ट्र राज्य-१९८१	69.65	41.01	55.83	Maharashtra State—1981
	घाटना	१९९१	64.13	39.29	India† .. 1991

टोप.—† जम्मू व काश्मीर वगळून.

Note.—† Excluding Jammu and Kashmir

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—(1) Director of Census operations, Maharashtra.

(२) महासंचालक व गणना आयुक्त, भारत. (2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

संख्या क्रमांक/TABLE No. 2.5.

✓ १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशदशकीय बदल
DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE 1901

दशक Decade						दशदशकीय लोकसंख्येतील बदल (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population
(1)						(2)
1901-11	+10.74
1911-21	-2.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54
1981-91	+25.73

संघार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रकृत आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6.

शहरांच्या लोकसंख्या:—गटानुसार नागरी लोकसंख्या
 URBAN POPULATION BY SIZE—CLASS OF TOWNS
 1991

अधुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे व शहर संकुले Number of towns and UAs.	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येची शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 5,000 हून कमी ..	11	43096	0.1
2	5,000—9,999 ..	46	365101	1.2
3	10,000—19,999 ..	102	1529924	5.0
4	20,000—49,999 ..	114	3540926	11.6
5	50,000—99,999 ..	30	2117960	6.9
6	1,00,000 आणि वाढून वरिष्ठ and above ..	33	2944579	75.2
एकूण/Total ..		336	30541586	100.0

UA = Urban Agglomeration.

जाबदार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES
ACCORDING TO POPULATION 1991

(आकडे शंभरात/In hundred)

क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	200 पेक्षा कमी/Below		200 to 499		500 to 999		District (2)
		गावांची संख्या Number of Village	लोकसंख्या Population	गावांची संख्या Number of Village	लोकसंख्या Population	गावांची संख्या Number of Village	लोकसंख्या Population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	Gr. Mumbai
2	ठाणे	95	11,300	354	1,26,979	622	4,57,652	Thane
3	रायगड	163	203	586	2,110	668	4,718	Raigad
4	रत्नागिरी	71	86	375	1,371	556	4,021	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	29	33	151	556	279	2,106	Sindhudurg
	कोकण विभाग	358	11,721	1,466	1,31,916	2,125	4,68,497	Konkan Region
6	नाशिक	49	69	276	1,009	592	4,312	Nashik
7	धळे	92	108	281	991	503	3,664	Dhule
8	जळगाव	59	71	237	871	427	3,132	Jalgaon
9	अहमदनगर	13	16	135	510	436	3,242	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	213	264	929	3,381	1,958	14,350	Nashik Region
10	पुणे	107	12,454	328	1,13,217	509	3,77,549	Pune
11	सातारा	94	108	298	1,062	439	3,174	Satara
12	सांगली	11	14	45	178	167	1,262	Sangli
13	सोलापूर	11	10	75	280	253	1,910	Solapur
14	कोल्हापूर	26	34	157	577	310	2,260	Kolhapur
	पुणे विभाग	249	12,620	903	1,16,344	1,678	3,86,155	Pune Region
	उर्वरित महाराष्ट्र	820	24,685	3,298	2,49,711	5,761	8,69,002	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	107	107	259	925	415	3,009	Aurangabad
16	जालना	40	53	134	512	338	2,497	Jalna
17	परभणी	73	84	289	1,054	510	3,729	Parbhani
18	बीड	29	35	254	946	442	3,202	Beed
19	नांदेड	53	62	283	1,045	505	3,734	Nanded
20	उस्मानाबाद	13	18	96	365	209	1,559	Osmanabad
21	लातूर	13	18	127	472	267	1,969	Latur
	औरंगाबाद विभाग	328	377	1,442	5,319	2,686	19,699	Aurangabad Division.
22	बुलढाणा	141	114	243	862	376	2,795	Buldhana
23	अकोला	194	176	381	1,350	485	3,524	Akola
24	अमरावती	331	276	469	1,603	462	3,303	Amravati
25	यवतमाळ	202	194	454	1,624	607	4,339	Yavatmal
	अमरावती विभाग	868	759	1,547	5,439	1,930	13,961	Amravati Division
26	वर्धा	187	149	261	920	284	1,979	Wardha
27	नागपूर	302	272	515	1,768	487	3,375	Nagpur
28	भंडारा	145	153	318	999	531	4,023	Bhandara
29	चंद्रपूर	213	220	417	1,447	452	3,251	Chandrapur
30	गडचिरोली	598	619	477	1,538	258	1,804	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	1,445	1,413	1,988	6,672	2,012	14,432	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	2,313	2,172	3,535	12,111	3,942	28,393	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	3,461	27,154	8,275	2,67,141	12,389	9,17,094	Maharashtra State

23

ठाणे	114	1,270	4,577	Thane
कोकण विभाग	436	5,307	15,422	Konkan Region
पुणे	125	1,132	3,775	Pune
पुणे विभाग	291	3,229	12,381	Pune Region
उर्वरीत महाराष्ट्र	991	11,917	42,153	Rest of Maharashtra
महाराष्ट्र राज्य	3,540	29,347	90,245	Maharashtra State

तस्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7- contd.

(आकडे शंभरात/In hundred)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	1000 to 1999		2000 to 4999		5000 to 9999		District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (9)	लोकसंख्या Population (10)	गावांची संख्या Number of Villages (11)	लोकसंख्या Population (12)	गावांची संख्या Number of Villages (13)	लोकसंख्या Population (14)	
1	बृहन्मुंबई	Gr. Mumbai
2	ठाणे	430	5,89,397	148	4,28,970	23	1,43,330	Thane
3	रायगड	329	4,376	94	2,765	10	665	Raigad
4	रत्नागिरी	423	5,902	84	2,244	5	325	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	213	2,975	60	1,676	2	118	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	1,395	6,02,650	386	4,36,656	40	1,44,444	Konkan Region
6	नाशिक	594	8,418	264	7,692	29	2,023	Nashik
7	धुळे	464	6,532	207	5,917	34	2,251	Dhule
8	जळगाव	450	6,234	237	7,083	58	3,731	Jalgaon
9	अहमदनगर	537	7,603	360	10,747	55	3,750	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	2,045	28,787	1,068	31,439	176	11,755	Nashik Region
10	पुणे	510	7,85,225	326	9,57,112	46	3,14,158	Pune
11	सातारा	406	5,770	258	7,428	45	2,953	Satara
12	सांगली	226	3,259	197	5,934	57	3,798	Sangli
13	सोलापूर	412	5,880	315	9,200	54	3,480	Solapur
14	कोल्हापूर	364	5,189	254	7,571	60	3,933	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,918	7,26,323	1,350	9,87,245	262	3,28,322	Pune Region
	उर्वरित महाराष्ट्र	5,358	12,56,760	2,804	14,54,939	478	4,84,521	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	347	4,789	146	4,254	24	1,589	Aurangabad
16	जालना	341	4,712	89	2,515	12	818	Jalna
17	परभणी	438	6,146	138	3,939	21	1,452	Parbhani
18	बीड	381	5,367	143	3,884	18	1,196	Beed
19	नांदेड	472	6,551	177	4,998	21	1,259	Nanded
20	उस्मानाबाद	252	3,511	119	3,443	24	1,547	Osmanabad
21	लातूर	333	4,760	150	4,234	18	1,156	Latur
	औरंगाबाद विभाग	2,564	35,836	962	27,267	138	9,017	Aurangabad Division.
22	बुलढाणा	356	4,901	157	4,413	23	1,554	Buldhana
23	अकोला	359	4,842	134	4,032	13	818	Akola
24	अमरावती	282	3,860	102	2,873	26	1,858	Amravati
25	यवतमाळ	434	5,963	118	3,331	15	889	Yavatmal
	अमरावती विभाग	1,431	19,566	511	14,649	77	5,119	Amravati Division
26	वर्धा	166	2,183	55	1,599	12	771	Wardha
27	नागपूर	229	3,084	79	2,414	20	1,305	Nagpur
28	भंडारा	457	6,539	178	4,834	22	1,389	Bhandara
29	चंद्रपूर	288	3,940	87	2,492	11	780	Chandrapur
30	गडचिरोली	129	1,694	35	1,010	4	264	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	1,269	17,440	434	12,349	69	4,509	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	2,700	37,006	945	26,998	146	9,628	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	10,622	14,29,602	4,711	15,08,604	762	5,03,166	Maharashtra State

ठाणे	5,894	4,290	1,433	Thane
कोकण विभाग	19,147	10,975	2,541	Konkan Region
पुणे	7,052	9,571	3,142	Pune
पुणे विभाग	27,150	39,704	17,306	Pune Region
उर्वरित महाराष्ट्र	75,084	82,118	31,602	Rest of Maharashtra
महाराष्ट्र राज्य	1,47,926	1,36,383	50,247	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7— contd.

(आकडे शंभरात/In hundred)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	10,000 आणि त्याहून अधिक/and above		एकूण/Total		ओसाड गावांची संख्या Number of un-inhabited Villages (19)	District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (15)	लोकसंख्या Population (16)	गावांची संख्या Number of Villages (17)	लोकसंख्या Population (18)		
1	बृहन्म्वई	Gr. Mumbai
2	ठाणे	7	98,186	1,679	18,55,919	18	Thane
3	रायगड	1	125	1,851	14,962	57	Raigad
4	रत्नागिरी	1	110	1,515	14,060	4	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	2	229	736	7,690	Sindhudurg
	कोकण विभाग	11	98,650	5,781	18,02,631	79	Konkan Region
6	नाशिक	10	1,300	1,814	24,823	4	Nashik
7	घुळे	5	695	1,586	20,158	17	Dhule
8	जळगाव	12	2,009	1,480	23,131	30	Jalgaon
9	अहमदनगर	18	2,528	1,554	28,396	2	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	45	6,532	6,434	96,508	53	Nashik Region
10	पुणे	18	2,45,788	1,844	27,25,593	18	Pune
11	सातारा	7	860	1,547	21,355	26	Satara
12	सांगली	20	2,627	723	17,072	4	Sangli
13	सोलापूर	14	2,250	1,134	23,010	8	Solapur
14	कोल्हापूर	17	2,462	1,188	22,025	15	Kolhapur
	पुणे विभाग	76	2,53,988	6,436	28,08,965	71	Pune Region
	उर्वरित महाराष्ट्र	132	3,59,170	18,651	47,98,104	203	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	2	213	1,300	14,886	44	Aurangabad
16	जालना	2	230	956	11,337	11	Jalna
17	परभणी	1,469	16,404	45	Parbhani
18	बीड	2	322	1,269	14,951	11	Beed
19	नांदेड	4	593	1,515	18,242	65	Nanded
20	उस्मानाबाद	3	381	716	10,824	6	Osmanabad
21	लातूर	6	738	914	13,348	22	Latur
	औरंगाबाद विभाग	19	2,477	8,139	99,992	204	Aurangabad Division.
22	बुलढाणा	3	340	1,299	14,980	128	Buldhana
23	अकोला	8	1,058	1,574	15,799	202	Akola
24	अमरावती	9	1,057	1,681	14,829	315	Amravati
25	यवतमाळ	6	862	1,836	17,202	272	Yavatmal
	अमरावती विभाग	26	3,317	6,390	62,810	917	Amravati Division
26	वर्धा	2	237	967	7,838	412	Wardha
27	नागपूर	3	346	1,635	12,564	243	Nagpur
28	भंडारा	3	380	1,654	18,317	149	Bhandara
29	चंद्रपूर	5	621	1,473	12,751	319	Chandrapur
30.	गडचिरोली	2	255	1,503	7,184	168	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	15	1,839	7,232	58,654	1,291	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	41	5,156	13,622	1,21,464	2,208	Vidarbha Division
महाराष्ट्र राज्य		192	3,66,803	40,412	59,19,560	2,615	Maharashtra State

27

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

ठाणे	982	18,559	Thane
कोकण विभाग	1,446	55,271	Konkan Region
पुणे	2,458	27,255	Pune
पुणे विभाग	10,657	1,10,721	Pune Region
उर्वरित महाराष्ट्र	18,635	2,62,500	Rest of Maharashtra
महाराष्ट्र राज्य	26,268	4,83,956	Maharashtra State

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुळे

CITIES / URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000

OR ABOVE

1991

अनुक्रममांक Serial No.	शहर/शहर संकुळाचे नाम	लोकसंख्या (हजारत) Population (in thousand)	Name of City/UA
(1)	(2)	(3)	(2)
१	बृहन्मुंबई शहर संकुळ	12,572	1. Greater Mumbai Urban Agglomeration.
	(अ) बृहन्मुंबई (म. न. पा.)	9,910	(a) Greater Mumbai (M. Corpn.)
	ठाणे जिल्ह्यात अंतर्भूत असलेले	2,662	Constituent in Thane District
	(अ) कल्याण (म. न. पा.)	1,014	(a) Kalyan (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म. न. पा.)	797	(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (म. न. पा.)	369	(c) Ulhasnagar (M.)
	(ई) नवी मुंबई (ठाणे) (गणना शहर)	307	(d) New Mumbai (Thane) (C.T.)
	(उ) मीरा भायंदर (म. न. पा.)	175	(e) Mira Bhayandar (M.)
२	पुणे शहर संकुळ	2,485	2. Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म. न. पा.)	1,560	(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पी. सी. एम. सी. (म. न. पा.)	516	(b) P.C.M.C. (M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	82	(c) Pune (Contonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	78	(d) Kirkee (Contonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	41	(e) Dehu Road (Contonment.)
	(ऊ) हडपसर (गणना शहर)	39	(f) Hadapsar (C.T.)
	(ए) वडगाव शेरी (गणना शहर)	32	(g) Vadgaon Sheri (C.T.)
	(ऐ) धनकवाडी (गणना शहर)	28	(h) Dhankawadi (C.T.)
	(ओ) खडकवासला (गणना शहर)	18	(i) Khadkvasla (C.T.)
	(ओ) वारिया (गणना शहर)	18	(j) Warie (C.T.)
	(क) खराडी (गणना शहर)	12	(k) Kharadi (C.T.)
	(ख) कलास (गणना शहर)	11	(l) Kalas (C.T.)
	(ग) किवाले (गणना शहर)	10	(m) Kivale (C.T.)
	(घ) लोहगाव (गणना शहर)	10	(n) Lohgaon (C.T.)
	(च) वडगाव बीके (गणना शहर)	10	(o) Vadgaon B.K. (C.T.)
	(छ) शिवाने (गणना शहर)	9	(p) Shivane (C.T.)
	(ज) कोपरवेळ (गणना शहर)	7	(q) Kopkhel (C.T.)
	(झ) देहू (गणना शहर)	5	(r) Dehu (C.T.)
३	नागपूर शहर संकुळ	1,661	3. Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म. न. पा.)	1,622	(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	22	(b) Wadi (C.T.)
	(इ) दिगडोड (गणना शहर)	17	(c) Digdon (C.T.)

तत्कालीन तालिका/TABLE No. 2.8.—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
४	नाशिक शहर संकुल (अ) नाशिक (म. न. पा.) ^१ (आ) देवळाली कटक मंडळ (इ) भागूर (न. प.) (ई) एकलहारे (गणना शहर) ^२	722 647 51 12 12	4. Nashik Urban Agglomeration (a) Nashik (M. Dorpn.) (b) Deolali (Contonment) (c) Bhagur (M.) (d) Eklahare (C.T.)
५	सोलापूर शहर संकुल (अ) सोलापूर (म. न. पा.) (आ) माजरेवाडी (अतिवृद्धी) (इ) सोलापूर (ग्रामीण) (अतिवृद्धी) ^३ (ई) नेह्रुनगर (अतिवृद्धी)	621 604 10 5 2	5. Solapur Urban Agglomeration (a) Solapur (M. Corpn.) (b) Majrewadi (O.G.) (c) Solapur (Rural) (O.G.) (d) Nehrunagar (O.G.)
६	औरंगाबाद शहर संकुल (अ) औरंगाबाद (म. न. पा.) (आ) औरंगाबाद कटक मंडळ	592 573 19	6. Aurangabad Urban Agglomeration. (a) Aurangabad (M. Corpn.) (b) Aurangabad (Contonment)
७	अमरावती (म. न. पा.)	434	7. Amravati (M. Corpn.)
८	कोल्हापूर शहर संकुल (अ) कोल्हापूर (म. न. पा.) (आ) गांधीनगर (गणना शहर)	417 405 12	8. Kolhapur Urban Agglomeration (a) Kolhapur (M. Corpn.) (b) Gandhinagar (C.T.)
९	भिवंडी शहर संकुल (अ) भिवंडी (न. प.) (आ) खोनी (गणना शहर)	392 379 13	9. Bhiwandi Urban Agglomeration (a) Bhiwandi (M.) (b) Khoni (C.T.)
१०	सांगली शहर संकुल (अ) सांगली (म. न. पा.) ^४ (आ) कुपवाड (अतिवृद्धी) (इ) मिरज (न. प.) (ई) वानलेवाडी (अतिवृद्धी) (उ) माधवनगर (गणना शहर) ^५	364 193 33 122 4 12	10. Sangli Urban Agglomeration (a) Sangli (M. Corpn.) (b) Kupwad (O.G.) (c) Miraj (M.) (d) Vanlewadi (O.G.) (e) Madhavnagar (C.T.)
११	मालेगाव (न. प.)	342	11. Malegaon (M.)
१२	अकोला (न. प.)	328	12. Akola (M.)
१३	नांदेड शहर संकुल (अ) नांदेड (न. प.) (आ) वाघला (न. प.)	309 275 34	13. Nanded Urban Agglomeration (a) Nanded (M.) (b) Waghala (M.)
१४	धुळे (न. प.)	278	14. Dhule (M.)
१५	जालगाव (न. प.) ^६	242	15. Jalgaon (M.)

तबला क्रमांक/TABLE No. 2.8.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
१६	इचलकरंजी शहर संकुल	236	16. Ichalkaranji Urban Agglomeration.
	(अ) इचलकरंजी (न. प.)	215	(a) Ichalkaranji (M.)
	(आ) कयनूर (गणना शहर)	21	(b) Kabnur (C.T.)
१७	चंद्रपुर (न. प.)	226	17. Chandrapur (M.)
१८	अहमदनगर शहर संकुल	222	18. Ahmadnagar Urban Agglomeration.
	(अ) अहमदनगर (न. प.)	181	(a) Ahmadnagar (M.)
	(आ) अहमदनगर कटक मंडळ	41	(b) Ahmadnagar (Cont.)
१९	लातूर (न. प.)	197	19. Latur (M.)
२०	परभणी (न. प.)	190	20. Parbhani (M.)
२१	जालना (न. प.)	175	21. Jalna (M.)
२२	भुसावळ शहर संकुल	160	22. Bhusawal Urban Agglomeration.
	(अ) भुसावळ (न. प.)	145	(a) Bhusawal (M.)
	(आ) कांद्री (गणना शहर)	15	(b) Kandri (C.T.)
२३	कामठी शहर संकुल	132	23. Kamptee Urban Agglomeration
	(अ) कामठी (न. प.)	79	(a) Kamptee (M.)
	(आ) कान्हान पिपरी (गणना शहर)	19	(b) Kanhan Pipri (C.T.)
	(इ) टेकाड (गणना शहर)	18	(c) Tekad (C.T.)
	(ई) कामठी कटक मंडळ	12	(d) Kamptee (Contt.)
	(उ) कांद्री (गणना शहर)	5	(e) Kandri (C.T.)
२४	यवतमाळ शहर संकुल	122	24. Yavatmal Urban Agglomeration.
	(आ) यवतमाळ (न. प.)	109	(a) Yavatmal (M.)
	(आ) उमरसरा (गणना शहर)	13	(b) Umarsara (C.T.)
२५	बीड (न. प.)	112	25. Beed (M.)
२६	गोंदिया (न. प.)	109	26. Gondiya (M.)
२७	वर्धा (न. प.)	103	27. Wardha (M.)
	एकूण ..	23,742	.. Total

म.न.पा. = महानगरपालिका/M. Corp.=Municipal Corporation. O.G.—अतिवृद्धी/Out Growth.

न. प. = नगरपालिका/M=Municipality. C.T.—गणना शहर/Census Town, S.T. शहर/Special Town.

टीप.—आकडे संक्षिप्ततात लिहित्यामुळे बेरजा चुळणार नाहीत.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

बांधाट.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9.

काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण

✓ CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS

1991

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमिक Sr. No.	वाच (1)	महाराष्ट्र Maharashtra (3)	Item (2)
1	शेतकरी	10,172	Cultivators
2	शेतमजूर	8,313	Agricultural labourers.
3	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीपारी, शिपार, मळे, फळबागा आणि संलग्न कामे.	472	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations or- chards and allied activities.
4	खानकाम आणि दगड खानकाम	115	Mining and quarrying.
5	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, संधारण व दुरुस्ती		Manufacturing, processing servicing and repairs—
	(अ) घरेलू उद्योग	498	(a) Household industry
	(ब) घरेलू उद्योगाबाहेर उद्योग	3,598	(b) Other than household industry.
6	बांधकाम	802	Construction.
7	व्यापार आणि वाणिज्य	2,657	Trade and commerce.
8	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण	1,160	Transport, storage and comm- unications.
9	इतर सेवा	3,219	Other Services.
	एकूण—मुख्यतः काम करणारे	31,006	Total—main workers.
	धीमांतिक कामगार	2,904	Marginal workers.
	एकूण—काम न करणारे?	45,011	Total—non-workers.
	एकूण—काम करणारे आणि न करणारे. ..	78,921	Total—workers and non- workers.

टीप.—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

बाजार.—महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली व संचालक, जनगणना कार्यालय, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source.—Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi and Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION
तबला क्रमांक/TABLE No. 2-10.

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे कार्य प्रकारानुसार वर्गीकरण
CLASSIFICATION OF PERSONS NOT AT WORK BY TYPE OF ACTIVITY
गणना/Census
1981 (199)

(हजारोंत/in thousand)

कार्य प्रकार (1)	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity (1)
	पुरुष Males (2)	स्त्रिया Females (3)	एकूण Total (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	एकूण Total (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)	एकूण Total (10)	
पूर्ण वेळ विद्यार्थी ..	5565	3666	9234	4268	3348	7666	9336	7064	16,900	Full time students.
घरकाम करणारे ..	95	2985	3038	100	6149	6249	194	9134	9328	Household duties.
संबलबुस असणारे व बाळके ..	5581	6138	11718	2993	2931	5924	8574	9089	17643	Dependents and infant.
सेवानिवृत्त, व्याजावर, भाड्यावर उपजीविका करणारे व स्वतंत्र उत्पन्न असणारे	94	38	132	342	51	393	436	89	525	Retired, rentiers and persons of independent means.
जिकारी, भटकं इत्यादि ..	11	6	17	15	6	21	26	12	38	Beggars, vagrants etc.
जिजा भोगणारे, मानसिक भाजाराख्या व घर्माघर्मा संस्थानांचे राहत्यांच्या व्यक्ती.	8	3	11	20	7	28	28	10	39	Inmates of panal, mental and charitable institutions.
इतर ..	126	30	155	305	79	383	430	108	539	Others.
एकूण ..	1491	12865	24346	8043	12621	20664	14525	25486	45011	Total

साधार.—भारताची जनगणना १९८१, भाग-३ क आणि ख (४).
Source.—Census of India 1981, Part III-A and B (iv).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11.

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या/POPULATION OF S.C. AND S.T.

1991

(संख्या/Number)

क्रमसंख्या Serial No.	जिल्हा District	अनुसूचित जाती व बौद्ध Scheduled Castes and Buddhist	अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes	एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Percentage to total population		साक्षर लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येची प्रमाण Literate population percentage to total population		District
				अनु. जाती/ S.C.	अनु. जमाती/ S.T.	अनु. जाती/ S.C.	अनु. जमाती/ S.T.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
				6.52	1.05	59.40	57.87	Greater Mumbai
1	बृहन्मयूर	6,46,914	1,03,775	5.18	13.12	52.38	20.47	Thane
2	ठाणे	2,71,797	9,51,205	2.79	12.82	52.49	20.68	Raigad
3	रायगड	50,999	2,33,953	1.77	0.96	53.17	26.95	Ratnagiri
4	रत्नागिरी	27,385	14,847	5.10	0.47	59.93	51.55	Sindhudurg
5	सिंधुदुर्ग	42,435	3,893	5.37	6.75	57.12	23.65	Konkan Division
	कोकण विभाग	10,39,530	13,07,673	8.48	24.16	49.09	23.15	Nashik
6	नाशिक	3,26,755	9,31,069	5.30	40.88	45.92	18.71	Dhule
7	धुळे	1,34,359	10,36,491	9.26	9.84	42.59	27.38	Jalgaon
8	जळगाव	2,95,047	3,13,551	12.41	7.12	41.93	23.35	Ahmadnagar
9	अहमदनगर	4,18,479	2,40,141	9.07	19.47	44.54	21.95	Nashik Division
	नाशिक विभाग	11,74,640	25,21,252					

10	पुणे	6,31,063	2,16,336	11.41	3.91	48.20	33.85	Pune
11	सातारा	2,33,014	18,342	9.51	0.75	47.92	42.35	Satara
12	सांगली	2,77,458	10,784	12.56	0.49	44.82	44.36	Sangli
13	सोलापूर	4,97,913	48,352	15.41	1.50	37.49	38.26	Solapur
14	कोल्हापूर	3,81,029	14,789	12.75	0.49	45.24	50.85	Kolhapur
	पुणे विभाग	20,20,477	3,08,603	12.31	1.88	44.51	37.53	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	42,34,647	41,37,528	8.69	8.49	47.61	23.95	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	3,05,246	83,502	13.79	3.77	39.52	25.41	Aurangabad
16	जालना	1,76,452	28,300	12.93	2.07	27.80	24.69	Jalna
17	परभणी	2,33,323	1,11,470	11.02	5.27	29.13	26.22	Parbhani
18	बीड	2,44,281	20,515	13.41	1.13	32.55	29.47	Beed
19	नांदेड	4,22,942	2,75,972	18.15	11.84	31.38	28.31	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,08,609	22,463	16.34	1.76	34.60	30.45	Osmanabad
21	लातूर	3,19,568	37,527	19.06	2.24	34.15	33.56	Latur
	औरंगाबाद विभाग	19,10,421	5,79,749	14.92	4.53	33.04	27.79	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	2,16,687	95,389	11.49	5.06	37.94	32.51	Buldana
23	अकोला	2,64,554	1,55,695	11.95	7.03	44.82	40.97	Akola
24	अमरावती	3,84,499	3,16,448	17.48	14.38	51.09	35.85	Amravati
25	यवतमाळ	2,26,820	4,45,840	10.92	21.46	47.51	33.71	Yavatmat
	अमरावती विभाग	10,92,560	10,13,372	13.05	12.09	46.62	35.40	Amravati Division
26	वर्धा	1,49,975	1,66,391	14.05	15.59	58.18	46.08	Wardha
27	नागपूर	6,19,226	4,57,715	18.84	13.92	59.53	51.61	Nagpur
28	भंडारा	3,55,484	3,09,822	16.87	14.70	59.03	43.33	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,99,533	3,49,169	16.90	19.70	52.65	39.17	Chandrapur
30	गडचिरोली	95,996	3,04,535	12.20	38.70	44.02	24.36	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	15,20,214	15,87,632	16.85	17.60	56.95	41.81	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	26,12,774	26,01,004	15.02	14.95	52.63	39.15	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	87,57,842	73,18,281	11.09	9.27	45.93	29.35	Maharashtra State
	भारत*	13,82,23,277	6,77,58,380	16.48	8.08	India*

*आसाम वगळून/Excluding Assam.

आधार.—भारतीय जनगणना, १९९१ प्राथमिक जनगणना सारांश (अंतिम). Source.—Census of India 1991 Primary Census Abstract (Final)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12.

प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या
 DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY
 1981*

अनुक्रमांक Serial Nc.	जिल्हा	पूर्णतः अंध Totally Blind	पूर्णतः पांगळे Totally Crippled	पूर्णतः मूक Totally Dumb	एकूण Total (3+4+5)	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1,513	1,299	903	3,715	0.04	Greater Mumbai
2	ठाणे	831	951	679	2,461	0.07	Thane
3	रायगड	647	642	607	1,896	0.13	Raigad
4	रत्नागिरी	809	841	842	2,492	0.12	Ratnagiri
	कोकण विभाग	3,800	3,733	3,031	10,564	0.0	Konkan Division
5	नाशिक	1,973	1,332	912	4,217	0.14	Nashik
6	धुळे	1,342	851	578	2,771	0.14	Dhule
7	जळगाव	1,605	1,066	793	3,464	0.13	Jalgaon
8	अहमदनगर	1,589	1,086	867	3,542	0.13	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	6,509	4,335	3,150	13,994	0.14	Nashik Division
9	पुणे	1,894	1,505	1,155	4,554	0.11	Pune
10	सातारा	967	851	901	2,719	0.13	Satara
11	सांगली	700	1,093	796	2,589	0.14	Sangli
12	सोलापूर	1,790	1,080	1,107	3,977	0.15	Solapur
13	कोल्हापूर	722	1,122	860	2,704	0.11	Kolhapur
	पुणे विभाग	6,073	5,651	4,819	16,543	0.15	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	16,382	13,719	11,000	41,101	...	Rest of Maharashtra
14	औरंगाबाद	2,120	1,323	800	4,243	0.17	Aurangabad
15	परभणी	1,925	899	667	3,491	0.19	Parbhani
16	बीड	1,625	815	493	2,933	0.20	Beed
17	नांदेड	1,643	887	615	3,145	0.18	Nanded
18	उस्मानाबाद	2,234	1,385	771	4,390	0.20	Osmanabad
	औरंगाबाद विभाग	9,547	5,309	3,346	18,202	0.19	Aurangabad Division

*अस्थायी//Provisional

बाधक.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र. Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
19	बुलढाणा ..	1,279	707	604	2,590	0 17	Buldana
20	अकोला ..	1,548	839	629	3,016	0 17	Akola
21	अमरावती ..	1,125	825	536	2,486	0 13	Amravati
22	यवतमाळ ..	1,640	863	699	3,202	0 18	Yavatmal
	अमरावती विभाग	5,592	3,234	2,468	11,294	0.16	Amravati Division
23	वर्धा ..	671	392	314	1,377	0 15	Wardha
24	नागपूर ..	1,117	1,015	583	2,715	0 10	Nagpur
25	भंडारा ..	1,406	1,261	644	3,311	0 18	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	2,249	1,435	708	4,392	0 21	Chandrapur
	नागपूर विभाग ..	5,443	4,103	2,249	11,795	0.16	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ..	11,035	7,337	4,717	23,089	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ..	36,964	26,365	19,063	82,392	0.13	Maharashtra State

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13.

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

गणना/CENSUS

1981

(हजारत/in thousand)

एकूण/ग्रामीण/नागरी Total/Rural/Urban (1)	एकूण लोकसंख्या/Total population				संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)
	वय-गट Age-group (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
एकूण/Total	0-14	12,320	11,747	24,067	38.33
	15-19	3,166	2,699	5,865	47.67
	20-24	2,860	2,652	5,512	55.45
	25-29	2,524	2,414	4,938	63.31
	30-34	2,110	2,013	4,123	69.88
	35-39	1,975	1,883	3,858	76.02
	40-49	3,273	2,959	6,232	85.95
	50-59	2,172	1,918	4,090	92.46
	60+	1,967	2,042	4,009	98.84
*एकूण/Total		32,415	30,317	62,784	100.00
ग्रामीण/Rural	0-14	8,316	7,974	16,290	39.94
	15-19	1,951	1,696	3,647	48.88
	20-24	1,549	1,629	3,178	56.67
	25-29	1,395	1,480	2,875	63.72
	30-34	1,197	1,306	2,503	69.85
	35-39	1,182	1,258	2,440	75.84
	40-49	2,062	2,052	4,114	85.93
	50-59	1,444	1,360	2,804	92.80
	60+	1,406	1,484	2,890	99.89
*एकूण/Total		20,527	29,263	40,790	100.00
नागरी/Urban	0-14	4,005	3,773	7,778	35.36
	15-19	1,215	1,003	218	45.44
	20-24	1,312	1,024	2,336	56.06
	25-29	1,129	934	2,063	65.44
	30-34	913	707	1,620	72.81
	35-39	794	625	1,419	79.26
	40-49	1,211	907	2,118	88.89
	50-59	728	558	1,286	94.74
	60+	561	558	1,119	99.89
*एकूण/Total		11,888	10,106	21,994	100.00

*वयाची माहिती उपलब्ध नसलेल्या माहितीचा 'एकूण' मध्ये समावेश आहे.

Figures of 'Age' not stated are included in Total.

आधार.—साामान्य आर्थिक तक्ते भाग-३, क आणि ख (i).

Source.—General Economic Tables, Part-III, A and B(i).

✓ 2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14.

✓ धर्मानुसार लोकसंख्या
POPULATION BY RELIGION
1991

अनुक्रमांक Serial No.	धर्म	लोकसंख्या Population	Religion
(1)	(2)	(3)	(2)
(1)	बौद्ध	50,40,785	Buddhist
(2)	ख्रिश्चन	8,85,030	Christian
(3)	हिंदू	6,40,33,213	Hindu
(4)	जैन	9,65,840	Jain
(5)	मुस्लिम	76,28,755	Muslim
(6)	शोध	1,61,184	Sikh
(7)	इतर धर्म	99,768	Other religion and persons
(8)	धर्म न सांगितलेले	1,06,560	Religion not stated
	एकूण	7,89,37,187	Total

आधार.—भारतीय जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग चार (बी) (दीन).

Source.—Census of India, 1991, Series 14, Part IV(B);(ii)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तबत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15.

२००१ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या

ANNUAL ESTIMATES OF POPULATION UP TO 2001

(आकडे शंभरात/Figures in hundred)

वर्ष Year (1)	भारत/India			महाराष्ट्र/Maharashtra		
	१ मार्च/ 1st March (2)	१ जुलै/ 1st July (3)	१ ऑक्टोबर/ 1st October (4)	१ मार्च/ 1st March (5)	१ जुलै/ 1st July (6)	१ ऑक्टोबर/ 1st October (7)
1981	68,51,590	69,01,330	69,38,871	6,27,841	6,32,357	6,35,765
1982	70,01,914	70,52,040	70,89,869	6,41,484	6,46,184	6,49,732
1983	71,53,283	72,03,532	72,41,450	6,55,718	6,60,500	6,64,110
1984	73,05,398	73,55,980	73,94,145	6,70,170	6,74,810	6,78,311
1985	74,57,955	75,08,592	75,46,795	6,84,188	6,88,535	6,91,813
1986	76,10,701	76,61,353	76,99,563	6,97,321	7,01,377	7,04,437
1987	77,63,377	78,13,743	78,51,732	7,09,594	7,13,337	7,16,160
1988	79,15,670	79,65,962	80,03,890	7,20,907	7,24,424	7,27,073
1989	80,67,723	81,18,169	81,56,210	7,31,536	7,35,014	7,37,628
1990	82,19,928	82,78,498	83,08,630	7,42,034	7,45,604	7,48,293
1991	83,72,494	84,22,880	84,60,868	7,52,765	7,56,387	7,59,115
1992	85,25,154	85,75,601	86,13,632	7,63,655	7,67,304	7,70,052
1993	86,77,686	87,28,163	87,66,213	7,74,689	7,78,416	7,81,224
1994	88,29,905	88,80,083	89,17,904	7,85,916	7,89,724	7,92,592
1995	89,81,587	90,31,724	90,69,510	7,97,363	8,01,226	8,04,136
1996	91,32,455	91,82,210	92,19,704	8,09,031	8,12,978	8,15,951
1997	92,82,176	93,31,191	93,68,122	8,20,895	8,24,872	8,27,868
1998	94,30,366	94,78,900	95,15,464	8,32,902	8,36,910	8,39,928
1999	95,76,577	96,24,259	96,60,176	8,44,967	8,48,948	8,51,946
2000	97,20,307	97,67,077	98,02,301	8,56,977	8,60,899	8,63,853
2001	98,60,986			8,68,766		

टीप.—(१) लोकसंख्येचे अंदाज तयार करण्यासाठी भारताच्या महानिबंधकांच्या अध्यक्षतेखाली नियोजन आयोगाने नेमलेल्या तज्ज्ञ समितीच्या मार्गदर्शनाखाली १ मार्च १९८१-२००१ या काळातील वर्षवार अंदाज तयार केले आहेत.

(२) १ जुलै आणि १ ऑक्टोबर १९८१ ते २००० या काळाचे वर्षवार अंदाज तज्ज्ञ समितीने तयार केलेल्या १ मार्च १९८२-२००१ या काळाच्या वर्षवार अंदाजावर आधारित आहेत.

Note.—(1) The annual estimates as on 1st March 1981-2001 have been made under the guidance of the Expert Committee on population projection approved by the Planning Commission under the chairmanship of the Registrar-General, India.

(2) The annual estimates as on 1st July and 1st October 1981-2000 are based on the annual estimates as on 1st March 1982-2001 of the Expert Committee.

आधार.—भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय.

Source.—Office of the Registrar-General, India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16.

स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष
MIGRANTS BY SEX AND REASON FOR MIGRATION

जनगणना/Population Census 1981

(हजारत/In thousand)

स्थलांतराचे कारण	पुरुष, स्त्रिया, एकूण	महाराष्ट्र Maharashtra			Male, Female, Total	Reason for migration
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
1. रोजगार	.. पुरुष स्त्रिया एकूण	607 112 719	2,593 171 2,764	3,200 282 3,482	M F T	Employment
2. शिक्षण	.. पुरुष स्त्रिया एकूण	206 60 266	423 131 554	629 191 820	M F T	Education
3. कुटुंब दुसरीकडे जाणे	.. पुरुष स्त्रिया एकूण	1,285 1,319 2,604	1,208 1,631 2,839	2,493 2,951 5,444	M F T	Family moved
4. विवाह	.. पुरुष स्त्रिया एकूण	99 7,452 7,551	34 2,120 2,154	132 9,573 9,705	M F T	Marriage
5. इतर	.. पुरुष स्त्रिया एकूण	2,865 2,121 4,986	1,379 946 2,325	4,244 3,067 7,311	M F T	Others
	एकूण .. पुरुष स्त्रिया एकूण	5,062 11,064 16,126	5,636 5,000 10,636	10,698 16,064 26,762	M F T	.. Total

टीप.—त्राकटे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत

Note.—Totals may not add up due to rounding

साधार.—भारताची जनगणना, मालिका १२, भाग पाच (ए व बी)

Source.—Census of India, Series 12, Part V (A & B)

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.

✓ पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष
MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE
1981

(हजारत/In thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण	एकूण ग्रामीण नागरी	एकूण स्थलांतरित Total Migrants			Total Rural Urban	Last residence (1)
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
I. गणना राज्यात						
<i>I. Within State of Enumeration—</i>						
गणना जिल्ह्यात	.. एकूण	4,731	9,821	14,552	Total	Elsewhere in
इतर ज	.. ग्रामीण	3,939	8,793	12,732	Rural	district of
	.. नागरी	790	1,026	1,816	Urban	enumeration
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण	3,456	4,253	7,709	Total	In other Districts
	ग्रामीण	2,230	2,876	5,106	Rural	of State.
	नागरी	1,224	2,374	2,598	Urban	
एकूण (1)	.. एकूण	8,187	14,074	22,261	Total	Total (I)
	ग्रामीण	6,169	11,669	17,838	Rural	
	नागरी	2,014	2,400	4,414	Urban	
II. इतर राज्यांच्या बाहेरील भारतातील राज्य						
<i>II. State in India Beyond State of Enumeration.</i>						
आंध्र प्रदेश	.. एकूण	160	159	319	Total	Andhra Pradesh
	ग्रामीण	99	97	196	Rural	
	नागरी	61	62	123	Urban	
आसाम	.. एकूण	4	2	6	Total	Assam
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	2	1	3	Urban	
अरुणाचल प्रदेश	.. एकूण	Total	Arunachal Pradesh
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
बिहार	.. एकूण	41	17	58	Total	Bihar
	ग्रामीण	29	10	39	Rural	
	नागरी	12	8	20	Urban	

स्तंभ २ मधील 'एकूण' ह्यात पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण बाहेरील नागरी ह्याचा उल्लेख नसलेल्यांचाही समावेश आहे/ 'Total' in Col. 2, includes unspecified status of last residence.

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 2.17.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
गुजरात	.. एकूण	392	375	767	Total	Guzarat
	ग्रामीण	229	210	439	Rural	
	नागरी	162	165	327	Urban	
गोवा, दमण व दिव	.. एकूण	40	47	87	Total	Goa, Daman and Diu.
	ग्रामीण	20	26	46	Rural	
	नागरी	20	23	43	Urban	
हरियाणा	.. एकूण	11	8	19	Total	Haryana
	ग्रामीण	7	5	12	Rural	
	नागरी	4	3	7	Urban	
हिमाचल प्रदेश	.. एकूण	4	2	6	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	3	1	4	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
जम्मू व काश्मीर	.. एकूण	4	2	6	Total	Jammu and Kashmir
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	3	2	5	Urban	
कर्नाटक	.. एकूण	412	457	869	Total	Karnataka
	ग्रामीण	254	297	551	Rural	
	नागरी	158	160	318	Urban	
केरळ	.. एकूण	124	71	195	Total	Kerala
	ग्रामीण	75	39	114	Rural	
	नागरी	49	32	81	Urban	
मध्य प्रदेश	.. एकूण	210	273	483	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	141	184	325	Rural	
	नागरी	69	88	157	Urban	
मणिपूर	.. एकूण	1	1	2	Total	Manipur
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
मेघालय	.. एकूण	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	

तबत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मिडोराम	एकूण	Total	Mizoram
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
नागालैंड	एकूण	Total	Nagaland
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
ओरिसा	एकूण	11	6	17	Total	Orissa
	ग्रामीण	9	4	13	Rural	
	नागरी	2	2	4	Urban	
पंजाब	एकूण	33	24	57	Total	Punjab
	ग्रामीण	16	11	27	Rural	
	नागरी	17	13	30	Urban	
राजस्थान	एकूण	119	74	193	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	80	46	126	Rural	
	नागरी	38	28	66	Urban	
सिक्कीम	एकूण	Total	Sikkim
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
तामिलनाडु	एकूण	104	73	177	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	50	30	80	Rural	
	नागरी	54	43	97	Urban	
त्रिपुरा	एकूण	Total	Tripura
	ग्रामीण	Rural	
	नागरी	Urban	
उत्तर प्रदेश	एकूण	666	246	912	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	516	170	686	Rural	
	नागरी	150	76	226	Urban	
पश्चिम बंगाल	एकूण	33	26	59	Total	West Bengal
	ग्रामीण	6	3	9	Rural	
	नागरी	27	22	49	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
केन्द्रशासित प्रदेश	.. एकूण	25	22	47	Total	Union Territories
	ग्रामीण	2	2	4	Rural	
	नागरी	22	20	42	Urban	
एकूण (II)	.. एकूण	2,395	1,888	4,283	Total	Total (II)
	ग्रामीण	1,539	1,137	2,676	Rural	
	नागरी	854	750	1,604	Urban	
पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण भारतात इतरत्र	एकूण	10,581	15,962	26,544	Total	Last residence
	ग्रामीण	7,708	12,806	20,514	Rural	Elsewhere in
	नागरी	2,868	3,149	6,017	Urban	India (I+II)
III. आशियातील भारताबाहेरचे देश		108	94	202		Countries in Asia Beyond India
IV. इतर देश	..	8	8	16		Other countries
एकूण	..	10,698	16,054	26,762		Total

बाधक.—भारताची जनगणना १९८१ महाराष्ट्र, गालका १२, भाग-वाच (क व ख) (स्थलांतराचे तक्ते).

Source.—Census of India 1981, Operations Maharashtra Series 12, Part-V (K and Kh) (Migration Tables).

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2. 18.

प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची संख्या
 HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN
 1981

(संख्या/Number)

भाषा (1)	कुटुंबे Households (2)	व्यक्ती Persons (3)	Languages (1)
आसामी ..	155	593	Assamese
बंगाली ..	20,288	88,040	Bengali
गुजराथी ..	3,11,754	16,84,323	Gujarati
हिंदी ..	8,11,176	41,47,199	Hindi
कन्नड ..	1,73,788	9,20,108	Kannada
काश्मिरी ..	267	1,097	Kashmiri
मल्याळम	54,720	2,20,871	Malayalam
मराठी	86,50,248	4,58,16,753	Marathi
ओरिसा ..	3,748	15,581	Oriya
पंजाबी ..	35,666	1,84,053	Punjabi
संस्कृत ..	48	281	Sanskrit
सिंधी ..	1,00,920	5,17,874	Sindhi
तामिळ ..	65,538	3,00,348	Tamil
तेलुगू ..	1,81,252	9,36,928	Telgu
उर्दू ..	6,84,727	43,19,067	Urdu
इतर	5,96,860	36,31,055	Others
एकूण*	1,16,90,955	6,27,84,171	Total*

*इतर समाविष्ट/Including others.

आधार.—भारताची जनगणना १९८१, १९८७ चा पेपर एक, महाराष्ट्र मालिका १२.

Source.—Census of India, 1981, Paper I of 1987, Maharashtra series 12.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3. I.

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	वाव	1993-94*	1994-95*	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकांनुसार).	30,758	30,758	Total geographical area by village papers.
2	जंगल व्याप्त क्षेत्र ..	5,282	5,277	Area under forests.
3	पडोके व लागवडीलायक नसलेली जमीन. ..	1,714	1,716	Barren and unculturable land.
4	विंगरशेती वापराखाली असलेली जमीन.	1,212	1,230	Land put to non-agricultural uses.
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली जमीन ..	988	989	Culturable waste.
6	कायम गुरचरण ..	1,363	1,359	Permanent pastures.
7	झाडे-झुडुपांखालील जमीन ..	190	193	Land under miscellaneous tree crops etc.
8	चालू पड ..	919	1,023	Current fallows.
9	इतर पड ..	1,026	1,075	Other fallows.
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ) ..	18,064	17,897	Net area sown.
11	एकापेक्षा अधिक वेळा सागवड केलेले क्षेत्र.	3,340	3,521	Area sown more than once.
12	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र ..	21,404	21,418	Gross cropped area.

*अस्थायी/Provisional.

आधार.—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2.

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE BREAK-UP OF CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA
1991-92*

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area (3)	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area (4)	कसलेले क्षेत्र Net area sown (5)	लागवड केलेले क्षेत्र Gross area sown (6)	District (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	38	8	3	3	Greater Mumbai
2	ठाणे	934	336	268	283	Thane
3	रायगड	687	306	185	216	Raigad
4	रत्नागिरी	816	554	233	242	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	504	349	109	128	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	2,979	1,553	798	872	Konkan Division
6	नाशिक	1,563	1,003	859	969	Nashik
7	धळे	1,438	760	734	774	Dhule
8	जळगाव	1,164	844	826	1,003	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,702	1,345	1,056	1,236	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	5,867	3,952	3,515	3,982	Nashik Division
10	पुणे	1,562	1,099	1,015	1,184	Pune
11	सातारा	1,058	687	582	695	Satara
12	सांगली	861	703	588	629	Sangli
13	सोलापूर	1,488	1,302	1,105	1,158	Solapur
14	कोल्हापूर	776	509	403	433	Kolhapur
	पुणे विभाग	5,745	4,300	3,693	4,099	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	14,691	9,805	8,008	8,953	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	1,008	812	687	899	Aurangabad
16	जालना	773	712	608	733	Jalna
17	परभणी	1,097	981	840	1,225	Parbhani
18	बीड	1,117	985	804	898	Beed
19	नांदेड	1,033	834	734	787	Nanded
20	उस्मानाबाद	749	718	562	717	Osmanabad
21	लातूर	667	602	480	606	Latur
	औरंगाबाद विभाग	6,444	5,645	4,715	5,865	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
22	बुलढापुा	.. 967	735	685	788	Buldana
23	अकोला	... 1,056	850	806	979	Akola
24	अमरावती	.. 1,222	769	721	862	Amravati
25	यवतमाळ	.. 1,352	945	850	905	Yavatmal
	अमरावती विभाग	.. 4,597	3,299	3,062	3,534	Amravati Division
26	वर्धा	.. 629	468	386	395	Wardha
27	नागपूर	.. 986	606	549	579	Nagpur
28	भंडारा	.. 928	413	360	443	Bhandara
29	चंद्रपूर	.. 1,092	544	475	523	Chandrapur
30	गडचिरोली	.. 1,492	233	180	189	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	5,127	2,264	1,950	2,129	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	9,724	5,563	5,012	5,663	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	.. 30,758	21,010	17,730	20,479	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

टीप.—लागवढीलायक क्षेत्र—यात (१) लागवढीलायक पटिक, (२) झाडेमुदपांझालील जमीन, (३) चालू पड (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो.

Note.—Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and (5) net area sown.

आधार.—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3.

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS**

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रीक टनांत)
(Area in thousand hectares and outturn in thousand tonne)

अनुक्रमानु Serial No	शेती Crop	1992-93		1993-94		1994-95		Crops (2)
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)	क्षेत्र Area (7)	उत्पादन Outturn (8)	
1	तांदूळ	1,543	2,364	1,550	2,484	1,538	2,397	Rice
2	गहू	680	798	753	1,056	767	1,111	Wheat
3	ज्वारी	3,921	6,088	6,165	5,976	5,351	4,581	Jowar
4	बाजरी	1,908	1,780	1,790	1,210	1,766	1,113	Bajri
5	एकूण धान्ये (इतर धान्ये घटून)	10,555	12,225	10,755	11,377	9,931	9,825	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	3,350	1,829	3,433	2,205	3,596	1,698	Total pulses
7	ऊस@	404	30,854	344	27,892	518	42,680	Sugarcane@
8	कापूस*	2,430	1,808	2,479	2,625	2,760	2,361	Cotton*
9	सुईमूग (एकूण)	652	759	659	769	603	629	Groundnut (Total)
10	तंबाखू	10	12	10	13	10	13	Tobacco

टीप.—**अस्थायी/Provisional.

@उत्पादने उत्पादन काढण्यामध्ये आढे व ते कापणी साठवल्या वेळावर आधारित आहे.

*कापसाचे उत्पादन हईपधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार तासड्यांमध्ये आहे.

Note.—@The production of sugarcane is in terms of cane and is worked out on the basis of harvested area.

*The production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 Kg. each.

साधार.—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.4.

3. शेतो।

तक्ता फर्मांक।

बिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन।

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत)

अव- क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	डाळ/ Rice		बहु/ Wheat	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)
1	बृहन्मंबई
2	ठाणे	..	148
3	रायगड	..	139
4	रत्नाचिरी	..	83
5	सिपुवुर्य	..	79
	कोकण विभाग		449		986
6	नाशिक	..	46	65	94
7	धुळे	..	33	22	34
8	जळगाव	..	1	32	65
9	बहुमदनपूर	..	8	77	119
	नाशिक विभाग		88	196	312
10	पुणे	..	63	52	83
11	सासारा	..	41	30	50
12	सांगली	..	15	22	32
13	खोलापूर	..	3	36	48
14	कोल्हापूर	..	102	9	17
	पुणे विभाग		224	149	230
	उर्वरित महाराष्ट्र		761	1,492	345
15	औरंगाबाद	..	2	38	53
16	जालना	..	2	32	41
17	परभणी	..	23	47	64
18	बीड	..	6	28	28
19	बिंदूर	..	31	24	29
20	उस्मानाबाद	..	11	31	32
21	सातूर	..	23	20	26
	औरंगाबाद विभाग		98	84	220
					273

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.

AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS IN EACH DISTRICT 1993-94

(Area in '000 hectares and Outturn in '000 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण धान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
.....	Greater Mumbai
.....	179	331	Thane
.....	158	345	Raigad
.....	132	246	Ratnagiri
.....	86	171	Sindhudurg
				555	1,093	Konkan Division
69	55	355	168	613	465	Nashik
145	173	146	88	391	386	Dhule
281	489	101	110	421	677	Jalgaon
593	270	320	198	1,014	617	Ahmadnagar
1,088	987	922	564	2,439	2,145	Nashik Division
545	339	170	103	856	613	Pune
243	249	93	38	428	438	Satara
272	248	70	29	390	361	Sangli
737	428	33	20	828	527	Solapur
42	78	*	*	187	386	Kolhapur
1 839	1,342	366	190	2,689	2,325	Pune Division
2,927	2,329	1,288	754	5,683	5,563	Rest of Maharashtra
291	229	188	188	562	552	Aurangabad
210	192	72	72	343	355	Jalna
379	431	11	8	463	525	Parbhani
368	309	179	147	585	495	Beed
267	398	1	1	326	461	Nanded
305	268	12	9	371	331	Osmanabad
216	305	9	8	272	364	Latur
2,036	2,132	472	433	2,922	3,083	Aurangabad Division

3. शेती
तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
22	बुलढाणा	3	3	21	37
23	बकोला	6	6	17	25
24	अमरावती	11	10	12	18
25	यवतमाळ	7	5	17	28
	अमरावती विभाग	27	24	67	108
26	बर्घा	2	2	14	17
27	नागपूर	37	52	56	67
28	भंडारा	337	440	22	23
29	चंद्रपूर	156	222	28	25
30	गडचिरोली	134	167	2	2
	नागपूर विभाग	666	883	122	134
	विदर्भ विभाग	693	907	189	242
	महाराष्ट्र राज्य	1,550	2,484	753	1,056

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे मंजिप्तात जिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा बुळभार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनंपिका कमी आहेत.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.—contd-

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
195	294	13	7	252	376	Buldana
242	413	7	5	273	451	Akola
173	235	3	2	201	268	Amravati
236	277	10	8	270	319	Yavatmal
846	1,219	33	22	996	1,414	Amravati Division
75	83	*	*	92	102	Wardha
118	115	*	*	211	234	Nagpur
5	3	367	468	Bhandara
137	88	324	337	Chandrapur
21	10	158	180	Gadchiroli
354	299	1,152	1,321	Nagpur Division
1,200	1,518	33	22	2,148	2,735	Vidharbha Division
6,165	5,976	1,791	1,210	10,755	11,377	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes.

क्र.सं. Serial No.	विवरण Description	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन (उमात) Outturn (Cane)
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
1	बृहन्मंडई
2	छाबे	..	21	14	..
3	रायगढ	..	14	8	..
4	रत्नागिरी	..	7	4	..
5	सिधुदुर्ग	..	8	3	..
	कोकण विभाग		50	28	..
6	नाशिक	..	114	62	21
7	धुळे	..	153	103	11
8	बळगाव	..	180	139	10
9	अहमदनगर	..	118	65	30
	नाशिक विभाग		565	369	72
10	पुणे	..	81	49	29
11	सातारा	..	52	29	37
12	सांगली	..	81	47	24
13	सोलापूर	..	102	45	33
14	कोल्हापूर	..	30	19	63
	पुणे विभाग		346	189	186
	अर्बेरित महाराष्ट्र		961	587	258
15	बीरंगाबाव	..	156	74	21
16	बाळना	..	159	83	9
17	परभणी	..	238	129	10
18	बीड	..	115	56	10
19	बांदेड	..	148	110	9
20	अस्मानाबाव	..	145	65	9
21	ठातूर	..	178	102	11
	बीरंगाबाव विभाग		1,139	619	79
					5,613

AGRICULTURE

TABLE No. 3, 4.—*contd.*

कापूस/Cotton		पुईमूस/Groundnut		District (2)
क्षेत्र Area (17)	उत्पादन Outturn (18)	क्षेत्र Area (19)	उत्पादन Outturn (20)	
....	
....	1	1	Thane
....	*	*	Raigad
....	1	2	Ratnagiri
....	5	11	Sindhudurg
....	7	14	Konkan Division
*	1	46	38	Nashik
71	64	88	70	Dhule
210	255	35	36	Jalgaon
1	1	38	71	Ahmadnagar
282	321	207	215	Nashik Division
*	*	48	60	Pune
1	1	72	98	Satara
1	2	34	36	Sangli
2	3	18	24	Solapur
*	*	58	117	Kolhapur
4	6	230	335	Pune Division
286	327	444	564	Rest of Maharashtra
59	58	18	11	Aurangabad
110	86	8	7	Jalna
268	303	30	42	Parbhani
38	37	28	24	Beed
226	163	11	12	Nanded
..	..	15	13	Osmanabad
25	23	20	13	Latur
726	672	103	122	Aurangabad Division
216	212	16	14	Buldana
302	380	5	4	Akola

3. शेती

तयता क्रमांक/

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
22	बुलढाणा	242	182	*	30
23	बकोला	331	244	2	115
24	अमरावती	188	179	1	36
25	यवतमाळ	208	192	5	368
	अमरावती विभाग	969	797	8	549
26	बघई	86	56	*	14
27	नागपूर	106	62	*	14
28	बंदारा	60	29	1	69
29	बंदपूर	88	45	*	14
30	बडचिरोली	25	11
	नागपूर विभाग	365	203	1	111
	विदर्भ विभाग	1,334	1,000	9	660
	महाराष्ट्र राज्य	3,435	2,205	344	27,892

टीप.— (१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्ततः लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनपेक्षा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो रॉमण्या हजार गासडघात आहे.

(५) †कापणी क्षेत्र.

आकार—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 3. 4.—*concl'd.*

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
323	376	23	22	Amravati
388	414	11	11	Yavatmal
1,229	1,382	60	51	Amravati Division
129	144	12	11	Wardha
51	45	20	20	Nagpur
....	1	1	Bhandara
57	55	*	*	Chandrapur
....	*	*	Gadchiroli
237	244	33	32	Nagpur Division
1,466	1,626	93	83	Vidharbha Division
2,479	2,625	659	769	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes.

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

(5) †Harvested area.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. जेती/AGRICULTURE

तथता क्रमांक/TABLE No. 3.5.

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काळ : १९७९-८२ (त्रैवर्षीय) = १००]

[Base : 1979-82 (Triennium) = 100]

क्रमांक Serial No.	वस्तु	1992-93	1993-94	1994-95	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1 अन्नधान्ये—					
(क) अन्नधान्ये—					
					Foodgrains—
					(a) Cereals—
(1)	चांदूळ ..	107.0	112.5	108.5	Rice
(2)	गहू ..	82.4	109.1	114.8	Wheat
(3)	ज्वारी ..	136.5	122.0	93.5	Jowar
(4)	बाजरी ..	246.4	167.6	154.1	Bajri
(5)	बाजो ..	31.2	30.2	26.4	Barley
(6)	मका ..	229.8	326.5	316.8	Maize
(7)	नाचणी ..	98.1	82.1	83.5	Ragi
(8)	कोद्रा ..	102.0	92.5	84.9	Kodra
(9)	इतर धान्ये ..	334.5	108.0	80.8	Other cereals
	एकूण अन्नधान्ये ..	131.3	122.7	106.4	Total Cereals
(ख) कडधान्ये—					
					(b) Pulses—
(1)	हरभरा ..	183.4	300.1	285.0	Gram
(2)	दूर ..	147.4	189.2	130.0	Tur
(3)	इतर कडधान्ये ..	225.6	229.9	170.6	Other pulses
	एकूण कडधान्ये ..	178.8	218.5	165.5	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये ..	140.8	141.7	118.1	Total Foodgrains
2 अन्नधान्येतर—					
(क) तेलीय पिके—					
					Non-Foodgrains—
					(a) Oilseeds—
(1)	भूईसूत ..	123.2	124.9	102.1	Groundnut
(2)	तिल ..	291.7	245.2	160.4	Seasamum
(3)	सोहरो, राई व अजस ..	53.3	77.5	76.6	Rape, mustard and linseed.
(4)	एरंडी ..	150.0	158.3	208.3	Caster seed
(5)	सूर्यफूल ..	493.1	711.5	564.4	Sunflower
	एकूण तेलीय पिके ..	150.6	164.9	132.5	Total Oilseeds

तत्त्वा क्रमांक/TABLE No. 3.5.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(घ) वस्तु विक्रे—				(b) Fibres—
	(1) कापूस ..	123.9	180.0	161.8	Cotton
	(2) मेस्ता ..	57.7	45.4	43.7	Mesta
	एकूट—वस्तु विक्रे ..	123.7	179.4	161.4	Total—Fibres
	(क) संकीर्ण—				(c) Miscellaneous—
	(1) ऊस ..	128.0	115.7	132.5	Sugarcane
	(2) तंबाकू ..	175.3	193.1	190.1	Tobacco
	(3) बटाटा ..	108.5	113.0	104.1	Potato
	(4) मिरची ..	92.3	82.8	76.8	Chillies
	एकूट—संकीर्ण विक्रे ..	125.6	113.8	175.7	Total—Miscellaneous
	एकूट—दशघास्येतर विक्रे ..	130.1	137.5	164.3	Total—Non-foodgrains
	सर्व विक्रे ..	133.7	139.7	140.0	All Commodities

*विदेशीक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत./Index numbers are based on final forecast.

आधार.—कृषि व्यापकत, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तयता क्रमांक/TABLE No. 3.6.

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती
 PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND RECLAMATION

अनुक्रमांक Serial No (1)	योजना (2)	१९९३-९४ मध्ये झालेले Achievements during 1993-94 (3)	Scheme (2)
1	बांध बंदिस्त केलेली जमीन (हेक्टर)	5,532	Area bunded and contour bunded (in hectares).
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर)]	.. 26,097	Area terraced (hectares).
3	जैविक बांध (हेक्टर)	11,794	Contour vegetarve bunded (hecars)

आकडे अस्थायी आहेत./The figures are provisional.

आधार.—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

.Source—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

संख्या क्रमांक/TABLE No. 3.7.

रासायनिक सत्तांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS

1993-94

(मेट्रिक टन/M. Tonnes)

नाव (1)	राज्यास दिलेले वाटप Quantity distributed to the State (2)	Item (1)
नायट्रोजन—		Nitrogenous—
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N) ..	50,530	Ammonium sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N) ..	13,68,850	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	..	Ammonium sulphate nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N, २६ टक्के N)	30,730	Calcium ammonium nitrate (26 per cent N).
एन.पी.के. (२०-२०-०)	57,350	(25 per cent N).
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N) ..	1,010	N.P.K. (20-20-0)
		Ammonium chloride (25 per cent N).
फॉस्फेट—		Phosphates—
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅) ..	4,31,780	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅).
एन.पी.के. (१२-३२-१६) ..	1,060	N.P.K. (12-32-16)
पेलफॉस (१८ टक्के P ₂ O ₅)	Pelfos (18 per cent P ₂ O ₅)
मिश्र—		Complex—
१८-४६-०	1,97,440	18-46-0
२८-२८-०	..	28-28-0
२३-२३-०	2,600	23-23-0
२०.७-२०.७-०	1,81,650	20.7-20.7-0
१५-१५-१५	1,52,630	15-15-15
१०-२६-२६	34,710	10-26-26
१९-१९-१९	61,820	19-19-19
पोटॅशिक—		Potassic—
म्युरिएट पॉटॅश (६० टक्के K ₂ O) ..	98,200	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O).
सल्फेट पॉटॅश (५० टक्के K ₂ O) ..	1,920	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O).

स्रोत— भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई.

Source.—Fertilizer Association of India, Western Region, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तबता क्रमांक/TABLE No. 3.8.

शेतीची अबजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS

1992

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)	
1	नांगर--				Ploughs--	
	(अ) लाकडी	हजारंत	2,188	'000 No.	(a) Wooden.
	(ब) लोखंडी	हजारंत	961	'000 No.	(b) Iron.
2	गाड्या	हजारंत	1,104	'000 No.	Carts
3	उसाचे चरफ--				Sugarcane crushers--	
	(अ) शक्तीवर चालणारे	संख्या	6,641	Number	(a) Worked by power.
	(ब) बैलांच्या सहाय्याने चालणारे	संख्या	2,567	Number	(b) Worked by bullocks.
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी इंजिने व पंप	..	संख्या	8,31,346	Number	Oil engines with pumps for irrigation purpose.
5	घाणी--				Ghanis--	
	(अ) शक्तीवर चालणाऱ्या	संख्या	1,107	Number	(a) Worked by power
	(ब) इतर	संख्या	546	Number	(b) Other

वापार.--१५ वी पंचसाहसिक पंचम गणना, १९९२. Source.—Quinquennial 15th Livestock Census, 1992.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9.

शेती पंपांना वीजपुरवठा/AGRICULTURAL PUMPS ENERGISED

(३१ मार्च १९९५ रोजी/As on 31st March 1995)

क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricul- tural pumps energised (3)	District (2)
1	बुलढाणा	75,766	Buldana
2	अकोला	48,443	Akola
3	अमरावती	73,835	Amravati
4	यवतमाळ	46,785	Yavatmal
5	बोरोना	56,832	Jalna
6	परभणी	61,370	Parbhani
7	बीड	54,790	Beed
8	नांदेड	74,762	Nanded
9	अस्मानाबाद	61,598	Osmanabad
10	लातूर	53,522	Latur
11	बोरोनाबाद विभाग	4,67,863	Aurangabad Division
12	पुणे	1,20,320	Pune
13	सातारा	67,920	Satara
14	सांगली	88,132	Sangli
15	सोलापूर	1,34,046	Solapur
16	कोल्हापूर	56,623	Kolhapur
17	पुणे विभाग	4,67,041	Pune Division
18	उर्वरित महाराष्ट्र	10,69,601	Rest of Maharashtra
19	नाशिक	1,64,964	Nashik
20	धुळे	81,980	Dhule
21	जळगाव	1,16,561	Jalgaon
22	अहमदनगर	1,97,470	Ahmadnagar
23	नाशिक विभाग	5,60,975	Nashik Division
24	ठाणे	16,118	Thane
25	रायगड	7,675	Raigad
26	रत्नागिरी	8,264	Ratnagiri
27	सिंधुदुर्ग	9,528	Sindhudurg
28	कोकण विभाग	41,585	Konkan Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·9—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
	अमरावती विभाग	2,44,829	Amravati Division
26	वर्धा	38,237	Wardha
27	नागपूर	61,311	Nagpur
28	भंडारा	23,810	Bhandara
29	चंद्रपूर	13,093	Chandrapur
30	गडचिरोली	3,702	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	1,40,153	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	3,84,982	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	19,22,446	Maharashtra State

बांधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

खक्ता फर्मांक/TABLE No. 3.10.

महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र
NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN
MAHARASHTRA

कृषि गणना
Agricultural Census
1990-91

अंकमांक Serial No.	बाजार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वहित धारण जमिनी Number of holdings ('00)	वहित धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र Area of opera- tional holdings (⁰⁰ hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of holdings (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 0.02 हून कमी ..	775	8	0.01
2	0.02—0.50 ..	15,898	4,110	0.26
3	0.50—1.0 ..	16,075	12,058	0.75
4	1.0—2.0 ..	27,276	39,833	1.46
5	2.0—3.0 ..	13,969	33,689	2.41
6	3.0—4.0 ..	7,289	25,108	3.44
7	4.0—5.0 ..	4,469	19,864	4.44
8	5.0—7.50 ..	5,255	31,751	6.04
9	7.50—10.0 ..	1,986	16,949	8.54
10	10.0—20.0 ..	1,530	19,749	12.91
11	20.0 व त्याहून अधिक/ and above.	176	6,129	34.77
एकूण/Total ..		94,698	2,09,248	2.11

साधर.—कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तपते, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Statistical Tables on Agricultural Census, Department of Agriculture, Govern-
ment of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11.

राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या

NUMBER OF IRRIGATION PROJECTS COMPLETED IN STATE SECTOR

अर्लाखिन प्रकल्प	३० जून १९९४ रोजी पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of projects completed as on 30th June 1994	Irrigation Projects
(1)	(2)	(1)
मोठे	21	Major
मध्यम	171	Medium
छद्द	1,545	Minor
उपसा	354	Lift
एकूण ..	2,091	.. Total

जागर.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12.

निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र

IRRIGATION POTENTIAL CREATED AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

प्रकल्प	जून १९९५ अखेर निर्मित सिंचन क्षमता Irrigated potential created at the end of June 1995	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र Actual irrigated area 1995-96	Projects
(1)	(2)	(3)	(1)
मोठे व मध्यम	2,465.08	1,802.66	Major and medium
लघु	574.10	507.30	Minor
उपसा सिंचन	789.32	740.72	Lift irrigation
एकूण ..	3,828.50	3,050.68	.. Total

आधार.—वाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

3. शेतो/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.13.

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प
GOVERNMENT HYDRO PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च १९९४ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 1994		एप्रिल १९९४ ते मार्च १९९५ मध्ये कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 1994 to March 1995		Project
	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	10	1,227.500	Major
कहान	10	68.375	1	12	Minor

साधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

4. पशुसंबंधन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1.

पशुसंख्यान/LIVESTOCK POPULATION

1992

(हजारों/In thousand numbers)

क्रमिक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1. एकूण गायवर्ग—			Cattle
(१) प्रौढ बैल—			I. Males over three years—
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू		52	(a) Used for breeding only
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले		298	(b) Used for breeding and work both.
(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले		6,449	(c) Used for work only
(ड) इतर ..		156	(d) Others
	एकूण ..	<u>6,955</u>	Total
(२) प्रौढ माई—			II. Females over three years—
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या—			(a) Breeding—
(१) दुग्ध्या ..		2,547	(i) Milch
(२) वाढलेल्या व न व्यालेल्या		3,229	(ii) Dry and not calved even once
(ब) कामाच्या	(b) Working
(क) इतर ..		71	(c) Others
	एकूण ..	<u>5,847</u>	Total
(३) बासरे		4,639	III. Young Stock
	एकूण—गाई-बैल ..	<u>17,441</u>	Total cattle
अ-१ संकरीत गायवर्ग			Cross breed cows
(१) अर्धीच वर्षांवरील संकरीत प्रौढ बैल			(1) Two and half years cross bred males.
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू		7	(a) Used for breeding only
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू		20	(b) Used for breeding and Work both.
(क) केवळ कामासाठी वापरलेले		120	(c) Used for work only
(ड) इतर		8	(d) others
	एकूण	<u>156</u>	Total

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 4. 1.—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(२) अडीच वर्षावरील संकरीत प्रौढ गाई			(2) Adult cross bred cows above Two and half years.
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Breeding
(१) दुभत्या	548		(i) Milch
(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	349		(ii) Dry and not calved once.
(ब) इतर	13		(b) Other
	एकूण	910	Total
(३) वासरे (२ १/२ वर्षाकालील)		703	Young Stock (2 1/2 years under).
एकूण संकरीत गाय वर्ग		1769	Total cross bred cows.
ब-२ देशी गायवर्ग			Deshi Cattle
(१) तीन वर्षावरील देशी प्रौढ बेल			(1) Above 3 years Deshi adult Male.
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळ	45		(a) Used for breeding only.
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळ]	277		(b) Used for breeding and work both.
(क) केवळ कामासाठी वापरलेले	6,329		(c) Used for Work only
(ड) इतर	148		(d) Others
	एकूण	6,799	Total
(२) तीन वर्षावरील देशी प्रौढ गाई,			(2) Above 3 years deshi adult cows,
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Breeding
(१) दुभत्या	1,998		(i) Milch
(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	2,881		(ii) Dry and not colved even once.
(ब) इतर	58		(b) Other
	एकूण	4,937	Total
(३) वासरे (३ वर्षा खालील)		3,936	Young Stock (three years under).
एकूण देशी गायवर्ग		15,672	Total Deshi Cattle
2. म्हशी-रेढे—			Buffaloes—
(१) तीन वर्षावरील रेढे—			I. Males over three years—
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले	35		(a) Used for breeding only
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	44		(b) Used for breeding and work both.
(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	240		(c) Used for work only.
(ड) इतर ..	18		(d) Others
	एकूण ..	337 ..	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1.—Concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(२) तीन वर्षांवरील म्हणी—			<i>II. Females over three years—</i>
(अ) पैदाशीकरिता किंवा दुधाकरिता ठेवलेल्या—			(a) Breeding—
(१) दुमत्या	1,799		(i) Milch
(२) आटलेल्या व न ब्यालेल्या	1,402		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) इतर	22		(b) Others
	एकूण	3,224	Total
(३) रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)		1,887	<i>III. Young stock (three years and under)</i>
	एकूण—म्हणी-रेडके	5,447	Total—Buffaloes
3. मेंढरे	3,074		Sheep
4. गोल्या	9,941		Goats
5. घोडे-शायरे	39		Horses and ponies
6. इतर जनावरे	449		Other livestock
	एकूण—पशुघन (कुत्ती वगळून)	36,393	Total—Livestock (Excluding dogs)
7. कोंबड्या, बदके वगैरे	32,187		Poultry

१) काकडे सक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरबा चुळपार बाहोत.

(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

२) पहिली पशुघन गणना १९१९ मध्ये घेण्यात आली.

(ii) First Livestock Census was taken in 1919.

आधार—१५ वी पंचवार्षिक पशुघन गणना, १९९२

Source.—Quinquennial 15th Livestock Census, 1992.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2.

जिल्हावार पशुधन/LIVESTOCK POPULATION IN EACH DISTRICT

1992

(हजारोंत/in thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	संकरित गाय वर्ग	देशी गाय वर्ग Deshi Female Cattle	गाई-बैल Cattle	म्हशी-रेडे Buffaloes	मेंढरे Sheep	शेळ्या Goats	इतर जनावरे Other Livestock	एकूण जनावरे* Total Livestock	कोंबड्या, बदके वगैरे Total Poultry	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	
1	मुहम्बई	..	1	13	14	94	15	32	7	163	1,247	Greater Bombay
2	ठाणे	..	14	523	536	179	1	205	14	936	1,731	Thane
3	रायगड	..	8	473	481	174	1	153	4	812	1,473	Raigad
4	रत्नागिरी	..	23	541	564	90	@	65	1	720	1,389	Ratnagiri
5	सिध्दुर्ग	..	8	239	247	114	@	51	4	416	891	Sindhudurg
	कोकण विभाग		54	1,789	1,842	471	17	506	30	3,047	6,731	Konkan Division
6	नाशिक	..	105	993	1,098	234	286	689	28	2,335	1,938	Nashik
7	धुळे	..	50	701	751	161	185	497	28	1,622	1,022	Dhule
8	जळगाव	..	63	659	722	343	40	528	28	1,661	718	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	354	781	1,135	151	407	915	34	2,642	2,533	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग		572	3,134	3,706	889	918	2,629	1,18	8,260	6,211	Nashik Division
10	पुणे	..	280	535	815	251	344	517	25	1,952	4,046	Pune
11	सातारा	..	128	329	457	331	363	350	16	1,517	1,853	Satara
12	सांगली	..	72	225	296	382	248	294	10	1,230	2,180	Sangli
13	सोलापूर	..	99	475	574	268	302	706	18	1,867	2,107	Solapur
14	कोल्हापूर	..	60	195	255	551	153	172	6	1,137	1,383	Kolhapur
	पुणे विभाग		639	1,759	2,397	1,783	2,328	2,039	75	7,703	11,569	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र		1,265	6,682	7,945	3,145	3,263	5,174	223	19,010	24,511	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	..	83	504	587	112	91	404	20	1,214	498	Aurangabad
16	जालना	..	23	430	453	77	51	264	13	858	321	Jalna
17	परभणी	..	18	690	708	160	39	387	23	1,317	387	Parbhani
18	बीद	..	51	526	576	161	173	381	23	1,315	604	Beed
19	नांदेड	..	29	683	711	237	47	369	26	1,390	428	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	58	328	386	146	57	223	6	817	304	Osmanabad
21	लातूर	..	27	364	390	196	44	170	11	810	227	Latur
	औरंगाबाद विभाग		289	3,525	3,811	1,089	502	2,198	122	7,721	2,769	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	..	39	532	572	119	96	288	17	1,092	291	Buldana
23	अकोला	..	18	635	654	145	18	362	21	1,200	363	Akola
24	अमरावती	..	22	565	587	117	21	298	16	1,040	311	Amravati
25	यवतमाळ	..	14	803	817	135	10	390	16	1,367	661	Yavatmal
	अमरावती विभाग		93	2,535	2,630	516	145	1,338	70	4,699	1,626	Amravati Division
26	वर्धा	..	34	385	419	60	8	179	7	672	219	Wardha
27	नागपूर	..	50	584	635	88	17	308	14	1,061	599	Nagpur
28	भंडारा	..	33	737	770	185	2	311	14	1,283	884	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	7	660	666	108	42	253	10	1,079	863	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	1	564	565	78	15	181	27	866	715	Gadchiroli
	नागपूर विभाग		125	2,930	3,055	519	84	1,232	72	4,961	3,280	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग		218	5,465	5,685	1,035	229	2,570	142	9,660	4,906	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	..	1,769	15,672	17,441	5,447	3,074	9,941	489	36,393	32,187	Maharashtra State

75

*कूली वगळव/Excludes dogs. @ 500 पेक्षा कमी/Less than five hundred,

† बुकरे, घोडे, गाढव, उंट, खेचरे घरून/Includes pigs, h murses, donkey, carmol, mules.

माकडे संश्लिप्तत लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत./Details may not add up to totals due to rounding.

मासिक—१५ वी पंचवार्षिक पशुसत गणना, १९९२. (अस्थायी)

Source.—Quinquennial 15th Livestock Census, 1992. (Provisional)

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3.

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमणिका Serial No.	भाव	३१ मार्च १९९५ रोजी As on 31st March 1995	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पंदास केंद्रे	12	Number of cattle breeding farms.
2	बकरे पंदास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms.
3	मेढ पंदास केंद्रे	9	Number of sheep breeding farms
4	कुक्कुट पंदास व बंदी उबविण्याची केंद्रे	4	Number of poultry breeding farms and central hatcheries.
5	सघन कुक्कुट सुधार केंद्रे	16	Number of intensive poultry development blocks.
6	आधारभूत ग्राम केंद्रे	48	Number of key village centres
7	पशुगोमसाय नियंत्रण फिरते केंद्रे	10	Number of mobile epizotic control units.
8	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49	Number of artificial insemination centres.
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	Number of district artificial insemination centres.
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे—		Number of artificial insemination sub-centres—
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	2,888	(a) Under Zilla Parishads.
	(ब) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्राखालील	670	(b) Under regional artificial insemination centres.
	(क) आधारभूत ग्राम केंद्राखालील	468	(c) Under key village centres.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(2)
11	पशुवैद्यकीय संस्था—		Number of veterinary institutions
(अ)	पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये ..	31†	(a) Veterinary Polyclinics
(ब)	पशुवैद्यकीय रुग्णालये ..	2‡	(b) Veterinary hospitals
(क)	पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र) ..	958	(c) Veterinary dispensaries (Local area)
(द)	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने ..	38	(d) Mobile veterinary clinics
(इ)	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे (स्थानिक क्षेत्र) ..	1,883	(e) Veterinary aid centres (Local area)
(च)	फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे ..	2	(f) Mobile extension <i>cum</i> demonstration centres.

टीप/Note.—(१) † यामध्ये दापोली, परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक घरून

(1) Including one each under Agricultural Universities at Dapoli, Parbhani and Nagpur

(२) ‡पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील "सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू अॅनिमल्स" या संस्थेचे एक घरून.

(2) Including one at Pune under Agricultural University and one under 'Society for Prevention of Cruelty to Animals' at Bombay.

(३) बकरे पैदास केंद्र व भेष पैदास केंद्र ह्या संस्था भेष विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेल्या आहेत.

(3) The institutions Goat development center and sheep development centre have been transferred to Sheep Development Corporation.

बाधार.—पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4.

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
**COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT
 AND CO-OPERATIVE SECTORS**
 1994-95

(लाख लिटरमध्ये/ In lakh litres)

विभाग	प्रतिदिनी सरासरी गार्डचे व म्हशीचे दूध संकलन		Division
(1)	Daily average collection of cow and buffalo milk		(1)
(1)	(2)		
1. मुंबई	..	0.18	.. Mumbai
2. पुणे	..	17.17	.. Pune
3. नाशिक	..	8.57	.. Nashik
4. नागपूर	..	1.10	.. Nagpur
5. अमरावती	..	0.54	.. Amravati
6. औरंगाबाद	..	3.79	.. Aurangabad
	एकूण	31.35	Total

दुधाचे वितरण (प्रतिदिन सरासरी)/Distribution of milk

1. बृहन्मुंबई दूध योजना/Greater Mumbai milk scheme	5.40 लाख लिटर/lakh Liters
2. स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/Local Rural sale of milk	2.00 लाख लिटर/lakh Liters
3. महानंदा दुग्धशाळेचे वितरण/Distribution of Mahananda dairy	5.50 लाख लिटर/lakh Liters

आधार--आयुक्त, दुग्धशाळा विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तबला कमांक/TABLE No. 4.5.

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे
MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES
1994-95

क्रमांक Serial No.	उत्पादनाचे नाव	परिमाण	उत्पादक Production	Unit	Name of production
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	तूप	मे. टन	2,033.49	M. tonnes	Ghee
2	टेबल बटर	"	796.75	"	Table butter
3	पनीर	"	24.38	"	Paneer
4	चीज	"	47.97	"	Cheese
5	श्रीखंड	"	55.72	"	Shrikhand
6	मसाला दूध	लाख बाटल्या	15.90	Lakh Bottle	Masala milk
7	एनर्जी	"	161.88	"	Energy
8	मलईविरहित दूध भुकटी.	मे. टन	14,877.20	M. tonnes	Skimmed milk powder.
9	सफेद लोणी	"	7,996.87	"	White butter
10	लस्सी	लाख बाटल्या	32.47	Lakh Bottle	Lassi
11	दिर्घकाळ टिकणार दूध	"	18.67		

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या
दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्यांची क्षमता.

(I) No. and capacity of milk chilling centres
in milk processing plants in Government
and Co-operative sector.

(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)

(a) Total milk chilling centres.
Capacity (in lakh litres).

(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)

(b) Government milk chilling centres
Capacity (in lakh litres).

(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)

(c) Co-operative milk chilling centres.
Capacity (in lakh litres).

(दोन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा
दूध प्रक्रिया यंत्रांची संख्या
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)

(II) Co-operative Dairies
Number of milk processing plants.
Capacity (in lakh litres).

(तीन) शासकीय दुग्धशाळा
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)

(III) Government Dairies
Capacity (in lakh litres)

साधार.—आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5. 1.

विविध खारवण बावारात झालेली माशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे

QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH REMOVED
1994-95

(मेट्रिक टनांत/in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	बाजार	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचा वापर Quantity of salt issued	खारविलेल्या माशांचे वजन Quantity of cured fish removed	Name of the yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बोरिया	650	130	488	Boria
2	जयगड	Jaigad
3	वरवडे	Warwade
4	मिरकर बाढा	4,018	804	3,013	Mirkarwada
5	रत्नागिरी (भाटघे)	*	Ratnagiri (Bhatye)
6	पूणगड	Purnagad
7	जैतापूर	Jaitapur
8	विजयदुर्ग	Vijaydurg
9	तारा मुंबरी	Tara mumbri
10	मालवण	Malwan
11	वेंगुर्ला	Vengurla
एकूण		4,668	934	3,501	Total

बाजार.—आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2.

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES

1994-95

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Units (3)	Item (2)
1	एकूण समुद्र किनारा ..	कि. मीटर	720	Kilometre	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/ गावठाणे.	संख्या	386	No.	Marine fishing villages/hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	..	17,968	No.	Boats engaged in fishing
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजन झालेल्या होड्या.	..	11,453	No.	Boats above one tonne
5	यंत्रसज्ज होड्या--				Mechanised Boats--
	(अ) खात्यानुसार	..	4,259	No.	(a) Departmentally
	(ब) अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या वरून).	..	8,494	No.	(b) Existing (including mechanised by other agencies).
6	एकूण मत्स्योत्पादन--				Fish Production--
	(अ) सागरी	..	333	Thousand tonnes	(a) Marine
	(ब) गोड्या पाण्याने	..	51	..	(b) Inland

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था	.. संख्या	.. 2,052	No.	.. Co-operative societies
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या	.. हजारांत	.. 2,16,000	Thousand	.. Their membership
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र	.. हजार हेक्टर	.. 300	Thousand hectares	.. Total inland water spread area
10	मत्स्यबीज साठा--				<i>Carp fry stocked--</i>
	(अ) बाहेरून आणलेले	.. हजारांत	..	Thousand	.. (a) Imported
	(ब) स्थानिक रित्या पिकास केलेले	.. हजारांत	.. 2,71,800	Do.	.. (b) Induced breeding
	(क) सायप्रिनस	.. हजारांत	..	Do.	.. (c) Cyprinus
11	मासळी धारवण्याची आधार केंद्रे	.. संख्या	.. 11	No.	.. Fish curing yards
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	.. संख्या	.. 9	No.	.. Fishery schools
13	सहकारी होवपा बांधणारी केंद्रे	.. संख्या	.. 1	No.	.. Co-operative boat building yard

*शब्द क्र. १० (ब) मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

साधार.—आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

*Included in item No. 10(b).

Source.—Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai,

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3.

भासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन/VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION
1994-95

(टप्पांत/in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	ठाणे Thane	वृहन्मुंबई Greater Bombay	रायगड Raigad	रत्नागिरी Ratnagiri	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	एकूण Total	प्रकार Variety
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुशी, पाकट, वामळी ..	1,033	4,274	725	834	198	7,064	Elasmobranchs
2	बाम ..	689	1,527	..	77	78	2,371	Eels
3	शिमाडा, शिमटी ..	1,512	2,063	341	611	516	5,043	Catfishes
4	कर्मी, बाताळी ..	693	882	328	491	230	2,624	Chirocentrus
5	बेडवा पेठी मिराजी, तारली	9	281	152	1,285	772	2,499	Sardines
6	मिग पाला ..	125	207	114	40	..	484	Hilsa-Alisha
7	मांदेळी ..	7,320	5,208	1,406	1,289	..	15,223	Anchoviella
8	साटी ..	1,538	1,311	203	17	10	3,079	Thrissoceles
9	बडली, पातुडी ..	25	2	91	3,925	446	4,489	Othercluedia
10	बॉबिल ..	38,164	11,435	1,475	149	7	51,230	Harpodon Neberlas
11	करकरा, खजुरा ..	1	684	5	8	..	698	Perchaos
12	तांब ..	21	371	2	394	Red Snapper
13	दाढा, रावस ..	453	45	48	20	..	566	Polynomids
14	पोळ, कोय ..	1,054	705	41	54	36	1,890	Sciaemids
15	बटा वाकटी ..	1,312	11,298	2,419	10,919	10,510	33,778	Ribbon fish

वपता कर्मांक/TABLE No. 5.3.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	डोना, घोडी ..	756	8,617	1,053	8,425	2,557	21,408	Otalithes sp.
17	खरवा थांयडा ..	128	1,039	295	2,343	884	4,689	Caranx
18	खरंया ..	6,339	1,003	399	485	312	8,538	Pomfrets
19	हळया ..	412	219	4	..	420	1,319	Black Pomfrets
20	बांपडा ..	114	188	118	1,279	427	2,126	Mackerai
21	सुरमई, बागोळ, कळई	782	1,772	542	907	492	4,495	Scer fish
22	येवप, दुवा ..	122	1,135	107	503	82	1,949	Tunnies
23	सेडली ..	30	51	347	10	13	451	Bregnaores Noelillanid
24	केप ..	8	862	246	3,825	1,033	5,974	Soles
25	फोकरी बावी दोळे	1	7	2	102	524	636	Loignathus
26	छाप ..	6	267	132	395	164	964	Carangids small
27	चिराटी राणी कामध	..	6,832	42	2,903	526	10,303	Uponaides sp.
28	फोळंबी ..	5,168	24,175	1,841	6,923	1,204	37,311	Prawns
29	जवळा, करंबी ..	11,586	21,612	13,967	2,376	41	49,582	Shrimps
30	शेंवड ..	18	172	69	46	5	310	Lobsters
31	सोंयाळा ..	5	129	38	957	510	1,639	Lactarius
32	म्हामूळ ..	37	7,437	234	3,149	1,203	12,060	Cattle fish & Squids.
33	इतर ..	2,057	7,153	1,702	18,500	5,656	35,068	Miscellaneous
	एकूण ..	79,516	1,22,963	28,486	73,111	28,858	3,32,934	Total

जाधार.—आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तबला क्रमांक/TABLE No. 5.4.

मत्स्योत्पादनाची बिल्हेबाट (सागरी व भूजल)
DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)
1994-95

बिल्हेबाटीचा प्रकार (1)	मत्स्योत्पादन (टनांत) Fish product (Tonnes) (2)	Type of disposition (1)
बित्रीसाठी ताजे मासे ..	2,74,662	Marketing fresh
मोठबिल्हेबाकरिता ..	*	Freezing
बाळबिल्हेबाकरिता ..	2,74,662	Sun-dried
खारबिल्हेबाकरिता ..	3,841	Salted
बवा बंद मासे ..	*	Canning
खताकरिता ..	23,718	Reduction
इतर ..	N.A.	Miscellaneous purpose
एकूण ..	3,84,373	Total

*बाब १ मध्ये समाविष्ट/Including in item one.

N.A.—उपलब्ध नाही/Not available.

साधार.—आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1.

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ. कि. मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (2)	१९९४-९५ च्या वर्षाचे अखेर As at the end of 1994-95 (3)	Class of Forest (2)
1	राखीव	48,534	Reserved
2	संरक्षित	9,292	Protected
3	व्यवस्थित	6,136	Unclassed
एकूण		63,962	Total

टोप.—वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे.

Note.—The above forest area is under administration of the State.

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

6. वने/FORESTS

संख्या क्रमांक/TABLE No. 6.2.

मुख्य आणि गौण वनोत्पादन
PRODUCTION OF MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCT

संक्रमांक Serial No.	बाब	1994-95	Items
(1)	(2)	(3)	(2)
1	भारतीचे काकूड—		Timber—
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर) ..	65	(a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ..	4,01,270	(b) Value (thousand Rs.)
2	जळक काकूड—		Firewood—
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर) ..	197	(a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ..	32,850	(b) Value (thousand Rs.)
3	गौण वनोत्पादन—		Minor forest products—
	(मूल्य हजार रुपयांत)		(Value in thousand Rs.)
	(अ) बांबू	2,07,442	(a) Bamboo
	(ब) चवत इत्यादी	5,639	(b) Grass and grazing
	(क) बिडी पाने	4,23,528	(c) Bidi leaves
	(द) इतर उत्पादन	10,614	(d) Other product

संघार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

7. उद्योग आणि खानकास/INDUSTRY AND MINING

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 7. 1.

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण

DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
1993*

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांचा कामावरील दैनिक सरासरीचा गट Strength average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी Average daily number of workers (संख्या No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Less than 10 पेक्षा कमी	11,829	58,308
2	10 to 19	6,452	86,286
3	20 to 49	4,423	1,33,209
4	50 to 99	1,555	1,05,777
5	100 to 499	1,425	3,02,903
6	500 to 999	251	1,68,652
7	1,000 to 4,999	157	2,86,323
8	5,000 व त्याहून अधिक/and above	10	70,599
एकूण/Total		26,102	121,20,57

*अस्थायी/Provisional

साधार—औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Industrial Safty and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

तबता क्रमांक/TABLE No. 7.2

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तपता क्रमांक/TABLE No. 7.2.

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण

FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 1993*

क्रमांक Serial No. (1)	कारखान्याचे प्रमुख पद (2)	प्रत्येक गटातील कारखाने (संख्या) Working factories (No.) (3)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily workers (No.) (4)	Major groups (2)
1	क्षेती, खंगल व खानकाम आणि पशुधन	63	28,98	Agriculture, forestry and mining and livestock production.
2	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	2,824	1,25,075	Manufacture of food products.
3	पेये	87	7,260	Manufacture of beverages.
4	बांबाळू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन	39	4,173	Manufacture of tobacco and tobacco products.
5	सुती कापडाचे उत्पादन	2,994	1,89,241	Manufacture of cotton textiles.
6	जोकर, रेमीम व मनुष्यनिर्मित तंतूचे कापड, ताग व इतर वनस्पतीजन्य तंतूचे कापड (कापूस व काप्या सोडून) यांचे उत्पादन.	1,054	44,284	Manufacture of wool, silk and manmade fibre textiles and Manufacture of Jute and other Vegetable fibre textiles (except cotton and coir).
7	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (परिधान करण्याच्या वस्तूंसहित).	903	26,811	Manufacture of textile products (including wearing apparel).
8	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	3,868	14,892	Manufacture of wood and wood products furniture and fixtures.
9	कागद, कागदाच्या वस्तू आणि तत्सम उद्योग यांचे उत्पादन.	1,245	57,270	Manufacture of paper and paper products and allied industries.
10	कातडी व कातड्याच्या व केंसाळ कातड्याच्या व कातड्याच्या पर्यायी वस्तू.	95	3,377	Manufacture of leather and products of leather fur and substitutes of leather.
11	मूलभूत रसायने व रासायनिक पदार्थ उत्पादन (पेट्रोलियम व कोळसा यांचे उत्पादन सोडून).	2,228	1,32,786	Manufacture of Basic chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).
12	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व कोळसा यांचे पदार्थ व अणु संश्लेषण प्रक्रिया.	1,461	51,592	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products and processing of nuclear fuels.

13	अधातु खनिज पदार्थांचे उत्पादन	11,32	42,215	Manufacture of non-metallic mineral products.
14	मूलभूत धातू व मिश्र धातू	919	65,142	Basic metal and alloys industries.
15	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग (यंत्रे व सामुग्री सोडून)			21,46	66,207	Manufacture of metal products and parts (except machinery and equipments).
16	परिवहन सामग्री सोडून इतर सर्व यंत्रसामुग्री			2,600	1,68,562	Manufacture of machinery and equipment other than transport equipment.
17	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग			340	78,289	Manufacture of transport equipment and parts.
18	इतर उत्पादक कारखाने	572	24,453	Other manufacturing industries.
19	बिजुत, वायू, व वाष्प	225	20,796	Electricity, gas and steam.
20	जल मोठ्या पुरवठा व सफाई सेवा	106	3,649	Water works supply and sanitary services.
21	संकीर्ण, धाऊक आणि किरकोळ व्यापार उद्योगाखालील नोंदवलेल्या आस्थापना.			1,173	11,235	Establishments registered under miscellaneous wholesale and retail trade industries.
22	धांदकाम व संलग्न कामे जू, जळ व वाहतुकीची संघटित घटकवळण सेवा.			19	6,283	Construction and activities allied to construction, land, water and transport, communications services incidental to transport.
23	साठवण आणि गोठ्याचे			55	1,401	Storage and warehousing.
24	स्वावर मालमता व व्यावसायिक सेवा, शैक्षणिक, चित्त, वैद्यकीय व आरोग्य सेवा, आंतरराष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय संस्था, अन्वय्य अवर्गीकृत सेवा व अतिवर्गीकरण प्रत्येक नसलेली कामे.			25	1,332	Education, Real estate and business services finance medical and health services, international and other extra territorial bodies, service not elsewhere classified and activities not adequately defined.
25	मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा	16	479	Recreational and cultural services.
26	वैयक्तिक सेवा	33	1,304	Personal services.
27	दुरुस्ती सेवा	225	73,23	Repair services.
28	धांदवली वस्तुंची दुरुस्ती.			450	55,728	Repair of capital goods
				एकूण	26,102	12,12,057 .. Total

*अस्थायी/Provisional

आधार.—जीवोगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3.

चालू कारखाने आणि त्यांतोळ कामगारांची जिल्हावार संख्या

WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NO. OF WORKERS IN EACH DISTRICT
1993*

क्रमांक Serial No.	जिल्हा	चालू कारखा- यांची संख्या Working factories (No.)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	7,408	4,13,282	Greater Mumbai
2	ठाणे	3,438	1,51,680	Thane
3	रायगड	403	36,961	Raigad
4	रत्नागिरी	229	93,73	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	138	3,485	Sindhudurg
	कोकण विभाग	11,666	6,14,781	Konkan Division
6	नाशिक	1,213	68,149	Nashik
7	धुळे	386	12,388	Dhule
8	जळगाव	735	25,154	Jalgaon
9	अहमदनगर	5,69	29,420	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	2,903	1,35,111	Nashik Division
10	पुणे	2,524	1,55,825	Pune
11	सातारा	261	16,799	Satara
12	सांगली	542	19,755	Sangli
13	सोलापूर	2,100	31,537	Solapur
14	कोल्हापूर	1,210	43,265	Kolhapur
	पुणे विभाग	6,637	2,67,181	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	21,206	10,17,073	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	540	38,367	Aurangabad
16	जालना	168	7,192	Jalna
17	परभणी	187	5,024	Parbhani
18	बीड	117	5,324	Beed
19	नांदेड	195	7,984	Nanded
20	उस्मानाबाद	34	24,75	Osmanabad
21	लातूर	105	4,539	Latur
	औरंगाबाद विभाग	1,346	70,905	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE NO.7.3—contd.

22	बुलढाषा	186	7,074	Buldana
23	अकोला	374	11,995	Akola
24	अमरावती	369	9,168	Amravati
25	यवतमाळ	180	7,710	Yavatmal
	अमरावती विभाग	1,109	35,947	Amravati Division
26	वर्धा	143	10,740	Wardha
27	नागपूर	1,340	53,720	Nagpur
28	भंडारा	558	7,571	Bhandara
29	चंद्रपूर	328	15,444	Chandrapur
30	गडचिरोली	72	657	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	2,441	88,132	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	3,550	1,24,079	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	26,102	12,12,057	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

बाधार.— औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7. 4.

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक बांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE IN MAHARASHTRA STATE

1992-93

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	संशोधन मह	उत्पादक बांडवल Productive capital	एकूण उत्पादन Total output	मूल्यवृद्धी Value added	Industry group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	खाद्य वस्तु	2,495	8,659	914	Food products.
2	पेये, तंबाखू व संबंधित पदार्थ	396	912	206	Beverages, tobacco and related products.
3	सुती कापड	825	2,887	617	Cotton textiles.
4	कोकर, रेशीम व मनुष्य निर्मित तंतूंचे कापड ताग व इतर वनस्पतीजन्य तंतूंचे कापड (कापूस व काश्मीर सोडून)	1,104	2,495	447	Wool, silk and man made fibre textiles. Jut and other vegetable fibre textiles (except cotton and coir)
5	कापडाच्या वस्तु (परिधान कारणाच्या वस्तुसहित).	395	1,282	294	Textile products (including wearing apparel).
6	साखळाच्या वस्तु, फर्निचर इत्यादी	32	73	15	Wood and wood products, furniture and fixtures.
7	कापड व कापडाच्या वस्तु, मुद्रण, प्रकाशन व संबंधित उद्योग.	1,167	1,908	396	Paper and paper products, printing, publishing and allied industries.
8	काळवी व कातड्याच्या, फेसाळ कासळ्याच्या व कातड्याच्या फर्माची वस्तु.	54	132	38	Leather and products of leather, fur and substitutes of leather

9	मूलभूत रसायने व रासायनिक पदार्थ (पेट्रोलियम आणि कोळसा यांचे पदार्थ होवूष).	8,408	14,859	3,490	Basic Chemicals and chemical products. (except products of petroleum and coal)
10	रबर, प्लॉस्टिक, पेट्रोलियम व कोळसा यांचे पदार्थ व अणु इंधनाची प्रक्रिया.	3,593	9,942	1,531	Rubber, plastic, petroleum and coal products, and processing of nuclear fuels.
11	अधातू खनिज पदार्थ ..	846	1,416	265	Non-metallie mineral products.
12	मूलभूत धातू व मिश्र धातू ..	3,173	6,609	764	Basic metal and alloys industries.
13	धातूच्या वस्तू व घुटे भाग यंत्रे व सामग्री सोडून.	1,215	2,241	476	Metal products and parts except machinery and equipment.
14	परिवहन सामग्री सोडून इतर सर्व यंत्रसामग्री	4,774	10,614	2,686	Machinery and equipment other than transport equipment.
15	परिवहन सामग्री व घुटे भाग ..	2,742	5,370	876	Transport equipment and parts.
16	अन्यथा वरवारे इतर उद्योग	599	1,707	327	Other manufacturing industries.
17	इतर	12,723	8,589	2,479	Others.
सर्व उद्योग ..		44,541	79,695	15,821	.. All industries

टीप.—याकडे अस्थायी माहेत व ताधिक उद्योग माहणी, १९९२-९३ वर वाधारित आहेत.

Note.—Figures are provisional and are based on Annual Survey of Industries, 1992-93.

वाधार.—सर्व व सांघिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खानकास/INDUSTRY AND MINING

संख्या क्रमांक/TABLE No. 7.5.

कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी
 AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY
 1994

क्रमक्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेबारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई	18.02	Mumbai
2	सोलापूर	22.05	Solapur
3	नागपूर	23.28	Nagpur
4	जळगाव	21.44	Jalgaon
5	नांदेड	30.26	Nanded
6	औरंगाबाद	15.99	Aurangabad
7	इतर केंद्रे	23.32	Other centres
	एकूण केंद्रे	18.84	All centres

संस्कार.—कामगार बायुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तपता क्र.मांक/TABLE No. 7.6.

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES
1994

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	शापड गिरण्या--		<i>Textiles--</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	20	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	10,548	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	10,542	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	6	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	8,95,953	(c) Number of mandays lost.
2	यंत्रोत्पादक कारखाने--		<i>Engineering--</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	60	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	16,153	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	15,477	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	676	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	20,85,949	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण व रसायन--		<i>Miscellaneous and Chemical--</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	55	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	10,972	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	10,758	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	214	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	9,10,745	(c) Number of mandays lost.
4	एकूण--		<i>Total--</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	135	(a) Number of disputes.
	(ब) भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या ..	37,673	(b) Number of workers involved
	(१) प्रत्यक्ष	36,777	(1) Directly.
	(२) अप्रत्यक्ष	896	(2) Indirectly.
	(क) बाया गेलेले एकूण श्रमदिन	38,92,647	(c) Number of mandays lost.

माकडे अस्थायी आहेत./Figures are provisional.

स्रोत--कामगार आक्षेप, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.-- Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाजकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7.

कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)

सक्रमांक Serial No.	विभाग	गिरणींची संख्या Number of mills as at the end of		कामगारांची संख्या Employees on roll at the end of (No.)		माहे अखेर End of period				Region
						स्थापित चाल्या (हजारत) Spindles installed (Thousand)		माग (शंघरात) Looms (Hundred)		
		मार्च March 1994	मार्च March 1995	मार्च March 1994	मार्च March 1995	मार्च March 1994	मार्च March 1995	मार्च March 1994	मार्च March 1995	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	महाराष्ट्र	142	164	1,98,210	2,04,074	4,926	5,166	507	507	Maharashtra.
(a)	मुंबई शहर ..	54	54	1,13,083	1,13,083	2,774	2,774	403	403	Mumbai City.
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र ..	88	110	85,127	90,991	2,152	2,392	104	104	Rest of Maharashtra.

संवाद—इस्वनिर्माण बाबुलत, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Textile Commissioner, Government of India, Mumbai.

7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तफ्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8.

जनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION
1994

क्रमांक Serial No.	उद्योग पदार्थ	उत्पादन (हजार टनांत) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयेत) Value (in thousand Rs.)	खनिज Minerals
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट	1	1,285	Chromite.
2	ढगडी कोळसा	20,429	94,09,202	Coal.
3	कच्चे लोखंड	119	6,097	Iron Ore.
4	कृनखनी	5,978	3,45,406	Lime stone.
5	कच्चे मॅंगनीज	281	29,92,112	Manganese Ore.
6	कॅथोडिन (नैसर्गिक) ①	3	113	Kaolin (Natural) ②
7	गेरू	1	68	Ochre.
8	बॉक्साईट	443	50,811	Bauxite.
9	सिलिका सॅंड	174	10,529	Silica sand
10	सोड*	186	N.A.	Salt*
11	क्यानाईट	4	1,547	Kyanite.
12	कोरंडम	@	9	Corundum.
13	डोलोमाईट	21	2,216	Dolomite.
14	सॅंड (इतर)	1	68	Sand (Others)
15	बेराईट	Barytes.
16	सिलीमानाईट	Silimanite.

टोप—(1) @चायना क्ले म्हणून ओळखला जातो/Note.—Known as China Clay.

(2) *सहाय्यक सील कमिश्नर, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Assistant Salt Commissioner, Mumbai.

(3) N. A. = उपलब्ध नाही/Not available.

(4) ** जाकडे ५०० टनांखालील आहेत/Less than 500 tonnes

स्रोत—भारतीय खनिज केंद्र, नागपूर. Source.—Indian Bureau of Mines, Nagpur.

7. उद्योग आणि खानकाद/INDUSTRY AND MINING

संख्या क्रमांक/TABLE No. 7.9.

औद्योगिक उत्पादन/INDUSTRIAL PRODUCTION

1992

अवक्रमांक Serial No.	वस्तुचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production	Unit	Name of Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	कोळसा हजार टन	20,278	Thousand tonnes	Coal (inc-lignite)
2	पेट्रोलियम (कूड)	16,714	Do.	Petroleum (crude)
3	शाखर	4,619.7	Do.	Sugar
4	नीठ	234.3	Do.	Salt
5	सर्व प्रकारचे सुत	.. टन	48,294	Tonnes	All yarn.
6	सर्व प्रकारचे कापड	.. हजार मीटर	1,53,730	Thousand meters.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (रिफायनरी) उत्पादन.	हजार टन	12,939	Thousand tonnes	Petroleum (refinery) production.
8	समार पोलाद	209.6	Do.	Finished steel
9	पोलादाची लपड	Do.	Steel ingots
10	कठीण मिश्रधातू	79.0	Do.	Ferro Alloys
11	रेल्वे वज्जे	.. संख्या	23	Number	Railway Coaches
12	वनस्पती	.. हजार टन	81.1	Thousand tonnes.	Vanaspati

साधक—केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, मासिक
अहवाल.

Source.—Central Statistical Organisation
Monthly Returns.

8. बिज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1.

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर

INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
1994-95

संक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1.	स्थापित क्षमता (३१ मार्च रोजी) (मेगॅवॅटमध्ये)		<i>Installed Capacity (As on 31st March) (in mw.)</i>
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	7,155	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायू जन्य ..	1,092	(b) Natural Gas
	(क) जल जन्य ..	1,602	(c) Hydro
	(घ) अणुसक्तीजन्य ..	190	(d) Nuclear
	(महाराष्ट्राचा वाटा)		(Maharashtra's Share)
		10 039	Total
2.	उत्पादन (इश्लक्ष किलोवॅट तास)---		<i>Generation-- (Million Kwh.)</i>
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	35,733	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायू जन्य ..	4,336	(b) Natural Gas
	(क) जल जन्य ..	6,508	(c) Hydro
	(घ) अणुसक्तीजन्य ..	682	(d) Nuclear
	(महाराष्ट्राचा वाटा)		(Maharashtra's Share)
		47,259	Total
3.	वापर (इश्लक्ष किलोवॅट तास)---		<i>Consumption-- (Million Kwh)</i>
	(अ) घरेलू वापर ..	6,853	(a) Domestic
	(ब) व्यापार उद्दिमासाठी झालेला वापर	2,566	(b) Commercial
	(क) उद्योगसंचालकरीता झालेला वापर ..	16,646	(c) Industrial
	(घ) बाह्ये चालविण्यासाठी ..	1,363	(d) Traction
	(ई) इतर ..	13,675	(e) Others
		41,104	Total

टीप.--जाकडे मर्यादी माहेत व ते केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग क्षेत्रातील माहेत.

Note.—The figures are provisional. They relate to public utilities only.

साधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ,
मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board
Mumbai.

३. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. ३. 2.

विजे वा पुरवठा साधिलेली शहरे व वेडी/TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED
(३१ मार्च १९९४ रोजी/As on 31st March 1994)

क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	विद्युत पुरवठा साधिल्या शहरांची व वेडींची संख्या No. of towns and villages electrified (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	1	Greater Bombay
2	ठाणे	1,765	Thane
3	रायगड	1,836	Raigad
4	रत्नागिरी	1,395	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	694	Sindhudurg
	कोकण विभाग	5,691	Konkan Division
6	नाशिक	1,758	Nashik
7	धुळे	1,437	Dhule
8	जळगाव	1,490	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,511	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	6,246	Nashik Division
10	पुणे	1,740	Pune
11	सातारा	1,422	Satara
12	सांगली	697	Sangli
13	सोलापूर	1,106	Solapur
14	कोल्हापूर	1,139	Kolhapur
	पुणे विभाग	6,104	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	18,041	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	1,257	Aurangabad
16	जालना	904	Jalna
17	परभणी	1,431	Parbhani
18	बीड	1,202	Beed
19	नांदेड	1,436	Nanded
20	उस्मानाबाद	712	Osmanabad
21	लातूर	890	Latur
	औरंगाबाद विभाग	7,832	Aurangabad Division

जाबाद—महाराष्ट्र राज्य विद्युत संघ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board
Mumbai.

* 100 % Villages electrification declared as on 31-3-1989

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8. 2.—Contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
22	बुलढाणा	1,277	Buldana
23	अकोला	1,548	Akola
24	अमरावती	1,707	Amravati
25	यवतमाळ	1,744	Yavatmal
अमरावती विभाग		6,276	Amravati Division
26	वर्धा	1,009	Wardha
27	नागपूर	1,658	Nagpur
28	भंडारा	1,629	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,461	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,507	Gadchiroli
नागपूर विभाग		7,264	Nagpur Division
विदर्भ विभाग		13,540	Vidharbha Division
महाराष्ट्र राज्य ..		39,413*	Maharashtra State

९. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1.

३१ मार्च १९९४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था
NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 1994

अनुक्रमक्रमांक Serial No.	जिल्हा	झेअर भांडवळ असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व नफ्या- साठी काम न करणाऱ्या कंपन्या Companies limited by guarantee and asso- ciations not for profit		एकूण Total	जिल्हा District	
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	बृहन्मुंबई	..	4,212	49,726	362	77	54,377	Greater Mumbai
2	ठाणे	..	59	2,187	3	1	2,250	Thane
3	रायगड	..	7	132	139	Raigad
4	रत्नागिरी	..	1	38	39	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	23	..	1	24	Sindhudurg
	कोकण विभाग		4,279	52,106	365	79	56,829	Konkan Division
6	नाशिक	..	30	758	9	2	799	Nashik
7	धुळे	..	4	123	2	..	129	Dhule
8	जळगाव	..	28	256	284	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	31	260	1	..	292	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग		93	1,397	12	2	1504	Nashik Division
10	पुणे	..	181	4,602	51	10	4,844	Pune
11	सातारा	..	25	231	256	Satara
12	संगली	..	4	255	259	Sangli
13	सोलापूर	..	7	248	255	Solapur
14	कोल्हापूर	..	52	591	5	1	649	Kolhapur
	पुणे विभाग		269	5,927	56	11	6,263	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र		4,641	59,430	433	92	64,596	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	..	31	512	2	..	545	Aurangabad
16	जालना	..	1	42	43	Jalna
17	परभणी	..	2	14	16	Parbhani

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1.— Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
18	बीड ..	1	10	11	Beed
19	नदिह ..	9	92	1	..	102	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	1	14	15	Osmanabad
21	लातूर ..	3	33	36	Latur
	औरंगाबाद विभाग	48	717	3	..	768	Aurangabad Division
22	बुलढा ..	4	16	20	Buldana
23	अकोला ..	18	85	2	..	105	Akola
24	अमरावती ..	12	112	124	Amravati
25	यवतमाळ ..	10	29	39	Yavatmal
	अमरावती विभाग	44	242	2	..	288	Amravati Division
26	वर्धा ..	4	38	1	..	43	Wardha
27	नागपुर ..	152	1,332	12	4	1,500	Nagpur
28	भंडारा ..	4	36	40	Bhandara
29	चंद्रपुर ..	3	18	4	..	25	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	1	1	Gadchiroli
	नागपुर विभाग	164	1,424	17	4	1,609	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	208	1,666	19	4	1,897	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ..	4,897	61,813	455	96	67,261	Maharashtra State

आधुनिक—कंपनी व्यवहार खाते, उद्योग मंत्रालय,
जाऊ सरकार, नयी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs'
Ministry of Industry, Govern-
ment of India, New Delhi.

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1.

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या
NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICES
IN EACH DISTRICT

(३१ मार्च १९९५ रोजी/As on 31st March 1995)

बनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1,349	Greater Mumbai
2	ठाणे	114	358	Thane
3	रायगड	95	140	Raigad
4	रत्नागिरी	94	128	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	60	77	Sindhudurg
	कोकण विभाग	364	2,052	Konkan Division
6	नाशिक	122	229	Nashik
7	धुळे	94	132	Dhule
8	जळगाव	119	186	Jalgaon
9	अहमदनगर	141	207	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	476	754	Nashik Division
10	पुणे	151	533	Pune
11	सातारा	101	151	Satara
12	सांगली	105	182	Sangli
13	सोलापूर	124	223	Solapur
14	कोल्हापूर	119	228	Kolhapur
	पुणे विभाग	600	1,317	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	1,440	4,123	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	77	145	Aurangabad
16	जालना	53	73	Jalna
17	परभणी	73	110	Parbhani

तबता क्रमांक/TABLE No. 10. 1.—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
18	बीड	73	101	Beed
19	नांदेड	82	127	Nanded
20	उस्मानाबाद	53	71	Osmanabad
21	लातूर	64	96	Latur
	औरंगाबाद विभाग	475	723	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	79	105	Buldana
23	अकोला	104	157	Akola
24	अमरावती	101	148	Amravati
25	यवतमाळ	81	119	Yavatmal
	अमरावती विभाग	365	529	Amravati Division
26	वर्धा	52	73	Wardha
27	नागपूर	104	282	Nagpur
28	भंडारा	93	128	Bhandara
29	चंद्रपूर	104	150	Chandrapur
30	गढचिरोली	38	45	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	391	678	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	756	1,207	Vidharbha Division
	एकूण ..	2,671	6,053	Total

साधर.—भारतीय रिझर्व्ह बँक

Source.—The Reserve Bank of India.

11. सहकार/CO-OPERATION

तपता क्रमांक/TABLE No. 11.1.

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाऊ दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER
1993-94

अधुक्रमांक Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Societies	सभासदांची संख्या (हजार) Members (Thousand No.)	खेळते भांडवल (लाख रुपये) Working Capital (Lakh Rs.)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये) Advances (Lakh Rs.)	बकबाकी (लाख रुपये) Out-standing (Lakh Rs.)	मालाची उलाढाल (लाख रुपये) Turnover of produce (Lakh Rs.)	Type of Society
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व विंगर कृषि संस्था.	34	1,571	13,79,629	12,25,171	7,49,874	..	All apex and central societies
2	कृषि पत्रसंस्था *	.. 19,858	8,414	2,50,079	1,08,558	1,75,183	29,208	Agricultural credit*
3	विंगर कृषि पत्रसंस्था	.. 15,132	12,865	11,65,501	7,53,812	6,55,092	4,086	Non-agricultural credit
4	पणम संस्था	.. 1,073	885	53,903	864	835	2,76,743	Marketing
5	उत्पादक संस्था	.. 36,802	5,670	7,90,299	2,315	10,308	6,32,455	Productive enterprises
6	इतर	.. 54,095	4,054	1,93,730	14,899	28,149	1,02,672	Others
	एकूण	.. 1,26,994	33,469	38,33,141	21,05,619	16,19,141	10,45,164	.. Total

*मात्र प्राथमिक कृषि पत्र संस्था यांचा समावेश आहे.
आधार.—संस्थार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

*Includes primary agricultural credit societies. @ अस्थायी/Provisional
Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

12. परिवहन व संचार/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तबला सलल/TABLE No. 12. 1.

रसुतलंकी ललंवी/ROAD LENGTH

(किलोमीटरमध्ये/In Kilonetre)

अनुक्रमांक Serial No.	रसुतलंकी प्रकर	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of road
		1993	1994*	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	राष्ट्रीय महामार्ग	2,949	2,953	National highways.
2	राज्य महामार्ग	31,772	31,772	State highways.
3	प्रमुख जिल्हा रस्ते	39,349	40,142	Major district roads.
4	इतर जिल्हा रस्ते	39,819	40,340	Other district roads.
5	शाहरस्ते	63,123	65,379	Village roads.
	एकूण	1,77,012	1,80,586	Total

*अवसायी/Provisional.

टीप.—शासकीय नियंत्रणानुसार १९८४ पासून अवर्गीकृत रस्ते, शहर रस्ते मध्ये संतर्भूत केले असल्याने मापुडे अवर्गीकृत रस्ते हा प्रकार असाधार नाही.

Note.—Since 1984 as per Government Resolution unclassified roads are included in village roads, hence the unclassified roads will not be shown separately henceforth.

जायाच.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन आणि संचनवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

जस्ता कर्मांक/TABLE No. 12.2.

पृष्ठभागांनुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण

ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPES OF SURFACE

(किलोमीटरमध्ये/ In kilometre)

संक्रमांक Serial No. (1)	पृष्ठभागाचा प्रकार (2)	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of surface (2)
		1993	1994†	
		(3)	(4)	
1	सिमेंट कांकोट	52,597	56,634	Cement Concrete Black topped
2	बांबरी			
3	खडीचे	87,827	89,303	Water bound macadam
	एकूण पृष्ठांकित	1,40,424	1,45,937	Total surfaced
4	अपृष्ठांकित	36,588	34,304	Unsurfaced
	एकूण	1,77,012	1,80,241	Total

†अस्थायी/Provisional

आधारात—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व संचार/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

संख्या/TABLE No. 12.3.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक सांख्यिकी
OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION*

क्रमांक Serial No.	विभाग (2)	मार्गांची संख्या ३१ मार्च १९९५ रोजी No. of routes as on 31-3-1995	मार्गांची एकूण लांबी (कि.मी.टर) ३१ मार्च १९९५ रोजी Total routes distance (in km.) as on 31-3-1995	प्रतिदिन मागील वाहतूक करणान्या वाहनांची दैनिक सरासरी संख्या (१९९४-९५) Average No. of vehicles on road per day 1994-95	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची संख्या (१९९४-९५) Average No. of vehicles held during 1994-95	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाख) (१९९४-९५) Average No. of Passengers travelled daily during 1994-95 (in lakhs)	Region (2)
		(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	अमरावती	2,131	1,30,811	1,568	1,795	6.64	Amravati
2	औरंगाबाद	3,348	2,50,019	2,451	2,707	11.30	Aurangabad
3	मुंबई	3,547	2,22,025	2,657	3,483	14.31	Mumbai
4	नागपूर	1,481	99,797	1,258	1,442	6.15	Nagpur
5	नाशिक	3,766	2,01,792	2,654	3,255	13.14	Nashik
6	पुणे	4,920	3,21,085	3,650	4,026	16.82	Pune
	एकूण	19,193	12,25,529	14,238	16,708	68.36	Total

*अस्थायी/Provisional.

संख्या—महाराष्ट्र राज्यमार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Road Transport Corporation, Mumbai

12. परिवहन आणि संचार/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4.

मापरात असलेली मोटार वाहने
MOTOR VEHICLES IN OPERATION

क्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	वाहनांची संख्या (३१ मार्च १९९५ रोषी) Number in force (as on 31st March 1995)	वाहनांचा प्रकार Class of vehicles
(1)	(2)	(3)	(4)
1	दुचाकी स्वयंचालित वाहने	24,07,319	Two wheelers Auto vehicles
2	मोटारो	4,81,408	Motor cars
3	टॅक्सी कॅब्स	52,554	Taxi cabs
4	स्वयंचालित रिक्शा	1,99,787	Auto rickshaws
5	स्टेज करिजेस	21,762	Stage carriages
6	कंत्राटी वाहने	7,947	Contract carriages
7	ट्रक्स व मालमोटारो	2,46,717	Trucks and Lorries including Delivery van
8	रग्भवाहिका	2,897	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	1,326	School buses
10	खाजगी सेवा वाहने	7,477	Private service vehicles
11	बोझ वाहने (ट्रेलर)	92,491	Trailers
12	ट्रॅक्टर	91,903	Tractors
13	इतर	7,273	Others
	एकूण	36,21,331	Total

संस्कार—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of
Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व संचार/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5.

महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च १९९५ रोजी/As on 31st March 1995)

क्रम- क्रमांक Serial No.	विभाग (2)	वापरातील वाहनांचो संख्या No. of Vehicles in operations			Region (2)
		निसर परिवहनाची Non- Transport (3)	परिवहनाची Transport (4)	एकूण Total (5)	
1	मुंबई (मध्य)	2,46,047	53,073	2,99,120	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	1,83,931	53,768	2,37,699	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	91,471	39,123	1,30,594	Mumbai (East)
4	छत्रपती	2,71,800	1,27,925	3,99,725	Thane
5	पुणे	6,43,917	1,01,900	7,45,817	Pune
6	नागपूर	3,87,053	42,141	4,29,194	Nagpur
7	औरंगाबाद	2,27,933	44,461	2,72,444	Aurangabad
8	नाशिक	4,42,046	82,575	5,24,621	Nashik
9	अमरावती	1,81,642	25,831	2,07,473	Amravati
10	कोल्हापूर	3,12,543	62,131	3,74,674	Kolhapur
	एकूण	29,88,403	6,32,928	36,21,331	Total

साधर.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व संचार/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तन्त्रा क्रमांक/TABLE No. 12.6.

व्यावसायिक व विगरे व्यावसायिक वाहनचालकांचे परवाने
PROFESSIONAL AND NON-PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च १९९५ रोजी/As on 31st March 1995)

सं- क्रमांक Serial No.	विभाग	चालकांचे परवाने/Driving Licences			Region
		व्यावसायिक Professional	विगरे-व्यावसायिक Non- professional	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	मुंबई (मध्य)	9,40,210	4,91,698	14,31,908	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	3,79,937	3,45,345	7,25,282	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	3,18,700	1,27,639	4,46,339	Mumbai (East)
	बृहन्मुंबई (उप-वेरीज १ ते ३)	16,38,847	9,64,682	26,03,529	Greater Mumbai (Sub-total 1 to 3)
4	थाने	2,94,198	3,46,713	6,40,911	Thane
5	पुणे	3,52,568	6,62,111	10,14,679	Pune
6	नागपूर	1,63,726	3,72,186	5,35,912	Nagpur
7	औरंगाबाद	1,70,497	2,06,065	3,76,562	Aurangabad
8	नाशिक	2,87,836	3,71,889	6,59,725	Nashik
9	अमरावती	1,08,111	1,42,612	2,50,723	Amravati
10	कोल्हापूर	1,80,445	2,53,383	4,33,828	Kolhapur
	एकूण	31,96,228	33,19,641	65,15,869	Total

साधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व बळपवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.7.

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

(३१ मार्च १९९५ रोजी/As on 31st March 1995)

(कि.मी./k. m.)

ब्रॉड गेज/Broad gauge	मीटर गेज/Meter gauge	नॅरो गेज/Narrow gauge	एकूण/Total
(1)	(2)	(3)	(4)
3,914	595	952	5,461

साधर.—रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड) ।

Source.—Ministry of Railways (Railway Board)

12. परिवहन आणि बळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.8.

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year	डाक कार्यालये Post Offices	तार कार्यालये Telegraph Offices
(1)	(2)	(3)
1989-90	11,757	2,560
1990-91	11,910	2,531
1991-92	12,041	2,593
1992-93	12,161	2,741
1993-94	12,269	2,746
1994-95	12,270	2,747

माघार.—पोस्टमास्तर जनरल, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Postmaster General, Government of India, Mumbai.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तफता कर्मांक/TABLE No. 13.1.

मुंबई बंदरांत असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन
NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN MUMBAI PORT
1994-95

संक्रमांक Serial No.	जहाजांचा प्रकार	जहाजांची संख्या No. of ships	मेट्रिक टनस/M.Tonnes		Class of vessels
			एकूण (हजारांत) Gross (in 000)	निव्वळ (हजारांत) Net (in 000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर वाळणारी (तेल वाहकां- ध्यतिरिक्त) —				Steamship other than tankers.—
	(अ) परदेशांची वाहतूक करणारी				(A) Foreign.
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	1,641	19,594	10,428	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	304	601	311	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(ब) किनाऱ्यावर वाहतूक करणारी—				(B) Coastal—
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	80	1,238	667	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी.	150	391	133	(2) 3,500 G. R. T. and less.
	(३) रिग पुरवठा करणारे	2,440	2,374	780	(3) Rig supplier
	(४) जहाज	132	63	23	(4) Ferry ships
2	तेलवाहक जहाजे	624	15,910	9,091	Tankers
3	कोळसा नेणारी	Colliers
	एकूण ..	5,371	40,171	21,433	.. Total

टीप.—३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन.

Note.—3,500 G.R.T. = 3,556 gross registered metric tonnes.

माघार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source.—Mumbai Port Trust.

13. बहाज वाहतूक/SHIPPING

तद्वत्ता क्रमांक/TABLE No. 13.2.

मुंबई बंदरांमध्ये पोद्या आणि बंदरे येथून हळविलेला माल
 CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND BUNDERS IN BOMBAY PORT
 (हजार मे. डेड वेट टनांत/In thousand metric dead weight tonnes)

वस्तुक्रमांक Serial No.	बाध	साहिली Particulars		Item	
		1994-95			
(1)	(2)	(3)		(2)	
1	आयात माल	16,887	Imports
2	निर्यात माल	15,161	Exports
		एकूण	..	32,048	.. Total

बाधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्ट.

Source.—Mumbai Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.3.

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS
OF MAHARASHTRA STATE
1994-95

(मे. टनांत/in m. tonnes)

क्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव Name of the port	आयात Imports	निर्यात Exports	एकूण Total	(मे. टनांत/in m. tonnes)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	डहानू	Dahanu
2	अर्नाळा	Arnala
3	ठाणे	Thane
4	ट्रॉम्बे	2,075	2,075	Trombay
5	बेलापूर (उळवा) ..	3,53,948	..	3,53,948	Belapur (Ulwa)
6	मोरा	Mora
7	करंजा	Karanja
8	अलिबाग (धरमतार) ..	7,02,196	..	7,02,136	Alibag (Dharamtar)
9	राजपुरी	Rajpuri
10	दिघी ..	162	..	162	Dighi
11	हार्णै	Harnai
12	दाभोल ..	419	..	419	Dabhol
13	जायगड ..	360	..	360	Jaigad
14	रतनागिरी ..	3,31,815	3,152	3,34,967	Ratnagiri
15	जैतापूर	Jaitapur
16	विजयदुर्ग ..	1,042	..	1,042	Vijaydurg
17	देवगड	Devgad
18	मालवण	Malvan
19	वेंगुर्ला	Vengurla
20	रेडी	1,19,216	1,19,216	Redi
21	इतर बंदरे ..	8,11,772	6,942	8,18,714	Other ports
	एकूण ..	22,01,714	1,31,385	23,33,090	Total

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.4.

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक

PASSENGER TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE

1994-95

अनु- क्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव	विगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels	यांत्रिक जहाजाने By mechanised vessels	एकूण Total	Name of the Port
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	डहानू	..	5,51,325	5,51,325	.. Dahanu
2	सातपाटी	1,29,077	..	1,29,077	.. Satpati
3	दातिवरे	..	32,304	32,304	.. Dativare
4	मनोरी	..	34,33,042	34,33,042	.. Manori
5	कल्याण	1 02,54	..	1,02,454	.. Kalyan
6	वरसोवा	..	25,53,111	25,53,111	.. Varsova
7	मोरा	12,825	10,19,895	10,32,720	.. Mora
8	करंजा	2,90,603	1,00,242	3,90,845	.. Karanja
9	रेवस	2,03,992	6 09,546	8,13,538	.. Rewas
10	अलिबाग	32,585	..	32,585	.. Alibag
11	राजपुरी	1,42,877	2,68,203	4,11,080	.. Rajpuri
12	दिघी	4,410	2,32,347	2,36,757	.. Dighi
13	हर्णै	2,33,992	..	2,33,992	.. Harnai
14	दामोळ	4,92,110	1,92,690	6,84,800	.. Dabhol
15	जयगड	4,74,480	40,085	5,14,565	.. Jaigad
16	रत्नागिरी	4,77,920	..	4,77,920	.. Ratnagiri
17	पूणगड	3,83,050	..	3,83,050	.. Purnagad
18	जैतापूर	2,75,410	..	2,75,410	.. Jaitapur
19	विजयदुर्ग	1,32,880	..	1,32,880	.. Vijaydurg
20	देवगड	3,86,150	..	3,86,150	.. Devgad
21	आचरे	87,450	..	87,450	.. Achre
22	मालवण	2,41,900	..	2,41,900	.. Malvan
23	रेडी Redi
24	इतर	4,63,288	3,63,159	8,26,447	.. Others
	एकूण	45,67,453	93,95,949	1,39,63,402	.. Total

टीप—मुंबई बंदर सेवेतील वाहतूक मोरा व रेवस बंदरातील यांत्रिक जहाज वाहतुकीखाली दाखविली आहे.
 Note.—Passenger traffic under Mumbai harbour services is shown under mechanised vessels in Mora and Rewas.

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
 Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1.

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

1993-94 (हजार मे. टनांत/In thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माऊ Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माऊ Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (संख्या) ..	9,667	82	Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक ..	70,085	15,811	Coal and coke.
3	कच्चे मॅंगनीज	2	958	Manganese ore.
4	चुना आणि चुनखडी ..		118	Lime and limestone.
5	मीठ	7	20	Salt.
6	तांदूळ	247	11,07	Rice.
7	गहू व गव्हाचे पीठ	4,085	642	Wheat and wheat flour.
8	जोंघळा	2	980	Jowar.
9	बाजरी	3	38	Bajri.
10	कढधान्ये व इतर धान्ये ..	47	766	Pulses and other grain.
11	गळिताची धान्ये	38	5	Oil seeds.
12	वनस्पती तेल	26	10	Vegetable oils.
13	साखर (खांडसरी सोडून) ..	43	4,835	Sugar (excluding khandsari)
14	गूळ	155	1	Gur.
15	कापड (कापसाचे) आणि .. धागा	Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोळाद	13,604	65	Iron and steel
17	सिमेंट	13,952	3,529	Cement.
18	केरोसिन तेल	125	..	Kerosene oil.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
19	पेंड	8	415	Oil cakes.
20	चहा	56	..	Tea.
21	इमारतीचे छाकूड (टीक धरून)	259	40	Timber (including teak wood).
22	पशुजन्य उत्पादन	13	30	Animal products.
23	मका	5	145	Maize.
24	हरपरा व तज्जन्य उत्पादन	48	229	Gram and gram products
25	बाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकादल धान्ये	Millets other than bajra and jowar.
26	खनिज तेल	291	11,517	Mineral oil.
27	विटा व फोले	13,954	3,529	Bricks and tiles.
28	फाच	Glass.
29	हिरना	4	..	Myrobalance.
30	ताग व वाद्य	Jute and hemp.
31	यंत्रसामग्री	9	4	Machinery equipment.
32	धातूच्या वस्तू	7	24	Metal products.
33	पावत्राणे	Shoes (footwear).
34	कच्चे लोखंड	2,044	79	Iron ore.
35	विडीची पाने	Bidi leaves.
36	कापूस	Raw cotton.
37	कृत्रिम रेशमाच्या कापडाचे ताने	3	Artificial silk piece goods
38	तंबाखू	Tobacco raw.
39	सुकी फळे व भाजीपाला	1	Fruits dried and vegetable
40	लोकर व लोकरीच्या कापडाचे ताने	Woolen piecegoods and wool raw.

*धरौल आकडेवारी रेल्वे व जहाज वाहतुकीच्या व्यापाराच्या अभिलेखात नोंदल्याप्रमाणे मालाचे होवळ वजन दर्शविते.

*Figures relate to gross weight of quantities as recorded in the invoices of Rail and Steamer.

आधार.—वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी खाते, भारत सरकार, कलकत्ता.

Source.—Office of the Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India, Calcutta.

15. शिक्षण/EDUCATION

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1.

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण
INSTITUTIONS AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION
1992-93*

क्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of education (2)
1	पूर्व-प्राथमिक	2,507	1,36,556	Pre-primary.
2	प्राथमिक	59,299	1,10,65,000	Primary.
3	माध्यमिक	11,280	63,22,000	Secondary.
4	शिक्षकांचे प्रशिक्षण—			Teachers' training—
	(1) ब्रह्मपक विद्यालय प्रमाणपत्र	255	26,889	Junior college of education.
	(2) अँग्लो भारतीय	2	208	Anglo Indian.
	(3) चित्रकला शिक्षक प्रमाणपत्र	15	2,473	Drawing teacher's certificate.
	(4) हस्तकला शिक्षक प्रमाणपत्र	N.A.	N.A.	Handi-crafts teacher's certificate.
	एकूण—(4)	272	29,570	Total
5.	उच्च शिक्षण—			Higher Education—
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	134	2,007	University teaching departments.
	(2) संशोधन संस्था	21	505	Research institutions.
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	1	1,948	Institutes of national importance.
	(4) विद्यापीठ समान संस्था ..	2	14,624	Institutes deemed as universities.
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	713	11,03,288	Arts, commerce and science
	(6) कला व शास्त्र	*	*	Arts and science.
	(7) कला व वाणिज्य	*	*	Arts and commerce.
	(8) कला	*	*	Arts.
	(9) शास्त्र	*	*	Science.
	(10) वाणिज्य	*	*	Commerce.
	(11) ललितकला	5	1,940	Fine arts.
	(12) शास्त्र व वाणिज्य	*	*	Science and commerce.
	(13) वास्तुशास्त्र	N.A.	N.A.	Architecture.
	(14) तंत्रनिकेतन	252	56,738	Polytechnics.

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1.—contd.

क्रमिका Serial No.	विद्यापीठाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	विद्येचा प्रकार Type of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5 उच्च शिक्षण—बाह्य		Higher Education—contd.		
(15)	व्यावसायिक व्यवस्थापन	11	5,786	Business management.
(16)	कामियांत्रिकी ..	84	59,651	Engineering.
(17)	विधी (कायदा) ..	35	25,825	Law.
(18)	तंत्रशास्त्र ..	N.A.	N.A.	Technology.
(19)	पशुवैद्यकशास्त्र ..	5	1,563	Veterinary science.
(20)	वृत्तपत्र व्यवसाय ..	1	23	Journalism.
(21)	ग्रंथपालनशास्त्र ..	1	62	Library science.
(22)	विषम चिकित्सा (होमोपॅथी)	18	13,458	Allopathy.
(23)	आयुर्वेद ..	23	6,124	Ayurvedic.
(24)	दंतकशास्त्र ..	8	1,682	Dental.
(25)	नर्सिंग ..	3	434	Nursing.
(26)	बीजकशास्त्र ..	58	22,512	Medicine (Pharmacy).
(27)	प्राच्य विद्याभ्यास ..	4	250	Oriental.
(28)	नृत्य व संगीत ..	3	696	Dancing and music.
(29)	यूनानी ..	3	744	Uuani
(30)	उपाहारगृह व्यवस्था ..	N.A.	N.A.	Catering.
(31)	कामविज्ञान ..	1	101	Labour.
(32)	व्यावसायिक मार्गदर्शन ..	N.A.	N.A.	Vocational guidance.
(33)	योग ..	1	17	Yoga.
(34)	समाजशास्त्र ..	10	2,650	Social Science.
(35)	शेतकी शास्त्र ..	13	6,384	Agriculture.
(36)	गृहशास्त्र (पदवी) ..	5	3,745	Home science (Degree).
(37)	शिक्षणशास्त्र (पदवी)	142	16,048	Bachelor of education.
(38)	भारतीय शिक्षण (पदवी)	36	6,276	Physical education.
(39)	चित्रपट विद्या व दूरदर्शन	1	97	Film Institute and Television
(40)	घमचिकित्सा ..	10	3,237	Homeopathy.
एकूण—(5) ..		1,615	13,58,415	.. Total

N.A.—उपलब्ध नाही/Not available

सप्तता क्रमांक/TABLE No. 15.1.—concl'd.

अनुक्रमांक Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of education
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
6	व्यावसायिक व विशेष शिक्षण—			<i>Professional and special education—</i>
(1)	घमचिकित्सा (होमिओपॅथी)	20	2,820	Homeopathy.
(2)	शुश्रूषा व प्रासाविक	63	6,258	Nursing, midwife
(3)	वाणिज्य	16	978	Commerce.
(4)	कलितकला	10	781	Fine arts.
(5)	गृहशास्त्र (शालेय पाठ्य)	3	217	Home science.
(6)	नौकानयन ..	1	202	Marine engineering.
(7)	शेतकीशाळा ..	26	2,711	Agricultural schools.
(8)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण ..	2	979	Poultry training.
(9)	मनोव्यथित ..	6	349	Mentally handicapped.
(10)	अस्त्यम्बंग ..	10	953	Crippled.
(11)	अंध ..	10	734	Blind.
(12)	मूक/बधिर ..	1	59	Deaf and dumb.
(13)	नृत्य व संगीत ..	20	3,005	Music and dancing.
(14)	गृहशास्त्र पदविका ..	1	26	Home science.
(15)	प्राच्यविद्या अभ्यास ..	45	4,238	Oriental
(16)	कीर्तन ..	1	53	Kirtan
(17)	प्रमाणित सुधार ..	8	894	Certified schools.
(18)	ग्रंथपालशास्त्र ..	1	35	Library science.
एकूण—(6) ..		244	25,292	Total
एकूण बेरीज ..		75,217	1,89,36,833	Grand Total

*अंतिम/Final

आधार—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

15. शिक्षण/EDUCATION

सफ़ता क्रमांक/TABLE No. 15.2.

जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण/PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN EACH DISTRICT
1992-93

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक शिक्षण Primary Education			माध्यमिक शिक्षण Secondary Education			District
		संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils ('000)	शिक्षक (हजार) Teachers ('000)	संस्था Institutions	विद्यार्थी (हजार) Pupils ('000)	शिक्षक (हजार) Teachers ('000)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बुध्नुंवई	2,198	1,181	29	1,083	860	26	Greater Bombay
2	ठाणे	3,528	765	17	552	388	11	Thane
3	रायगड	2,440	276	8	237	139	5	Raigad
4	रत्नागिरी	2,582	234	9	248	85	3	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,489	114	5	168	64	2	Sindhudurg
	कोकण विभाग	12,237	2,570	68	2,288	1,536	47	Kokan Division
6	नाशिक	3,087	540	14	482	320	9	Nashik
7	धुळे	2,107	301	8	371	216	7	Dhule
8	जळगाव	1,933	433	12	417	254	8	Jaigaon
9	अहमदनगर	2,687	459	12	465	290	8	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	9,814	1,733	45	1,735	1,080	32	Nashik Division
10	पुणे	3,828	740	18	642	487	15	Pune
11	सातारा	2,396	333	11	414	214	7	Satara
12	सांगली	1,555	318	9	373	172	6	Sangli
13	सोलापूर	2,403	470	12	483	220	7	Solapur
14	कोल्हापूर	2,020	423	11	491	220	7	Kolhapur
	पुणे विभाग	12,202	2,283	61	2,403	1,313	42	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	34,253	6,586	174	6,426	3929	127	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	1,537	337	7	314	141	4	Aurangabad
16	जालना	1,126	200	4	137	61	2	Jalna
17	परभणी	1,667	322	8	226	123	4	Parbhani
18	बीड	1,746	290	6	326	127	4	Beed
19	नांदेड	2,106	405	9	317	158	4	Nanded
20	उस्मानाबाद	919	194	5	225	85	3	Osmanabad
21	लातूर	232	259	6	338	165	5	Latur
	औरंगाबाद विभाग			10,333	2,007	45	1,883	860	26	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	1,436	268	7	231	134	4	Buldana
23	अकोला	1,775	344	8	374	180	5	Akola
24	अमरावती	1,685	340	8	421	215	7	Amravati
25	यवतमाळ	1,992	302	7	346	136	4	Yavatmal
	अमरावती विभाग			6,888	1,254	30	1,372	665	20	Amravati Division
26	वर्धा	1,009	143	4	216	121	4	Wardha
27	नागपूर	2,166	428	11	584	353	11	Nagpur
28	भंडारा	1,836	301	9	307	190	6	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,582	240	6	267	154	5	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,232	106	3	135	50	2	Gadchiroli
	नागपूर विभाग			7,825	1,258	33	1,599	668	28	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग			14,713	2,512	63	2,971	1,533	48	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	59,299	11,065	282	11,280	6,322	195	Maharashtra State

टीप.—प्राथमिक शिक्षणात पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केला नाही.

Note.—Primary education does not include preprimary education.

अ.धार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source —Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3.

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL
TRAINING INSTITUTIONS AND SEATS SANCTIONED IN
MAHARASHTRA STATE
1994-95

विभाग	संस्थांची एकूण संख्या			मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या			Division
	Total Number of institutions			Number of Sanctioned Seats			
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	23	34	57	7,192	3,152	10,344	Mumbai
नाशिक ..	17	65	82	6,424	6,568	12,992	Nashik
पुणे ..	24	51	75	9,700	4,336	14,036	Pune
औरंगाबाद ..	25	31	56	6,784	2,680	9,464	Aurangabad
अमरावती ..	17	12	29	4,808	548	5,356	Amravati
नागपूर ..	25	67	92	6,384	3,984	10,368	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	131	260	391	41,292	21,268	62,560	Maharashtra State

आधार.—ध्ववसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.4.

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल

RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTES IN MAHARASHTRA

(जुलै १९९४/July 1994)

विभाग	शासकीय Government		अशासकीय Non-Government		एकूण Total		Division
	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	4,702	3,571	1,222	891	5,924	4,462	Mumbai
नाशिक ..	4,336	3,039	2,535	1,726	68,71	4,765	Nashik
पुणे ..	5,534	4,550	1,993	1,431	7,527	5,981	Pune
औरंगाबाद ..	3,939	2,505	1,159	561	5,098	3,066	Aurangabad
अमरावती ..	3,054	2,247	120	69	3,174	2,316	Amravati
नागपूर ..	4,321	2,805	1,252	688	5,573	3,493	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य ..	25,886	18,717	8,281	5,366	84,167	24,083	Maharashtra State

भाषाट.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.5.

महाराष्ट्र राज्यातील शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी
 CLASSIFICATION OF APPRENTICE TRAINEES IN MAHARASHTRA

वर्गवारी	1994-95	Classification
(1)	(2)	(1)
(१) उपलब्ध जागा ..	28,996	(1) Sanctioned Seats.
(२) नेमलेले उमेदवार (अ ते उ)	17,719	(2) No. of students appointed (a to e)
(अ) अनुसूचित जाती ..	2,535	(a) Scheduled Castes
(आ) अनुसूचित जमाती ..	1,164	(b) Scheduled Tribes
(इ) अपंग ..	1	(c) Physically handicapped
(ई) महिला ..	159	(d) Women
(उ) इतर ..	14,020	(e) Others

*२ व ई वगळून/Excluding (c) and (d)

साधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.6.

महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या

SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS IN MAHARASHTRA STATE

1994-95

विभाग	उच्च माध्यमिक शाळांची संख्या Number of Secondary technical schools			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Installed Intake capacity of student			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	20	50	70	2,975	3,855	6,830	Mumbai
नाशिक ..	18	47	65	3,240	3,875	7,115	Nashik
पुणे ..	✓ 11	110	121	1,970	8,370	10,340	Pune
औरंगाबाद ..	29	16	45	3,770	905	4,675	Aurangabad
अमरावती ..	21	19	40	2,390	1,095	3,485	Amravati
नागपूर ..	21	6	27	2,550	345	2,895	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	120	248	368	16,895	18,445	35,340	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तपता क्रमांक/TABLE No. 15.7.

महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता

TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES ACCORDING TO TYPE OF SYLLABUS
IN MAHARASHTRA AND THEIR INTAKE CAPACITY

1994-95

अभ्यासक्रम संस्थेचा प्रकार	वार	शासकीय Government	अशासकीय Non- Government	एकूण Total	Item	Type of educational Institutions
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
1. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था ..	संस्था प्रवेश क्षमता	131 41,292	260 21,268	391 62,560	Institutes Intake capacity	Industrial training institutions
2. औद्योगिक कामगारांसाठी अंश- कालीन सांयवर्ग संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	11 1,000	11 1,000	Institutes Intake capacity	Part time evening classes for industrial workers.
3. मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनु- षंगिक सूचना केंद्रे	संस्था प्रवेश क्षमता	48 21,259	69 6,055	117 27,314	Institutes Intake capacity	Basic training and related instruction Centres.
4. प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती ..	संस्था प्रवेश क्षमता	8 3,520	8 3,520	Institutes Intake capacity	Advanced vocational training system.
5. +२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यास- क्रम संस्था (द्विस्तरी)	संस्था प्रवेश क्षमता	53 4,400	317 13,775	370 18,175	Institutes Intake capacity	+2 Stage vocational institutes

Re 4202-10

6. +२ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	51 3,060	1,090 66,540	1,141 69,600	Institutes Intake capacity	Centrally Sponsored +2 stage vocational Education Institutes
7. तंत्र माध्यमिक शाळा/विद्यालये	संस्था प्रवेश क्षमता	120 16,895	248 18,445	368 35,340	Institutes Intake capacity	Technical secondary school.
8. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	17 1,354	2,075 84,217	2,092 85,571	Institutes Intake capacity	Institutes for Certificate. Courses of vocational education.
एकूण	संस्था प्रवेश क्षमता	439 92,780	4,059 2,10,300	4,498 3,03,080	Institutes Intake capacity	Total

माघार.—व्यवसायशिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.8.

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS
TEACHING CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY IN
MAHARASHTRA

1994-95

विभाग	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था Institutes of Certificate Course			एकूण स्थापित विद्यार्थी संख्या Intake capacity of student			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
मुंबई ..	3	390	393	194	33,076	33,270	Mumbai
नाशिक ..	2	236	238	120	5,734	5,854	Nashik
पुणे ..	4	543	547	265	18,647	18,912	Pune
ओरंगाबाद ..	5	276	281	435	8,936	9,371	Aurangabad
अमरावती ..	1	577	578	30	6,003	6,033	Amravati
नागपूर ..	2	53	55	310	11,821	12,131	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	17	2,075	2,092	1,354	84,217	85,571	Maharashtra State

आधार.—श्ववसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

तबता मांक्र./TABLE No. 16. 1 (A)

16. जीवनविविधक शाकडेवारी/VITAL STATISTICS

तयता क्रमांक/TABLE No. 16.1. (A)

निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंब नियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या/DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING
VARIOUS FAMILY PLANING METHODS

1991-92

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	नसबंदी शस्त्रक्रिया Sterilisation (3)	लूप पद्धती I.U.D. (4)	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional contraceptive users (5)	गोळ्या वापरणारे Oral Pills (6)	Districts (2)
1	ठाणे ..	20,213	13,734	44,795	13,614	Thane
2	रायगड ..	11,030	8,010	28,812	9,119	Raigad
3	रत्नागिरी ..	9,078	8,168	29,809	8,371	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग ..	4,501	5,453	14,442	4,979	Sindhudurg
	कोकण विभाग	54,822	35,365	1,17,858	36,083	Konkan Division
5	नाशिक ..	21,061	15,876	56,461	17,169	Nashik
6	दुळे ..	18,020	13,631	34,843	10,826	Dhule
7	जळगाव ..	22,864	17,904	44,057	17,012	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	23,571	21,089	48,032	20,528	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	85,516	68,500	1,83,393	65,535	Nashik Division
9	पुणे ..	24,821	20,181	53,490	17,927	Pune
10	सातारा ..	19,400	16,183	35,499	14,899	Satara

11	सांगली	18,150	16,203	31,597	13,306	Sangli
12	सोलापूर	20,056	16,639	41,502	14,191	Solapur
13	कोल्हापूर	19,987	19,017	39,101	16,604	Kolhapur
	पुणे विभाग			1,02,414	88,223	2,01,189	76,927	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र			2,32,752	1,92,088	5,02,440	1,78,545	Rest of Maharashtra
14	औरंगाबाद	14,228	10,727	25,642	9,924	Aurangabad
15	जालना	10,061	9,004	20,760	7,758	Jalna
16	परभणी	14,053	13,385	30,022	13,606	Parbhani
17	बीड	13,261	11,556	26,540	10,277	Beed
18	नांदेड	15,681	9,704	25,222	13,042	Nanded
19	उस्मानाबाद	9,830	8,780	22,234	9,706	Omanabad
20	लातूर	12,281	10,226	23,562	5,810	Latur
	औरंगाबाद विभाग			89,395	72,882	1,73,982	70,123	Aurangaba Division
21	बुलढाणा	11,282	11,449	31,166	12,876	Buldana
22	अकोला	15,369	13,313	33,700	11,552	Akola
23	अमरावती	11,164	10,031	31,307	9,350	Amravati
24	यवतमाळ	13,798	13,663	30,531	12,291	Yavatmal
	अमरावती विभाग			51,613	48,456	1,26,644	46,069	Amravati Division
25	वर्धा	7,477	6,537	15,074	6,159	Wardha
26	नागपूर	12,721	10,879	28,107	10,271	Nagpur
27	भंडारा	12,247	12,485	30,545	12,398	Bhandasa
28	चंद्रपूर	11,289	9,272	27,225	9,496	Chandrapur
29	गडचिरोली	5,017	4,492	12,953	4,220	Gadchiroli
	नागपूर विभाग			48,751	43,665	1,13,904	42,534	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग			1,00,364	92,121	2,40,548	88,603	Vidharbha Division
	एकूण महानगरपालिका			1,15,563	1,10,798	1,72,496	42,544	Total Corporations
	महाराष्ट्र राज्य			5,38,074	4,67,889	10,89,466	3,79,815	Maharashtra State

आधार.—पुढील कल्याण वार्षिक पुस्तक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Family Welfare Year Book, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1. (B)

1992-93

क्र.सं.- क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	नसबंदी सम्वत्क्रिया Sterilisation	लुप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional Contraceptive users	गोड्या वापरणारे Oral Pills	District (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बहुमंबई	Greater Mumbai
2	ठाणे	20,234	13,704	41,890	13,005	Thane
3	रायगड	11,523	8,441	34,363	8,370	Raigad
4	रत्नागिरी	10,029	8,334	30,008	4,623	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4,052	5,436	13,569	4,049	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	45,838	35,965	1,19,830	30,047	Konkan Division
6	नाशिक	20,025	14,494	42,552	7,374	Nashik
7	धुळे	18,903	9,473	35,108	3,743	Dhule
8	जळगाव	25,002	16,414	50,188	3,862	Jalgaon
9	अहमदनगर	27,054	23,244	46,402	9,204	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	90,984	63,625	1,74,250	24,183	Nasik Division
10	पुणे	27,244	22,148	50,371	8,941	Pune
11	सातारा	21,062	17,070	36,804	5,457	Satara
12	सांगली	20,019	16,033	31,494	4,019	Sangli
13	सोलापूर	22,619	18,114	40,199	9,819	Solapur
14	कोल्हापूर	21,515	18,364	38,108	6,636	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,12,459	91,729	1,96,976	34,872	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	2,49,281	1,91,319	4,91,056	89,102	Rest of Maha- rashtra.
15	औरंगाबाद	10,555	9,140	26,500	10,157	Aurangabad
16	जालना	10,521	9,527	22,131	6,813	Jalna
17	परभणी	15,127	13,243	35,023	12,565	Parbhani
18	बीड	14,695	12,831	29,013	10,863	Beed
19	नांदेड	16,121	9,052	28,299	14,504	Nanded
20	उस्मानाबाद	10,804	9,468	24,674	4,067	Osmanabad
21	लातूर	12,925	11,772	33,849	8,892	Latur
	औरंगाबाद विभाग	90,748	75,033	1,93,489	67,861	Aurangaba Division

तस्ता कर्मांक/TABLE No. 16.1. (B)—Contd.

1992-93

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
22	बुलढाणा	11,871	11,807	28,543	5,902	Buldhana
23	अकोला	16,436	14,627	30,376	6,923	Akola
24	अमरावती	12,409	10,605	32,527	8,586	Amravati
25	यवतमाळ	15,315	15,075	31,615	7,256	Yavatmal
	अमरावती विभाग	56,031	52,114	1,23,061	28,667	Amravati Division
26	वर्धा	8,596	7,480	16,772	5,274	Wardha
27	नागपूर	13,503	11,205	29,070	8,714	Nagpur
28	भंडारा	15,000	13,951	33,991	5,332	Bhandara
29	चंद्रपूर	12,610	11,193	31,428	6,815	Chandrapur
30	गडचिरोली	6,506	4,797	16,560	5,220	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	56,215	48,626	1,27,821	31,355	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	1,12,246	1,00,740	2,50,882	60,022	Vidharbha Division
	महानगरपालिका एकूण	1,09,061	1,04,999	1,70,436	39,670	Corporation Total
	महाराष्ट्र राज्य	5,61,336	4,72,091	11,11,863	2,56,655	Maharashtra State.

✓ 16. जीवनवैद्यक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2.

महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर/BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM IN MAHARASHTRA

वर्ष Year	ग्रामीण/Rural			नगरी/Urban			एकत्र/Combined		
	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1981	30.4 (35.6)	10.6 (13.7)	90 (119)	24.5 (27.0)	7.4 (7.8)	49 (62)	28.5 (33.9)	9.6 (12.5)	80 (110)
1985	29.8 (34.3)	9.4 (13.0)	78 (107)	27.7 (28.1)	6.7 (7.8)	49 (59)	29.0 (32.9)	8.4 (11.9)	68 (97)
1986	31.7 (34.2)	9.7 (12.2)	73 (105)	27.4 (27.1)	6.1 (7.6)	44 (62)	30.1 (32.6)	8.4 (11.1)	63 (96)
1989	30.6 (32.2)	8.9 (11.1)	66 (98)	24.6 (25.2)	6.3 (7.2)	44 (58)	28.5 (30.6)	8.0 (10.3)	59 (91)
1990	29.5 (31.7)	8.5 (10.5)	64 (85)	23.8 (24.7)	5.4 (6.8)	44 (50)	29.5 (30.2)	7.4 (9.7)	58 (80)
1991*	28.0 (30.9)	9.3 (10.6)	69 (87)	22.9 (24.3)	6.2 (7.1)	38 (53)	26.2 (29.5)	8.2 (9.8)	60 (80)
1992*	27.4 (30.9)	9.1 (10.9)	67 (85)	21.5 (23.1)	5.6 (7.0)	40 (53)	25.3 (29.2)	7.9 (10.1)	59 (79)
1993*	27.1 (30.4)	9.3 (10.6)	63 (82)	22.8 (23.7)	4.8 (5.8)	32 (45)	25.7 (28.7)	7.3 (9.3)	50 (74)
1994*	26.8 (30.5)	9.2 (10.1)	67 (79)	22.6 (23.1)	5.4 (6.5)	36 (51)	24.9 (28.6)	7.4 (9.2)	54 (73)

अस्थायी/Provisional

टीप/Note.— (१) कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत./Bracketed figures are for India, excluding Jammu and Kashmir.

(२) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे आहेत./Birth and Death rates are per thousand estimated population.

(३) बालमृत्यू दर एक हजार जिवंत जन्मांमागे आहेत./Infant mortality rates are per thousand live births.

साधर.—नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक, भारत सरकार, नवी दिल्ली./Sample Registration Bulletin, Registrar General, India, New Delhi.

16. जीवमविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.3.

महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा
 MEDICAL FACILITIES AVAILABLE IN MAHARASHTRA STATE
 (सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित)
 (Public and Public aided)

क्रमांक Serial No.	वर्ष Year	हॉस्पिटले (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य एकके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षयरोग रुग्णालये आणि इतर चिकित्सालये (संख्या) T. B. Hospitals and clinics (No.)	संस्थात्मक खाटांची संख्या No. of Beds in Institutions	दर लाख लोकसंख्येलागे खाटा Beds per lakh of population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1990	768	1,896	1,672	81	1,977**	1,09,273	146
2	1991	768	1,896	1,672	81	1,977**	1,09,267	144
3	1992	830	1,702	1,672	81	1,977**	1,15,747	143
4	1993	830	1,702	1,680	151	1,977**	1,16,075	141
5	1994	878	1,585*	1,695	161	2,593**	1,29,229	153

- * प्राथमिक आरोग्य केंद्र म्हणून श्रेणीवाट साध्यामुळे संख्या कमी झाली.
- * Reduction in numbers due to upgradation as primary health centres.
- ** १९८८ पासून चिकित्सालयांचा समावेश करण्यात आला.
- ** Numbers of clinics have been included since 1988.

आधार:— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

संख्या क्रमांक/TABLE No. 17.1.

पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या

POLICE STATIONS AND POLICE FORCE

क्र.सं./Serial No.	नाव	३१ डिसेंबर १९९४ रोजीची संख्या Number as on December 31st 1994	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
पोलीस स्टेशने		<i>Police Stations</i>	
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (एक सब-पोलीस स्टेशन वरून).	893	Number of Police Stations (including one Sub-Police Station).
2	चौकांची/ब्राऊट पोस्टची संख्या ..	1,455	Number of out-posts/chowkies
पोलीसांची संख्या		<i>Police Force</i>	
1	पोलीस महासंचालक, अपर पोलीस महासंचालक विशेष पोलीस महानिरीक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक पोलीस आयुक्त.	54	Director General of Police, Addl. Director General of Police, Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police/
2	पोलीस उप आयुक्त/पोलीस अधीक्षक ..	146	Deputy Commissioner of Police Superintendent of Police.
3	सहायक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप-अधीक्षक इत्यादी	514	Assistant Commissioner of Police, Deputy Superintendent of Police etc.
4	पोलीस निरीक्षक	3,478	Police Inspector.
5	पोलीस उपनिरीक्षक (सब-इन्स्पेक्टर) ..	6,039	Police Sub-Inspector.
6	सहायक पोलीस उपनिरीक्षक (पोलीस हुवालदार वरून)	32,806	Assistant Sub-Inspector (including Head Constable).
7	पोलीस थिपाई	97,489	Police Constable
एकूण ..		1,40,526	.. Total

साधक.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2.

इंडियन पिनल कोडव्हाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER
INDIAN PENAL CODE, 1994

क्रमांक Serial No. (1)	गुन्ह्याचा प्रकार (2)	गुन्ह्यांची संख्या Number of offences (3)	Type of offence (2)
1	बंडखोर	4,010	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	4	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	222	Offences relating to currency and bank notes.
4	घून	2,777	Murders.
5	बदोष मनुष्यघट (परंतु घून या संज्ञेचे अंतर्भूत नसलेला)	154	Culpable homicide not amounting to murder.
6	मादक पदार्थांचा वापर	1,153	Administering of stupefying drugs
7	नाणसांचे अपहरण	1,172	Kidnapping and abduction.
8	बरोडा दबबा त्याकरिता एकत्र होणे	776	Dacoity and preparation of assembly for dacoity.
9	चोरी लूट	3,167	Robbery
10	घरफोडी	14,840	House breaking
11	कसबणूक	3,092	Cheating.
12	विश्वासघात	1,832	Breach of trust.
13	चोऱ्या--	47,646	Theft of--
	(अ) तांब्याची तार	1,028	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	1,322	(b) Cattle
	(क) सायकली	3,376	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुट्टे भाग	1,397	(d) Motor vehicles and accessories.
	(ई) पिस्तुले वगैरे	8	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	1	(f) Explosives
	(ग) इतर	40,514	(g) Other
14	इतर गुन्हे	88,213	Other crimes
	एकूण	1,68,016	Total

साधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Sources.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

18. कारागृहे/PRISONS

संख्या क्रमांक/TABLE No. 18 .1.

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS
1994-95

संख्यांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या—		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह ..	3	(a) Central prisons.
	(ब) जिल्हा कारागृह ..	23	(b) District prisons.
	(क) तालुका दुय्यम तुरुंग ..	172	(c) Taluka Sub-jails.
	(ड) पोलीस कोठड्या ..	—	(d) Police lock-ups.
	(ई) इतर	5	(e) Others.
2	३१ मार्च १९९५ रोजी गिलेच्या मुदती- नुसार केलेले सिद्ध दोषी कैद्यांचे वर्गीकरण.		<i>Number of convicts according to length of sentence as on 31st March 1995—</i>
	(अ) एक वर्ष किंवा त्याहून कमी ..	2,029	(a) Below one year.
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी.	1,226	(b) Above one year and not exceeding two years.
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी.	1,221	(c) Above two years and not exceeding five years.
	(ड) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण दहा वर्षांपेक्षा कमी.	715	(d) Above five years and no exceeding ten years.
	(ई) दहा वर्षांपेक्षा अधिक ..	493	(e) Exceeding ten years.
	(फ) जन्मठेप	1,463	(f) Life sentence.
	(ग) मृत्यू दंड	2	(g) Sentenced to death.
	एकूण ..	7,149	.. Total

भाषाट.—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

तवता क्रमांक./TABLE No. 19. 1

19. घरवांघणी/HOUSING

तयता क्रमांक/TABLE No. 19.1.

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE
1981.

क्रमक्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	(हजार/In thousand numbers)
					Type of use (2)
1	घरांची यादी करतवेळी रिक्ामी बाढळलेली घरे--	644	360	1,004	Census houses vacant at the time of house-listing.
2	वापरातील घरे--				Occupied census house used as--
(1)	राहण्याची घरे	6,856	3,855	10,711	Dwellings
(2)	दुकाने व वस्ती (संमिश्र)	85	53	138	Shop-cum-dwellings
(3)	घरगुती घंटे धरून वर्कशॉप व वस्ती (संमिश्र).	206	84	290	Workshop-cum-dwelling including household industry.
(4)	हॉटेल, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे.	6	6	13	Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses.
(5)	दुकाने (खाणावळी सोडून)	115	256	371	Shops excluding eating houses
(6)	उद्योगधंदे व कचेऱ्या असलेली	47	74	121	Business houses and offices
(7)	कारखाने, यंत्र शाळा व तात्पुरत्या जागा	118	157	275	Factories, workshops and worksheds
(8)	सपाहारगृहे, मिठाईची दुकाने व खाणावळी	21	30	51	Restaurants, sweetmeat shops and eating houses.

(9) मनोरंजन व सामूहिक संमेलनासाठी जागा आणि पंचायत घरे (मंदिरे सोडून)	12	6	18	Places of entertainment and community gathering (panchayat-ghar) excluding places of worship.
(10) प्राचीनालये (बुद्ध मंदिर, चर्च, मस्जिद, गुल्द्वार इत्यादी)!	118	24	142	Places of worship (e.g. temple, churches, mosque, gurudwara, etc).
(11) इतर	1,510	290	1,800	Others.
एकूण वापरातील घरे (२) ..	9,095	4,834	13,930	Total occupied census houses (2)
एकूण (१)+(२) ..	9,739	5,194	14,934	Grand Total of (1)+(2)

टीप.—(१) 'घर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, शिवारातून किंवा सार्वजनिक भिन्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे.

(२) आकडे संमितात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

बाधक.—भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र, मालिका १२, भाग ७।

Note.—(1) A census house is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as a separate unit.

(2) Details do not add up to the totals due to rounding.

Source.—Census of India, 1981—Maharashtra, Series 12, Part VII.

19. घरबांधणी/HOUSING

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2.

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED
1981

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	ग्रामीण Rural (3)	नगरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Item (2)
1	एकूण गणना केलेली कुटुंबे (हजारांत) ..	7,376	4,082	11,458	Total number of households enumerated (in thousand No.)
2	एकूण गणना केलेले लोक (संस्थांतून राहणारे व गृहहीन इत्यादी वरून) (हजारांत)	40,791	21,993	62,784	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (in thousand No.)
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा) —				Percentage distribution of households—
	(अ) बेगळी खोली नसलेले ..	6.2	2.6	4.9	(a) No exclusive room
	(ब) खोल्यांची संख्या नमूद न केलेली कुटुंबे ..	9.2	4.1	7.4	(b) Households with unspecified number of rooms.
	(क) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे ..	61.4	62.2	61.7	(c) Households with one room.
	(ड) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	17.5	20.1	18.5	(d) Households with two rooms.
	(इ) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	3.9	6.9	4.9	(e) Households with three rooms.
	(फ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे ..	1.2	2.5	1.6	(f) Households with four rooms.
	(ग) पाच किंवा अधिक खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	0.6	1.6	1.0	(g) Households with five or more rooms
	एकूण ..	100.0	100.0	100.0	Total

टीप.—वर दर्शविलेली शेकडेंवारी २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे.

साधार.—भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र मालिका १२, भाग चार.

Note.—The percentages shown above are based on 20 per cent sample.

Source.—Census of India 1981—Maharashtra Series 12, Part IV.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.3.

19. घरसोघणी

तयता क्रमांक/

घराचे छप्पर व भिती मासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/

जनगणना/					
छप्परासाठी वापरलेले सामान					
भितीसाठी वापरलेले सामान	प्रायोग नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total household	गवत, पाने, बोरू, गवती छप्पर, लाकूड, चिखल व न भाजलेल्या चिटा किवा बांबू Grass, leaves, reeds, thatch wood, mud, unburnt bricks or bamboo	करशी, पाटी Tiles, slate. shingle	लोखंड, नाळ किवा इतर धातूचे पत्रे Corrugated iron, zink or other metal sheets
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. एकूण सामान ..	ग्रामीण नागरी एकूण	73,75,695 40,82,450 1,14,58,145	23,89,055 3,73,600 27,62,655	30,38,090 14,09,150 44,47,240	12,72,295 7,58,945 2,03,120
2. गवत, पाने, बोरू किवा बांबू ..	ग्रामीण नागरी एकूण	12,80,310 3,51,965 16,32,275	7,54,840 1,58,375 9,13,215	1,23,675 58,985 1,82,660
3. चिखल ..	ग्रामीण नागरी एकूण	28,35,415 4,42,790 32,78,205	8,51,510 62,685 9,14,195	14,96,845 2,49,745 17,46,590	4,64,335 1,15,830 5,80,165
4. न भाजलेल्या चिटा ..	ग्रामीण नागरी एकूण	6,97,190 3,29,395 10,26,585	1,86,350 29,095 2,15,445	3,69,240 1,50,615 5,19,855	1,30,570 1,70,630 2,51,200
5. लाकूड ..	ग्रामीण नागरी एकूण	33,565 1,90,980 2,24,545	8,050 25,595 33,645	17,680 77,190 94,870	56,000 61,205 66,805
6. भाजलेल्या चिटा ..	ग्रामीण नागरी एकूण	7,62,755 15,48,815 23,11,570	96,880 53,395 1,50,275	3,91,020 5,65,070 9,56,090	1,68,380 2,38,820 4,07,200

HOUSING

TABLE No. 19.3.

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL USED FOR ROOF AND WALL OF HOUSE.

Population Census, 1981

Material of roof

अस्बेस्टॉस सिमेंटचे पत्रे Asbestos cement sheets	बिटा, दगड बाणि चुना Bricks, stone and lime	दगड Stone	कांक्रिट/ आरबीसी/ आरसीसी Concrete RBC/ RCC	इतर सर्व 'कारचे व न उल्लेख केलेले सामान All other materials and material not stated	Rural Urban Total	Material of wall
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
66,555	43,045	11,050	83,130	4,72,475	Rural	All materials
2,49,155	96,900	13,935	9,47,735	2,33,030	Urban	
3,15,710	1,39,945	24,985	10,30,865	7,05,505	Total	
3,835	3,97,960	Rural	Grass, leaves, reeds or bamboo
7,475	1,27,130	Urban	
11,310	5,25,090	Total	
3,245	19,480	Rural	Mud
4,205	10,325	Urban	
7,450	29,805	Total	
3,360	2,130	465	1,000	4,075	Rural	Unburnt bricks
10,700	5,550	715	7,425	4,665	Urban	
14,060	7,680	1,180	8,425	8,740	Total	
1,080	1,155	Rural	Wood
15,955	11,035	Urban	
17,035	12,190	Total	
32,510	27,265	1,380	39,320	6,000	Rural	Burnt bricks
1,20,665	62,345	5,820	4,77,120	25,580	Urban	
1,53,175	89,610	7,200	5,16,440	31,580	Total	

19. घरबांधणी

तथता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7. बीबाम किना इतर घातूचे पत्रे ..	ग्रामीण	25,425	2,915	3,595	14,135
	नागरी	3,34,085	15,355	1,68,620	89,435
	एकूण	3,59,510	18,270	1,72,215	1,03,570
8. दसड ..	ग्रामीण	16,23,665	4,80,620	7,31,450	3,56,060
	नागरी	2,02,250	14,285	1,02,945	53,610
	एकूण	18,25,915	4,94,905	8,34,395	4,09,670
9. सिमेंट फाईट ..	ग्रामीण	70,090	1,995	18,115	6,270
	नागरी	6,28,135	12,425	84,435	15,490
	एकूण	6,98,225	14,420	1,02,550	21,760
10. इतर सर्व व न उल्लेख केलेले सामान	ग्रामीण	47,280	5,895	10,145	3,270
	नागरी	54,035	2,390	10,530	4,940
	एकूण	1,01,315	8,285	20,675	8,210

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मालिका १२—कुटुंबावरील तक्ते, भाग आठ (ए व बी) एक.

HOUSING

TABLE No. 19.3.—*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
2,225	360	415	720	1,070	Rural	GI sheets or other metal sheets
38,215	6,170	1,625	5,050	9,165	Urban	
40,430	6,530	2,040	5,770	10,685	Total	
12,770	9,285	8,310	10,170	15,000	Rural	Stone
6,580	3,280	1,945	16,845	2,760	Urban	
19,350	12,565	10,265	27,015	17,760	Total	
6,895	3,925	315	31,560	1,015	Rural	Cement concrete
42,115	19,135	3,195	4,40,380	10,960	Urban	
49,010	23,060	3,510	4,71,940	11,975	Total	
645	80	165	360	26,720	Rural	All other materials and materials not stated
3,245	420	635	915	30,960	Urban	
3,890	500	800	1,275	57,680	Total	

Source.—Census of India, 1981—Series 12, Household Tables, Part-VIII—A and B(i).

19. घरवांछणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.

बेघर व संस्थांत रहाणारे लोक

HOUSELESS AND INSTITUTIONAL POPULATION

1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	व्यक्तींची संख्या/Number of persons			एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी	District
		बेघर Houseless	संस्थांतील Institutional	एकूण Total	Per- centage of total popula- tion	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	वृहन्मुंबई ..	44,289	1,58,312	2,02,601	2.46	Greater Mumbai
2	ठाणे ..	25,149	46,490	71,639	2.14	Thane
3	रायगड ..	30,147	7,488	37,635	2.53	Raigad
4	रत्नागिरी ..	41,792	8,744	50,536	2.39	Ratnagiri
	कोकण विभाग	1,41,377	2,21,034	3,62,411	2.39	Konkan Division
5	नाशिक ..	29,684	34,477	64,161	2.14	Nashik
6	धुळे ..	25,544	23,456	49,000	2.39	Dhule
7	जळगाव ..	19,152	9,079	28,231	2.08	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	47,524	26,718	74,242	2.74	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	1,21,904	93,730	2,15,634	2.08	Nashik Division
9	पुणे ..	25,963	64,755	90,718	2.18	Pune
10	सातारा ..	29,368	13,024	42,392	2.08	Satara
11	सांगली ..	34,097	8,666	42,763	2.34	Sangli
12	सोलापूर ..	10,930	13,198	24,128	0.92	Solapur
13	कोल्हापूर ..	17,888	14,070	31,958	1.28	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,18,246	1,13,713	2,31,959	2.13	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	3,81,527	4,28,477	8,10,004	2.09	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
14	औरंगाबाद ..	17,693	13,729	31,422	1.29	Aurangabad
15	परभणी ..	20,786	6,447	27,233	1.49	Parbhani
16	बीड ..	10,244	6,318	16,562	1.11	Beed
17	नांदेड ..	7,853	10,405	18,258	1.04	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	10,553	7,202	17,755	0.80	Osmanabad
	औरंगाबाद विभाग	67,129	44,101	1,11,230	1.14	Aurangabad Division
19	बुलढाणा ..	11,114	4,097	15,211	1.01	Buldana
20	अकोला ..	12,020	7,033	19,053	1.04	Akola
21	अमरावती ..	12,080	13,763	25,843	1.39	Amravati
22	यवतमाळ ..	13,906	12,730	26,636	1.53	Yavatmal
	अमरावती विभाग	49,120	37,623	86,743	1.25	Amravati Division
23	वर्धा ..	8,867	5,436	14,303	1.54	Wardha
24	नागपूर ..	14,144	21,509	35,653	1.33	Nagpur
25	भंडारा ..	6,810	4,713	11,523	0.63	Bhandsra
26	चंद्रपूर ..	14,850	12,030	26,890	1.31	Chandrapur
	नागपूर विभाग	44,681	43,688	88,369	1.19	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	93,801	81,311	1,75,112	1.22	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	5,42,457	5,53,889	10,96,346	1.75	Maharashtra State

माध्यम.—घास्ताची जनगणना, १९८१, मालिका १२, भाग दोन (ए)

Source.—Census of India 1981, Series 12, Part II-A.

✓ 19. घर बांधणी/

तपला क्रमांक/

खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाची संख्या/

जनगणना/

		खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे/			
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण Total	वेगळी खोली नसलेले No. exclusive room	खोली 1 Room	खोल्या 2 Rooms
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मुंबई	15,80,095	26,040	10,88,460	2,67,395
2	ठाणे	6,42,015	21,805	3,72,575	1,45,365
3	रायगड	2,81,720	15,530	1,64,635	62,505
4	रत्नागिरी	4,23,440	23,860	2,25,390	1,04,925
	फोक्तण विभाग	29,27,270	87,235	18,51,060	5,80,190
5	नाशिक	4,94,925	32,845	2,84,900	96,140
6	धुळे	3,51,640	20,245	2,23,500	53,745
7	अहमदाबाद	4,70,080	27,050	2,94,055	81,105
8	अहमदनगर	4,63,215	38,395	2,32,380	60,480
	नशिक विभाग	17,79,860	1,18,535	10,84,830	2,91,490
9	पुणे	7,58,970	53,285	4,65,045	1,14,870
10	सातारा	3,71,890	22,580	2,23,835	68,715
11	सांगली	3,18,295	20,825	1,94,725	55,290
12	कोल्हापूर	4,59,340	15,885	3,15,090	80,315
13	कोहापूर	4,41,360	25,975	2,45,630	79,955
	पुणे विभाग	23,49,855	1,38,550	14,44,325	3,99,145
	उर्वरित महाराष्ट्र	70,56,985	3,44,320	43,80,215	12,70,825

HOUSING

TABLE NO. 19.5.

HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED

POPULATION CENSUS, 1981

Households occupying				घांल्याची संख्या न दर्शविलेले	वेपार कुटुंबे	District
3 Rooms	4 Rooms	5 Rooms	6 Rooms	Unspeci- fied no. of rooms	Houseless House- holds	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
98,195	30,710	8,760	8,010	52,535	25,095	Greater Mumbai
32,750	10,890	3,235	3,150	52,245	7,295	Thane
14,150	4,435	1,455	1,335	17,675	8,455	Raigad
30,945	14,230	5,060	4,650	14,350	10,560	Ratnagiri
1,76,040	60,265	18,510	17,145	1,36,835	51,405	Konkan Division
22,450	7,595	2,040	2,085	46,890	7,645	Nashik
12,640	4,015	1,110	895	35,490	5,115	Dhule
19,290	6,350	1,680	1,890	38,560	4,760	Jalgaon
12,705	4,295	1,425	1,275	62,260	10,915	Ahmadnagar
67,185	82,520	6,255	6,145	1,83,200	28,435	Nashik Division
32,800	12,510	4,210	3,965	72,285	7,360	Pune
15,665	4,195	1,435	1,155	34,310	6,955	Satara
14,835	5,030	1,900	1,540	24,150	9,220	Sangli
17,575	6,890	2,250	2,255	19,080	3,005	Solapur
26,210	8,700	2,640	2,675	49,575	4,185	Kolhapur
1,07,085	37,325	12,435	11,590	1,99,800	30,725	Pune Division
3,50,310	1,80,110	37,200	34,830	5,19,835	1,10,565	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
14	बीरंगाबाद ..	4,29,770	21,755	2,67,750	61,370
15	परमणी ..	3,31,015	19,700	2,08,825	56,315
16	वीढ ..	2,66,650	6,785	1,69,690	42,565
17	नावेढ ..	3,05,985	12,515	2,03,880	53,315
18	उस्मानाबाद ..	3,82,530	12,985	2,58,315	64,610
	बीरंगाबाद विभाग	17,15,950	73,740	11,08,468	2,78,675
19	बुरुडाणा ..	2,80,365	6,370	2,15,075	39,545
20	बकोला ..	3,31,780	25,035	2,11,605	55,335
21	अमरावती ..	3,41,845	23,330	2,22,160	61,350
22	बवतमाळ ..	3,23,990	20,355	1,94,215	52,305
	अमरावती विभाग	12,77,980	75,090	8,53,055	2,08,535
23	बर्डी ..	1,78,870	9,680	1,02,450	37,020
24	नागपूर ..	4,83,400	22,745	2,51,180	1,18,225
25	भंडारा ..	3,49,695	18,125	1,63,415	96,760
26	चंद्रपूर ..	3,95,265	16,185	2,21,655	1,00,625
	नागपूर विभाग	14,07,230	66,735	7,38,700	3,52,630
	विदर्भ विभाग	15,35,010	1,41,825	15,91,755	5,61,165
	महाराष्ट्र राज्य ..	1,14,58,145	5,59,885	70,67,435	21,10,645

बाधार--भारताची जनगणना १९८१, माहिती १२, कुटुंबातील तपते, पाम आठ (ए व धी) (एक).

TABLE No. 19.5.—*Contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
14,525	4,985	1,805	2,230	55,350	4,580	Aurangabad
12,800	4,115	1,260	1,200	26,300	4,880	Parbhani
10,050	3,390	1,270	1,160	31,740	2,835	Beed
11,760	4,045	1,395	1,320	17,755	1,975	Nanded
13,895	6,000	1,825	1,695	23,205	2,470	Osmanabad
63,030	2,25,353	7,555	7,605	1,54,370	16,740	Aurangabad Division
7,790	2,390	730	750	7,715	2,720	Buldana
12,865	4,445	1,440	1,705	19,350	3,180	Akola
12,695	4,175	1,500	1,385	15,950	3,590	Amravati
12,535	3,840	1,450	1,405	37,885	3,960	Yavatmal
45,885	14,850	5,120	5,245	80,900	13,450	Amravati Division
8,205	2,305	635	665	17,910	2,365	Wardha
39,090	13,110	4,745	4,505	29,800	4,765	Nagpur
34,985	9,220	2,735	2,245	22,210	2,340	Bhindara
24,500	6,215	1,895	1,875	22,315	4,300	Chandrapur
1,06,780	30,850	10,010	9,290	92,235	13,700	Nagpur Division
1,52,665	45,700	15,130	14,535	1,73,135	27,150	Vidharbha Division
5,65,995	1,88,060	59,835	57,020	8,46,220	1,54,425	Maharashtra State

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Household tables, Part VIII (A & B) (D).

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

सप्तम क्रमांक/TABLE No. 20.1.

ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च/COVERAGE, SELF-RAISED INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	1993-94 (3)	(2)
1	व्याप्ती—		Coverage—
	(१) ग्रामपंचायतीची संख्या	27,247	(1) No. of village panchayats.
	(२) त्यात अंतर्भूत असलेल्या क्षेत्रांची संख्या	42,191	(2) No. of villages covered.
	(३) त्यातील लोकसंख्या (हजारामध्ये)	48,396	(3) Population covered (thousand No.)
2	उत्पन्न (लाख रुपये)		Income (lakh Rs.)
	(१) पंचायतीचे स्वतःचे उत्पन्न	4,92,721	(1) Self-raised income.
	(२) शासकीय अनुदाने	3,57,008	(2) Government Grants.
	(३) देणग्या, बर्गणी इत्यादी	4,17,549	(3) Donations, contributions etc.
	(प्रारंभीच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण उत्पन्न	12,67,278	Total Income (Excluding opening Balance)
3	खर्च (लाख रुपये)—		Expenditure (lakh Rs.)
	(१) आरोग्य व सफाई	3,03,945	(1) Sanitation and health.
	(२) सार्वजनिक कामे	4,05,120	(2) Public works.
	(३) लोककल्याणाची कामे	49,802	(3) Welfare of people.
	(४) इतर	4,79,019	(4) Others
	(अखेरच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण खर्च	12,37,886	Total Expenditure (Excluding closing Balance)

भाषार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र
शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of
Maharashtra, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2.

नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण

CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS 31-3-1994 AND MUNICIPAL CORPORATIONS

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils (3)	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors					एकूण Total (10)	District (2)	
			सर्वसाधारण General (4)	श्री. स्त्री Female (5)	राखीव Reserved S.C. (6)	आदिवासी S.T. (7)	एकूण Total (8)			नामनिर्देशित Nominated (9)
1	ठाणे*	10	210	91	5	19	115	10	335	Thane*
2	रायगड	11	178	87	9	10	106	17	301	Raigad
3	रत्नागिरी	4	93	39	3	..	42	13	148	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	3	51	24	3	..	27	6	84	Sindhudurg
	कोकण विभाग	28	532	241	20	29	290	46	868	Konkan Division
5	नाशिक	9	195	89	19	19	127	26	348	Nashik
6	धुळे	7	163	77	14	26	117	25	305	Dhule
7	जळगाव	13	474	474	29	17	46	47	567	Jalgaon
8	अहमदनगर*	10	200	99	27	6	132	29	361	Ahmadnagar*
	नाशिक विभाग	39	1,032	265	89	68	422	127	1,581	Nashik Division
9	पुणे*	11	220	94	25	3	122	48	390	Pune*
10	सातारा	8	151	64	39	..	103	29	283	Satara
11	सांगली	6	160	73	30	..	103	24	287	Sangli
12	सोलापूर	9	172	85	31	1	117	25	314	Solapur
13	कोल्हापूर	9	176	64	30	..	94	27	297	Kolhapur
	पुणे विभाग	43	879	380	155	4	539	153	1,571	Pune Division

संख्या क्रमांक/TABLE No 20.2.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
	उर्वरित महाराष्ट्र	110	2,443	886	264	101	1,251	326	4,020	Rest of Maharashtra
14	औरंगाबाद ..	6	98	38	11	1	50	13	161	Aurangabad
15	जालना ..	4	110	25	6	..	31	12	153	Jalna
16	परभणी ..	11	225	99	15	2	116	29	370	Parbhani
17	बीड ..	6	163	39	12	..	51	19	233	Beed
18	नांदेड ..	13	222	97	25	20	142	16	380	Nanded
19	उस्मानाबाद ..	8	138	59	16	2	77	15	230	Osmanabad
20	लातूर ..	5	113	56	15	2	73	16	202	Latur
	औरंगाबाद विभाग	53	1,069	413	100	27	540	120	1,729	Aurangabad Division
21	बुलढाणा ..	11	234	106	17	2	125	26	385	Buldana
22	अकोला ..	10	283	55	14	8	74	28	385	Akola*
23	अमरावती ..	10	188	74	16	16	106	29	323	Amravati
24	यवतमाळ ..	8	161	73	18	18	109	24	294	Yavatmal
	अमरावती विभाग	39	866	305	65	44	414	107	1387	Amravati Division
25	वर्धा ..	6	86	35	4	10	49	11	146	Wardha
26	नागपूर ..	10	158	62	19	31	112	23	293	Nagpur*
27	भंडारा ..	5	109	43	27	17	87	16	212	Bhandara
28	चंद्रपूर ..	6	132	58	21	22	101	21	254	Chandrapur*
29	गडचिरोली ..	2	29	15	2	4	21	3	53	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	29	514	213	73	84	370	74	958	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	68	1,380	518	138	128	784	181	2,345	Vidharbha Division
	एकूण नगरपरिषदा ..	231	4,892	18,17	502	256	2,575	627	8,094	Total Municipal Councils

महानगरपालिका—									Municipal corporation ^s		
(1)	बृहन्मुंबई	1	148	63	10	..	73	..	221	Greater Mumbai	
(2)	ठाणे	..	55	24	3	..	27	..	82	Thane	
(3)	नवी मुंबई	New Mumbai	
(4)	कल्याण	Kalyan	
(5)	नाशिक	..	55	23	2	5	30	..	85	Nashik	
(6)	पुणे	..	71	30	10	..	40	..	111	Pune	
(7)	पिंपरी-चिंचवड	1	73	..	5	..	5	..	78	Pimpri-chinchvad	
(8)	सोलापूर	..	55	23	9	..	32	..	87	Solapur	
(9)	कोल्हापूर	..	36	18	6	..	24	..	60	Kolhapu	
(10)	औरंगाबाद@	Aurangabad@	
(11)	अमरावती	1	55	22	1	..	23	..	78	Amravati	
(12)	नागपूर	..	65	27	6	..	33	..	98	Nagpur	
एकूण महानगरपालिका		..	9	613	230	52	5	287	..	900	Total Municipal Corporation

टीप.-- (१) * नालासोपारा, अंबरनाथ, बदलापुर, गिर्डी, कल्याण, नवी मुंबई या जिल्ह्यातील नगरपरिषदांच्या निवडणुका झालेल्या नाहीत.

(२) @ औरंगाबाद महानगरपालिका कार्यकारीणी विसर्जित झाल्याने माहिती उपलब्ध नाही.

Note.—(1) *In 1994 Election of some of the Nagarparishads in these districts are nor hold.

(2) @ In 1994 Elections of Aurangabad Municipal Corporations were not hold.

भाष्यार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

संख्या क्रमांक/TABLE No. 20.3.

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च
INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS,
1993-94

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब	सर्व नगरपरिषदा All Municipal Councils	सर्व महानगरपालिका All Municipal Corporations	कटक मंडळ Conton- ment Board	एकूण Total (2+3+4)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Mumbai Municipal Corporation	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
						उत्पन्न
						Income
I. नगरपरिषदांचे दर व कर	318.27	1,499.73	13.21	1,831.21	927.22	I. Municipal rates and taxes
एकूण	318.27	1,499.73	13.21	1,831.21	927.22	.. Total
						II. इतर साधनांपासून उत्पन्न
						II Income from other sources
(अ) शासकीय अनुदाने	160.12	137.51	3.13	300.76	46.13	(a) Government Grants
(ब) इतर साधने	159.95	986.67	14.18	1,160.80	672.54	(b) Other Sources
एकूण (अ+ब)	320.07	1,124.18	17.31	1,461.56	718.67	.. Total (a+b)
एकूण उत्पन्न (१+२)	638.34	2,623.91	30.52	3,292.77	1,645.89	.. Total Income (I+II)

2 खर्च—							Expenditure—	
(अ)	सामान्य प्रशासन	..	79.65	144.40	1.30	225.35	71.45	(a) General Administration
(ब)	सार्वजनिक दिवाबत्ती	..	19.34	69.67	1.13	90.14	37.97	(b) Public lighting
(क)	पाणी पुरवठा	..	78.65	369.00	0.83	448.48	221.62	(c) Water Supply
(ख)	गटारे जलनिःसारण व सफाई	..	79.60	374.54	4.65	458.79	278.57	(d) Drainage Conservance and Sanitation.
(घ)	हस्पताले, दवाखाने व रुसटोरणो		16.12	200.34	2.88	219.34	159.40	(e) Hospitals, Despensaries and Vaccinations.
(फ)	सार्वजनिक बांधकामे	..	104.44	112.49	4.00	220.93	4.72	(f) Public Works.
(ग)	इतर	..	247.29	1,229.55	14.49	1,491.33	779.81	(g) Other
एकूण खर्च		..	625.09	2,499.99	29.28	3,154.36	1,553.54	Total—expenditure

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4.

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ग	प्रत्यक्ष Actuals 1992-93	सुधारित अंदाज Revised estimates, 1993-94	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्पन्न			Receipts
1.	एकूण उत्पुल्लो उत्पन्न (१+२)	.. 1,739.43	1,858.70	Total Revenue receipts (i+ii)
	(१) स्वनिमित्त साधनाकरवो	.. 57.35	52.65	(i) Self-raised resources
	(२) एकूण खासकीय अनुदाने (अ+ब)	1,682.08	1,806.05	(ii) Total Government grants (a+b).
	(अ) साविधिक 1,565.12	1,676.26	(a) Statutory grants
	(ब) अभिकरण योजनांसाठी 116.96	129.79	(b) Agency scheme grants.
2.	स्वनिमित्त साधनाकरवो उत्पन्नाची कोड (१ ते ४)	57.35	52.65	Self-raised resources (i to iv)
	(१) जमीन महमुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्यूटीसह)	18.14	21.18	(i) Local fund cess including stamp duty grants.
	(२) शिक्षण 15.23	15.59	(ii) Education
	(३) इमारत व वळणवळण 10.21	5.08	(iii) Buildings and communications.
	(४) इतर 13.77	10.80	(iv) Others
3.	एकूण शासकीय अनुदाने (१ ते ४)	1,558.19	1,674.14	Total Government grants (i to iv)
	(१) महमुक अनुदान 1,047.19	1,180.95	(i) Purposive grants
	(२) आस्थापना अनुदान 184.67	197.11	(ii) Establishment grant
	(३) योजना अनुदान 237.44	246.76	(iii) Plan scheme grants
	(४) इतर 89.49	49.32	(iv) Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
4.	एकूण महशुली खर्च (१ ते १४) ..	1,731.01	1,887.00	Total Revenue Expenditure (1 to 14)
(1)	सामान्य प्रशासन ..	157.74	181.26	General Administration
(2)	शिक्षण ..	855.99	980.67	Education
(3)	वैद्यकीय ..	3.17	3.44	Medical
(4)	सार्वजनिक आरोग्य ..	127.00	134.31	Public Health
(5)	आयुर्वेद ..	4.93	4.95	Ayurved
(6)	कृषि ..	30.56	29.17	Agriculture
(7)	पशुसंवर्धन ..	20.11	23.53	Animal Husbandry
(8)	इमारती व दळणवळण (सार्व- जनिक बांधकाम).	145.68	163.42	Buildings and Com- munications.
(9)	समाजकल्याण ..	33.10	33.56	Social Welfare
(10)	सामूहिक विकास ..	22.64	14.80	Community Development
(11)	सार्वजनिक आरोग्य अभि- यंत्रिकी.	67.97	55.31	Public Health Engineering
(12)	पाटबंधारे ..	109.75	106.92	Irrigation
(13)	बने ..	6.22	10.86	Forest
(14)	इतर ..	146.15	144.80	Others

भाषार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5.

प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या

LOCAL BODIES BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था	रोजी/As on	Local body
(1)	31-3-1994	(1)
महानगरपालिका ..	12	.. Municipal Corporations.
नगरपरिषदा ..	231	.. Municipal Councils.
जिल्हा परिषदा ..	29	.. Zilla Parishads.
पंचायत समित्या ..	298	.. Panchayat Samitis.
ग्रामपंचायती ..	27,247	.. Gram Panchayats.
कटक मंडळे ..	7	.. Cantonment Boards.

शाब्दिक—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1.

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा विधानसभा		Item
		Lok Sabha (1989)	Vidhan Sabha (1990)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats or Constituencies.
2	(अ) बर्गीकृत जातींकरिता राखीव जागा	3	18	(A) Number of seats reserved for scheduled castes.
	(ब) बर्गीकृत जमातींकरिता राखीव जागा	4	22	(B) Number of seats reserved for scheduled tribes.
3	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats.
4	उमेदवारांची संख्या—			Number of candidates —
	(अ) पुरस्कृत	1,157	10,200	(a) Nominated
	(ब) ज्याचा पुरस्कार त्याच ठरविला असे.	60	288	(b) Whose nomination was rejected.
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	504	6,148	(c) Withdrew.
	(ड) निवडणुका लढवणारे	593	3,764	(d) Contested.
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected.
5	मतदारांची संख्या (हजारांत)			Number of electors (thousand)
	पुरुष	24,577	25,351	Men
	स्त्रिया	22,629	23,172	Women
	एकूण	47,206	48,523	Total
6	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारांत)	28,257	30,214	Number of voters who voted (thousand)
7	वाह्य मते (हजारांत)	27,549	29,692	Number of valid votes polled (thousand)
8	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	60	62	Percentage of electors voting.

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.2.

उमेदवारांचे पक्ष पाठिव्यानुसार वर्गीकरण/CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1939)		विधानसभा Vidhan Sabha (1990)		Name of the party (2)
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इं)	48	28	276	141	Indian National Congress (I).
2	भारतीय काँग्रेस (सरतबंद सिन्हा)	6	73	1	Indian Congress (Socialist)
3	जनता पक्ष	23	5	213	24	Janata Party.
4	भारतीय जनता पक्ष	33	10	104	42	Bharatiya Janata Party.
5	शिवसेना	5	3	183	52	Shivsena
6	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	3	1	16	2	Communist Party of India.
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्स)	2	12	3	Communist Party of India (Marxists.)
8	शेतकरी कामगार पक्ष	5	40	8	Peasant and Workers' Party.
9	अपक्ष	351	1	2,283	13	Independent.
10	इतर	108	536	Others.
11	रिपब्लिकन पार्टी (खोब्रागडे)	9	19	1	Republican Party (Khobragade)
12	मुस्लीम लिग	1	Muslim League
	एकूण	593	48	3,764	288	.. Total

साधर.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

सकता क्रमांक/TABLE No. 22.1.

शुद्धि भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)
1995

(बाधारकत वर्ष/Base year : 1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तुचा गट	भार Weight	जानेवारी Jan. 1995	फेब्रुवारी Feb. 1995	मार्च March 1995	एप्रिल April 1995	मे May 1995	जून June 1995	Commodity Groups (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1	मूलभूत पदार्थ	32.295	294.6	295.4	292.3	295.3	301.1	300.4	Primary articles
2	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व वंगण	10.663	231.4	283.1	284.7	284.6	284.5	284.3	Fuel, power, light and lubricants
3	उत्पादित पदार्था माल	57.042	277.2	279.0	283.6	284.7	287.6	289.8	Manufactured pro- ducts
4	सर्व वस्तु	100.000	283.3	284.7	284.9	283.4	291.6	292.6	All commodities

सकता क्रमांक/TABLE No. 22.1.—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तु का गट	जुलै July 1995	अगस्त August 1995	सप्टेंबर Sept. 1995	ऑक्टोबर Oct. 1995	नोव्हेंबर Nov. 1995	डिसेंबर Dec. 1995	Commodity Group
(1)	(2)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
1	मूलभूत पदार्थ	302.7	205.3	306.8	306.3	310.1	308.4	Primary articles.
2	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व वंगण ..	284.3	284.3	284.3	284.3	284.4	284.4	Fuel, power, light, and lubricants.
3	उत्पादित पक्का माल	291.2	293.1	293.3	295.5	296.0	296.0	Manufactured products.
4	सर्व वस्तु	294.2	296.1	297.4	297.9	299.0	297.7	All commodities.

साधार—आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.— Office of the Economic Adviser Ministry of Industry, Government of India, New Delhi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.2.

22. किंमत निर्देशांक/

सक्ता क्रमांक/

कामगाराकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

क्रमांक Serial No.	केंद्र/आधारभूत नमं	वस्तूचा गट	भार Weight	जाने. Jan. 1995	फेब्रु. Feb. 1995	मार्च March 1995	एप्रिल April 1995	मे May 1995
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	मुंबई	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 59.9 100.00	348 320	353 324	356 327	362 331	367 335
2	सोलापूर	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 59.9 100.00	319 302	326 306	326 308	331 311	349 328
3	नागपूर	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 53.08 100.00	302 299	300 298	304 301	310 303	315 307
4	पुणे	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 50.60 100.00	344 311	347 313	347 314	355 320	361 323
5	नासिक	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 52.9 100.00	320 306	322 307	323 310	321 311	329 315
6	जळगांव	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 55.98 100.00	330 303	329 303	329 303	341 310	346 314
7	नांदेड	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 60.26 100.00	312 307	322 313	320 315	321 316	332 323
8	औरंगाबाद	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 53.65 100.00	340 309	346 312	337 308	342 311	351 316
9	कोल्हापूर	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 55.64 100.00	344 314	346 316	347 316	344 315	347 317
10	अकोला	बस गट सर्वसाधारण निर्देशांक	.. 62.30 100.00	316 302	323 307	321 308	322 308	226 311

साधारण—कामगार बाबत, महाराष्ट्र सरकार, मुंबई.

PRICE INDICES

TABLE No. 222.

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1994

(माधारवर्ष वर्ष/Base year: 1982=100)

जून June 1995	जुलै July 1995	ऑगस्ट Aug. 1995	सप्टेंबर Sept. 1995	ऑक्टो. Oct. 1995	नोव्हें. Nov. 1995	डिसेंबर Dec. 1995	Items	Centres/Base year
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
375	382	387	387	381	387	377	Food	Bombay
340	346	350	351	348	352	346	All items	
357	368	364	370	368	368	364	Food	Solapur
333	341	338	342	341	341	338	All items	
330	337	342	343	343	340	329	Food	Nagpur
316	320	325	326	327	226	320	All items	
370	380	363	391	390	402	394	Food	Pune
328	334	336	343	343	349	345	All items	
332	344	358	356	353	351	345	Food	Nashik
318	328	337	336	335	334	329	All items	
355	369	268	371	373	369	356	Food	Jalgaon
319	328	328	331	332	330	325	All items	
347	359	359	361	366	369	360	Food	Nanded
332	341	341	344	351	355	348	All items	
358	373	376	379	387	399	395	Food	Aurangabad
320	329	333	335	342	350	348	All items	
359	382	391	393	393	393	393	Food	Kolhapur
324	338	343	345	345	346	346	All items	
335	344	350	357	358	357	356	Food	Akola
316	323	328	334	334	335	335	All items	

Source.— Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3.

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतींचा निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL
ITEMS FOR RURAL MAHARASHTRA
1995

(पाया : १९८२=१००)

(Base : 1982=100)

महिना/बर्ष	गट/Group					Month/ Year
	अन्न Food	इंधन व दिवावत्ती Fuel and lighting	कापड Clothing	सक्रिय Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
भार	61.66	7.92	7.78	22.64	100.00	Weight
जानेवारी १९९५	318	255	282	321	311	January 1995
फेब्रुवारी १९९५	322	259	288	322	314	February 1995
मार्च १९९५	315	261	293	323	311	March 1995
एप्रिल १९९५	317	264	295	324	313	April 1995
मे १९९५	322	268	301	327	317	May 1995
जून १९९५	331	271	303	331	324	June 1995
जुलै १९९५	345	270	302	332	333	July 1995
ऑगस्ट १९९५	353	271	305	332	338	August 1995
सप्टेंबर १९९५	357	273	305	335	341	September 1995
ऑक्टोबर १९९५	356	274	308	336	341	October 1995
नोव्हेंबर १९९५	359	275	311	338	344	November 1995
डिसेंबर १९९५	352	276	313	340	340	December 1995

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तबता क्रमांक/TABLE No. 22.4.

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किमतींचा निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL ITEMS FOR
URBAN MAHARASHTRA
1995

(पाया : १९८२=१००)

(Base : 1982=100)

महिना/बर्ष	गट/Group						सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, tobacco	इंधन व दिवा- वती Fuel and Light- ing	कापड, विछाना व पादत्राणे Clothing, and bedding and footwear	संकीर्ण Miscell- aneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
भार	54.12	2.02	6.67	5.95	31.24	100.00	Weight	
जानेवारी १९९५	306	397	228	389	307	308	January 1995	
फेब्रुवारी १९९५	305	400	228	393	308	308	February 1995	
मार्च १९९५	302	403	230	404	310	308	March 1995	
एप्रिल १९९५	308	408	229	410	311	312	April 1995	
मे १९९५	314	424	230	414	312	316	May 1995	
जून १९९५	324	432	229	416	314	322	June 1995	
जुलै १९९५	337	433	230	421	318	331	July 1995	
ऑगस्ट १९९५	338	427	231	423	319	332	August 1995	
सप्टेंबर १९९५	337	424	231	425	319	331	September 1995	
ऑक्टोबर १९९५	337	424	232	429	320	332	October 1995	
नोव्हेंबर १९९५	341	425	232	431	321	334	November 1995	
डिसेंबर १९९५	336	426	233	433	322	332	December 1995	

साधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai,

22. किमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5.

नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR URBAN NON-MANUAL EMPLOYEES
1995(आधारभूत वर्ष : १९८४-८५=१००)
(Base year : 1984-85=100)

महिना आणि वर्ष	मुंबई Mumbai	नागपूर Nagpur	पुणे Pune	औरंगाबाद Auranga- bad.	सोलापूर Solapur	Month and Year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
जानेवारी १९९५ ..	245	230	235	263	243	January 1995
फेब्रुवारी १९९५ ..	245	230	238	264	243	February 1995
मार्च १९९५ ..	247	233	238	264	240	March 1995
एप्रिल १९९५ ..	251	238	240	265	242	April 1995
मे १९९५ ..	253	239	243	267	246	May 1995
जून १९९५ ..	257	243	246	269	250	June 1995
जुलै १९९५ ..	259	249	250	275	253	July 1995
ऑगस्ट १९९५ ..	259	251	251	277	258	August 1995
सप्टेंबर १९९५ ..	260	254	253	279	257	September 1995
ऑक्टोबर १९९५ ..	261	256	254	278	258	October 1995
नोव्हेंबर १९९५ ..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	November 1995
डिसेंबर १९९५ ..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	December 1995

आधार.—केंद्रीय सांख्यिकीय संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Statistical Organisation, Government of India, New Delhi.

22. किंमत निरदेशांक/PRICE INDICES

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.6.

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतीचे निरदेशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS
IN MAHARASHTRA
1995(माधार : प्रेती वर्ष १९६०-६१=१००)
(Base : Agricultural year 1960-61=100)

महिना आणि वर्ष	वक्त्र नट निरदेशांक Food Index	सर्वसाधारण निरदेशांक General Index	Month and year
(1)	(2)	(3)	(4)
भारत	76.07	100.00	Weight
जानेवारी १९९५	1,531	1,376	January 1995
फेब्रुवारी १९९५	1,591	1,423	February 1995
मार्च १९९५	1,562	1,403	March 1995
एप्रिल १९९५	1,607	1,439	April 1995
मे १९९५	1,627	1,456	May 1995
जून १९९५	1,661	1,483	June 1995
जुलै १९९५	1,766	1,568	July 1995
ऑगस्ट १९९५	1,773	1,573	August 1995
सप्टेंबर १९९५	1,808	1,601	September 1995
ऑक्टोबर १९९५	1,781	1,581	October 1995
नोव्हेंबर १९९५*	268	250	November 1995
डिसेंबर १९९५*	264	247	December 1995

माधार.—लेबर ब्युरो, भारत सरकार, सिमला.

Source.—Labour Bureau, Government of India, Simla.

*नवीन आधार वर्ष—१९८६-८७=१००

New Base year—1986-87=100

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.1.

औद्योगिक गटांनुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN
CULTIVATORS
1991

(हजारांत/In thousand)

अनु- क्रमांक Serial No.	उद्योग गट	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			Industrial division
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	पशुपालन, जंगलकाम, मच्छि- मारी, शिकार आणि मळे, फळवागा व संलग्न	404	68	472	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities.
2	खानकाम व दगडकाम ..	98	17	115	Mining and Quarrying.
3	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया,— संधारण आणि दुरुस्ती				Manufacturing, processing, servicing and repairs—
	(a) घरगुती उद्योग. ..	337	162	499	(a) Household Industry.
	(b) विंगर वरगुती उद्योग ..	3,251	347	3,598	(b) Other than household industry.
4	बांधकाम ..	709	93	802	Construction.
5	व्यापार आणि वाणिज्य	2,400	257	2,657	Trade and Commerce.
6	परिवहन, साठवण व दळणवळण ..	1,116	45	1,160	Transport, Storage and Communications.
7	इतर सेवा	2,468	751	3,219	Other Services.
	एकूण ..	10,783	1,740	12,522	Total

साधार.—भारताची जनगणना १९९१, १९९२ चा पेपर २.

Source.—Census of India, 1991, Paper-2 of 1992, (Final Population Totals).

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.2.

बिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण
 OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER
 THAN CULTIVATORS
 1981

(हजारत/In thousand)

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	व्यवसाय गट (2)	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			Occupational division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1	धंदेवाईक, संश्लेषण आणि तत्सम काम करणारे	672	193	865	Professional, technical and related workers.
2	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय काम करणारे.	333	12	345	Administrative, Executive and Managerial Workers,
3	कारकून व तत्सम काम करणारे.	996	122	1,118	Clerical and related workers
4	विक्रेते ..	1,062	89	1,151	Sales workers
5	सेवा क्षेत्रातील ..	661	142	803	Service workers
6	शेतकरी, मत्स्यव्यवसाय करणारे, फासे पारधी, लाकडतोडे आणि तत्सम काम करणारे.	387	58	445	Farmers, Fishermen, Hunters, Loggers and Related workers.
7	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे परिवहन सामुग्री चालक आणि मजूर.	3,741	492	4,233	Production and related workers. Transport Equipment Operators and Labourers
8	अवर्गीकृत. / ..	284	51	335	Workers not classified by occupations.
	एकूण ..	8,136	1,159	9,295	Total

आधार.—भारताची जनगणना १९८१, मालिका १२, भाग तीन, ए आणि बी (तीन).

Source.—Census of India, 1981, Series-12, Part III, A & B (iii).

23. रोजगार/EMPLOYMENT

सप्तता क्रमांक/TABLE No. 23.3.

सेवायोजनेसंबंधीची माहिती

EMPLOYMENT EXCHANGE STATISTICS
1994

क्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	नवीन नोंदणी ..	6,35,803	Number of registrations.
2	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या ..	24,748	Number of placements.
3	जाहीर केलेल्या रिक्त्या जागा ..	52,140	Number of vacancies notified.
4	पटावरील नोंददारांची संख्या*	34,39,223	Number on live register*

टीप.—(१) *३१ डिसेंबर १९९४ रोजी.

(२) बरील आकड्यांत डिसेंबल्युअलायझेशन स्कीम (टेक्स्टाईल) च्या आकड्यांचा समावेश नाही.

Note.—(1) *As on 31st December 1994.

(2) The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile).

बाधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (A).

राज्य व निमशासकीय कर्मचारी/STATE AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९३ रोजी/As on 1st July 1993)

अनुक्रमिक Serial No. (1)	प्रकार (2)	कर्मचाऱ्यांची संख्या/Employees No.				Category (2)
		शासकीय State Government		*निमशासकीय *Semi Government		
		एकूण Total (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	स्त्रिया Females (6)	
1.	राज्यपत्रित—					Gazetted—
	(अ) वर्ग १	11,793	1,158	589	19	.. (a) Class I
	(ब) वर्ग २	26,578	1,491	7,419	358	.. (b) Class II
	एकूण—(अ+ब) ..	38,371	2,649	8,008	377	.. Total—(a+b)
	अराज्यपत्रित—					Non-Gazetted—
	(क) वर्ग ३	3,95,804	39,156	3,06,852	80,242	.. (c) Class III
	(ड) वर्ग ४	1,57,823	15,213	71,088	16,213	.. (d) Class IV
	एकूण—(क+ड) ..	5,53,627	54,369	3,77,940	96,455	.. Total—(c+d)
	एकूण—(अ+ब+क+ड) ..	5,91,998	57,018	3,85,948	96,832	.. Total(a+b+c+d)
3.	इतर आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे कार्यव्ययी भात्यापनेवरील अंशकालिक व मानसेवी कर्मचारी.	97,343	28,203	89,504	64,108	Other paid from contingencies work- charged personnel part time and honorary
	एकूण कर्मचारी ..	6,89,341	85,221	4,75,452	1,60,940	.. Total Staff

वित्तलक्षी समूह/ Emloyment Ranges	शासकीय कर्मचारी/ State Employees	*निमशासकीय कर्मचारी/ *Semi Government Employees
Upto 200 पर्यंत	18,744	55,804
201—250	1,693	263
251—300	30,901	5,128
301—400	11,645	13,944
401—500	1,522	2,082
501—700	502	3,854
701—900	5,962	4,033
901—1000	19,475	1,028
1001—1200	2,743	1,846
1201—1600	27,191	19,599
1601—1800	63,406	23,842
1801—2000	81,189	26,429
2001—2250	75,385	20,229
2251—2500	69,004	47,712
2501—2750	50,685	42,710
2751—3000	48,318	52,994
3001—3500	66,887	92,048
3501—4000	41,658	42,570
4001—5000	39,925	12,713
5001—6000	17,134	4,651
6001—7000	8,172	1513
7001—8000	4,708	379
8001 त्याहून जास्त/and above	2,492	81
एकूण/Total ..	6,89,341	4,75,452

*जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती.

*Information of Zilla Parishad and Nagarparishad Employees.

आवार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai,

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तबता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (B).

श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्यशासकीय व निमशासकीय कर्मचारी
CLASS AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९३ रोजी/As on 1st July 1993)

सामाजिक गट	राजपत्रित/Gazotted		अराजपत्रित/Non-Gazotted		इतर (निधीतून पगार मिळणारे व अंशकालिक व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from contingencies honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total employees	Social Group
	वर्ग-१ Class I	वर्ग-२ Class II	वर्ग-३ Class III	वर्ग-४ Class IV			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
शासकीय							Government—
मागासवर्गीय	4,397	10,377	1,94,726	99,419	57,065	3,65,984	Backward
इतर	7,396	16,201	2,01,078	58,404	40,278	3,23,357	Others
एकूण	11,793	26,578	3,95,804	1,57,823	97,343	6,89,341	Total
निमशासकीय							Semi -Government—
मागासवर्गीय	291	3,299	1,59,462	50,010	51,912	2,64,974	Backward
इतर	298	4,120	1,47,390	21,078	37,592	2,10,478	Others
एकूण	589	7,419	3,06,852	71,088	89,504	4,75,452	Total

*जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहती

*Information of Zilla Parishad and Nagarparishad Employees

साधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

✓ 23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.5.

सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(३० जून १९९४ रोजी/As on 30th June 1994)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	रोजगार (हजारांत) Employment ('000 No.) (3)	District (2)
1	बृहन्मंबई	711	Greater Mumbai.
2	ठाणे	94	Thane.
3	रायगड (अलिबाग)	40	Raigad. (Alibag)
4	रत्नागिरी	33	Ratnagiri.
5	सिंधुदूर्ग	20	Sindhudurg.
कोकण विभाग		898	Konkan Division
6	नाशिक	101	Nashik.
7	धुळे	40	Dhule.
8	जळगाव	84	Jalgaon.
9	अहमदनगर	52	Ahmadnagar.
नाशिक विभाग		280	Nashik Division
10	पुणे	204	Pune.
11	सातारा	44	Satara.
12	सांगली	41	Sangli.
13	सोलापूर	78	Solapur.
14	कोल्हापूर	53	Kolhapur.
पुणे विभाग		420	Pune Division
उर्वरित महाराष्ट्र		1598	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	49	Aurangabad.
16	जालना	13	Jalna.
17	परभणी	32	Parbhani.
18	बीड	37	Beed.
19	नांदेड	45	Nanded.
20	उस्मानाबाद	23	Osmanabad
21	लातूर	24	Latur.
औरंगाबाद विभाग		223	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	31	Buldana.
23	अकोला	43	Akola.
24	अमरावती	49	Amravati.
25	यवतमाळ	42	Yavatmal.

तश्लता क्रमांक/TABLE No. 23.5.—Contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
	अमरावती विभाग	165	Amravati Division
26	वर्धा	29	Wardha.
27	नागपूर	189	Nagpur.
28	भंडारा	41	Bhandara.
29	चंद्रपूर	67	Chandrapur.
30	गडचिरोली	17	Gadchiroli.
	नागपूर विभाग	343	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	508	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ..	2,329	.. Maharashtra State
	केंद्र सरकार	475	Central Government.
	राज्य सरकारी	528	State Government.
	निम केंद्र सरकारी	403	Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	274	Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	649	Local Bodies.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6.

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT UNDER SHOPS AND COMMERCIAL ESTABLISHMENTS ACT

अनुक्रमांक Serial No.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		1994	1995*	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	कायदा लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या.	241	241	Local bodies area to which the Act be applicable.
1	दुकाने—			Shops—
	(अ) दुकानांची संख्या	2,24,691	2,34,500	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	5,13,256	5,19,000	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था—			Commercial Establishments—
	(अ) संस्थांची संख्या	2,15,071	2,25,000	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	11,25,192	11,37,000	(b) Persons employed
3	हॉटेल, इत्यादी—			Hotels etc.—
	(अ) संस्थांची संख्या	45,239	52,400	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	2,08,414	2,13,000	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे—			Theatres—
	(अ) संस्थांची संख्या	1,329	1,600	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	11,511	13,000	(b) Persons employed
5	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	6,13,947	6,26,500	Establishments having no employees
	एकूण			Total
	(अ) संस्थांची संख्या	11,00,277	11,40,000	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	18,58,873	18,82,000	(b) Persons employed

*अस्थायी/Provisional.

टीप.— वरील माहिती १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायदाखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थांसंबंधीची आहे.

Note.— The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948.

आघार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7.

रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च
CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON UNDER THE EMPLOYMENT
GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

कामाचा प्रकार	1993-94		1994-95		Category of work
	मार्च १९९४ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1994	सन १९९३-९४ मधील खर्च Expenditure incurred during 1993-94	मार्च १९९५ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1995	सन १९९४-९५ मधील खर्च Expenditure incurred during 1994-95	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
(1) जलसिंचन ..	4,995	5,592.51	1,307	5,483.70	Irrigation
(2) मृदसंधारण व भू-विकास ..	5,739	6,145.59	4,191	8,895.38	Soil Conservation and Land Development.
(3) वनीकरणाची कामे ..	459	3,445.09	718	3,367.49	Forests Works
(4) रस्तेविषयक कामे ..	1,376	5,951.53	1,013	5,826.46	Road Works
(5) इतर कामे ..	310	339.82	190	81.85	Other Works
(6) इतर (कर्मचाऱ्यांवरील खर्च, यंत्र भूमि संपादन श्रमशक्ती, जवाहर विहिरी व फळबागा विकास इत्यादींवरील खर्च)	4,127	9,525.46	6,019	9,976.36	Other Works (Expenditure under staff, machinery land acquisition shramshakhi, jawahar wells horticulture development etc).
एकूण ..	17,006	31,000.00	13,438	41,315.21@	Total

@ विभागावारी उपलब्ध नसलेली रु. ७,६८३.९७ लाख समाविष्ट करून/Inclusive of Rs. 7,683.97 lakh for which break-up is not available.
साधन.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

24. छापखाने व प्रकाशने/PRESSES AND PUBLICATIONS

तथता क्रमांक/TABLE No. 24.1.

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके

PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS

1994-95

अनुक्रमांक: Serial No.	वाच	तपशील Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	छापखान्यांची संख्या	8,516	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे—		Newspapers—
	(अ) दैनिके	546	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवड्यातून दोनदा- ब तीनदा निघणारी घरून)	2,228	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies).
	(क) पाक्षिके	228	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके (द्विमासिके घरून)	1,027	(d) Monthlies (including bi monthlies)
	(इ) त्रैमासिके (चौमासिके घरून)	289	(e) Quarterlies (including four monthlies).
	(फ) वार्षिके (षष्मासिके घरून)	206	(f) Annuals (including six monthlies).
3	पुस्तके	999	Books.

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

बांधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Mumbai.

25. वार्षिक योजना/ANNUAL PLANS

तबला क्रमांक/TABLE No. 25.1.

महाराष्ट्राची सातवी व आठवी पंचवार्षिक योजना/SEVENTH AND EIGHTH FIVE YEAR PLAN OF MAHARASHTRA

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

क्रममांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	सातवी बोजना प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture in Seventh plan (1985-90) (3)-	वार्षिक योजना Annual Plan		आठवी पंचवार्षिक योजना Eighth Five Year Plan			Head of development (2)
			1992-93 प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture (4)	1993-94 प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture (5)	एकूण मान्य नियतव्यय Total Approved outlay (1992-97) (6)	वार्षिक योजना मान्य नियतव्यय Annual Plan approved out lay (1994-95) (7)	वार्षिक योजना दरपेक्षित खर्च Annual Plan Anticipated expenditure (1994-95) (8)	
			(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	कृषि व संलग्न सेवा	614.39	193.54	242.86	1,350.22	372.87	350.54	Agriculture and allied Services.
2	ग्रामविकास	1,575.86	513.33	468.50	1,709.83	373.06	555.19	Rural development.
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	74.54	87.42	60.46	216.56	46.03	32.16	Special area programme
4	पाटयधारे व पूरनियंत्रण	2,239.53	704.96	731.71	3,329.10	933.04	1323.87	Irrigation and flood control
5	विद्युत विकास	2,835.39	833.63	978.13	4,579.98	1,036.28	992.12	Power development
6	उद्योग आणि	420.26	103.17	151.81	814.46	195.96	174.29	Industry and minerals
7	वाहतूक व दळणवळण	585.77	209.84	295.67	1,739.23	394.91	551.91	Transport and communi- cations.
8	वैज्ञानिक तंत्रज्ञान व पर्यावरण	3.00	0.75	1.01	8.11	1.35	0.91	Science, technology and environment

9	सामाजिक आणि सामूहिक सेवा	2,320.42	602.97	711.97	4,185.13	882.06	831.56	..	Social and community service.
10	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा ..	290.92	85.72	97.49	386.02	122.89	122.92	..	General Economic services.
11	सामान्य सेवा ..	84.13	28.69	41.84	201.36	41.55	46.18	..	General Services.
12	इतर कार्यक्रम	0.29	358.00	164.95	..	Other Programmes
एकूण ..		11,044.50	3,364.03	3,781.45	18,520.00	4,758.00	5,146.50	..	Total

आधार.—वार्षिक योजना १९९५-९६, भाग २, नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन.
 Source.—Annual Plan 1995-96, Part-II, Planning Department, Government of Maharashtra.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1.

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

महसुलाची शीर्षे (1)	प्रत्यक्ष Actuals 1993-94 (2)	सुधारलेले थंडाव Revised Estimates 1994-95 (3)	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1995-96 (4)	Heads of Revenue (1)
(ए) कर महसूल—				(A) Tax Revenue—
(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर—				(a) Taxes on Income and Expenditure—
0021 निगम करांव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर ..	637.60	701.14	596.29	Taxes on Income other than Corpora- tion Tax
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर ..	0.01	0.00	0.00	Taxes on Agricultural Income
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर ..	253.29	280.00	300.00	Other Taxes on Income and Expendi- ture
एकूण— (ए) ..	890.90	981.14	896.29	.. Total—(a)
(बी) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर—				(b) Taxes on Property and Capital Transactions—
0029 जमीन महसूल ..	76.91	64.17	70.00	Land Revenue
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी ..	612.66	1,050.00	840.00	Stamps and Registration Fees
0031 संपदा शुल्क ..	0.00	0.00	0.00	Estate Duty
0035 शेेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्ते- वरील कर. ..	0.01	0.00	0.00	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण— (बी) ..	689.58	1114.17	910.00	.. Total—(b)

(सो) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील कर--

0039	राज्य उत्पादनशुल्क	903.16	920.00	984.40
0040	विक्रीकर	4,740.78	5,534.00	6,088.00
0041	घाहनांवरील कर	270.48	341.74	363.95
0042	माल व उतारू या वरील कर	251.65	277.63	295.66
0043	विजेवरील कर व शुल्क	336.65	356.43	366.19
0045	विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	250.60	237.83	221.87
1603	केंद्रिय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा			903.76	1,018.74	1,212.88

एकूण--(सो) .. 7,657.08 8,686.37 9,532.95 .. Total--(c)

एकूण--(ए) .. 9,237.56 10,781.68 11,339.24 .. Total--(A)

(बो) करान्यतिरिक्त महसुल--

(ए) इतर आर्थिक सेवा--

0047	इतर आर्थिक सेवा	0.00	0.00	0.00
	एकूण--(ए)	0.00	0.00	0.00

(c) Taxes on Commodities and Services--

State Excise
Sales Tax
Taxes on Vehicles
Taxes on Goods and Passengers
Taxes and Duties on Electricity
Other Taxes and Duties on Commodities and Services
States' Share of Union Excise Duties

(B) Non-Tax Revenue--

(a) Other Fiscal Services--

Other Fiscal Services

Total--(a)

(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा--

0049	व्याजाच्या जमा रकमा	928.61	1,169.70	1,300.48
0050	लाभांश व नफा	2.73	6.58	6.88
	एकूण--(बी)	931.34	1,176.28	1,307.36

(b) Interest Receipts, Dividends and Profits--

Interest Receipts
Dividends and Profits

Total--(b)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26. 1.—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(बी) करान्यतिरिक्त इतर महसूल--				(c) Other Non-Tax Revenue—
(एक) सर्वसाधारण सेवा--				(i) General Services—
0051 लोकसेवा आयोग	0.06	0.07	0.07	Public Service Commission
0055 पोलीस	23.17	35.41	41.43	Police
0056 तुरुंग	5.55	7.83	8.23	Jails
0057 पुरवठा व विनियोग	0.01	0.01	0.01	Supplies and Disposals
0058 लेखनसामग्री व मुद्रण	15.94	16.85	17.99	Stationery and Printing
0059 सार्वजनिक बांधकामे ;	38.96	40.25	46.38	Public Works
0070 इतर प्रशासनिक सेवा	43.89	82.33	31.30	Other Administrative Services
0071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा	14.39	15.10	15.85	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
0075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	88.11	86.59	91.12	Miscellaneous General Services
एकूण--(एक)	230.08	284.44	252.38	.. Total—(i)
(बीस) सामाजिक सेवा--				(ii) Social Services—
0202 शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती	23.23	29.58	28.87	Education, Sports, Art and Culture
0210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	57.27	52.04	53.27	Medical and Public Health
0211 कुटुंब कल्याण	0.86	0.78	0.80	Family Welfare
0215 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	10.70	13.55	10.70	Water Supply and Sanitation

0216	गृहनिर्माण	15.87	15.58	16.05	Housing
0217	नगरविकास	12.38	10.65	10.63	Urban Development
0220	माहिती व प्रसिद्धी	0.42	0.45	0.48	Information and Publicity
0230	कामगार व सेवायोजन	7.54	7.04	7.45	Labour and Employment
0235	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	18.05	16.59	15.59	Social Security and Welfare
0250	इतर सामाजिक सेवा	2.57	1.95	1.95	Other Social Services
				<hr/>			
	एकूण--(दोन)	148.89	148.21	145.79	Total --(II)

(तीन) सांघिक सेवा—

0401	पीकसंवर्धन	14.75	16.44	18.24	Crop Husbandry
0403	पशुसंवर्धन	2.69	2.87	3.54	Animal Husbandry
0404	दुग्धव्यवसायविकास	571.61	447.43	444.22	Dairy Development
0405	मत्स्यव्यवसाय	1.50	1.52	1.60	Fisheries
0406	वनीकरण व वन्यजीवन	136.05	143.05	145.00	Forestry and Wild Life
0407	लागवड	0.00	0.00	0.00	Plantation
0408	अन्न साठवण व वखार	1.66	1.49	1.22	Food Storage and ware housing
0425	सहकार	29.42	35.03	35.85	Co-operation
0435	इतर कृषिविषयक कार्यक्रमा	0.66	0.53	0.55	Other Agricultural Programmes
0506	जमीन सुधारणा	1.07	1.10	1.15	Land Reforms
0515	इतर ग्रामविकास कार्यक्रमा	15.06	13.29	14.05	Other Rural Development Programme

(III) Economic Services—

तपता क्रमांक/TABLE No. 26. 1.—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
0551 डींगराळ प्रदेश	0.81	0.00	0.00	Hill Areas
0575 इतर विशेष क्षेत्रीय कार्यक्रम	0.00	0.00	0.00	Other Special Areas programmes
0701 मोठे व मध्यम पावनाधारे	78.29	64.57	71.78	Major and Medium Irrigation
0702 लघुपाटबंधारे	11.08	10.98	10.82	Minor Irrigation
0801 वीज	51.91	51.77	51.77	Power
0802 पेट्रोलियम	0.06	0.22	0.44	Petroleum
0810 उर्जेची अपारंपारिक साधने	0.19	0.02	0.00	Non-conventional sources of Energy
0851 ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	1.55	0.63	0.65	Village and Small Industries
0852 उद्योग	0.92	1.00	1.10	Industries
0853 अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	141.61	202.47	170.62	Non-ferrous Mining and Metalurgical Industries
0875 इतर उद्योग	0.03	0.08	0.06	Other Industries
1001 भारतीय रेल्वे	0.12	0.00	0.00	Indian Railways
1051 बंदरे व दीपगृहे	1.26	1.53	1.61	Ports and Light Houses
1054 रस्ते व पूल	4.17	6.11	15.37	Roads and Bridges
1055 मार्ग परिवहन	0.00	0.00	0.00	Road and Transport
1425 इतर शास्त्रीय संशोधन	0.00	0.00	0.00	Other Scientific Research
1452 पर्यटन	0.53	0.00	0.00	Tourism
1475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	5.70	8.28	8.38	Other General Economic Services
एकूण—(तीन)	1072.70	1010.41	998.02	Total—(iii)
एकूण—(सी)	1,451.67	1,443.06	1,396.19	Total—(c)

(बी) सहायक अनुदाने व अंशदाने—			(d) Grants-in-aid and Contributions—		
1601	केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदाने	.. 1,366.22	1,072.02	1,137.36	Grants-in-aid from Central Government
	एकूण—(बी)	.. 1,366.22	1,072.02	1,137.36	Total—(d)
	एकूण—(बी)	.. 3,749.23	3,691.36	3,840.91	Total—(B)
	एकूण—महसुली जमा	.. 12,986.79	14,473.04	15,180.15	Total—Revenue Receipts

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९५-९६.
 Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1995-96.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तयता क्रमांक/TABLE No. 26.2.

महसुली लेख्यावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(रुपये कोटीस/Rs. in crore)

वर्षाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actuals 1993-94	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1994-95	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1995-96	Heads of Expenditure (1)
(1)	(2)	(3)	(4)	
(ए) सर्वसाधारण सेवा—				(A) General Services—
(अ) राज्याची अंगे—				(a) Organs of State—
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे ..	13.56	14.68	15.27	Parliament/State/Union Territory Legislatures
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/संघराज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	1.45	1.93	1.62	President/Vice-President/Governor/ Administrator of Union Territories.
2013 मंत्रिपरिषद	3.95	4.69	6.05	Council of Ministers
2014 न्यायदान	83.46	93.59	98.78	Administration of Justice
2015 निवडणुका	6.89	155.02	2.37	Elections
एकूण—(अ) ..	109.31	269.91	124.09	.. Total—(a)
(बी) आर्थिक सेवा—				(b) Fiscal Services—
(एक) उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली—				(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure—
2020 उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली ..	244.94	288.26	299.42	Collection of Taxes on Income and Expenditure
एकूण—(एक) ..	244.94	288.26	299.42	.. Total—(i)

(बोन) माळमला व मांडवली व्यवहार यांवरील करांची घणुली—

(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—

2029	अमीन महसूल	75.32	78.54	74.85	Land Revenue
2030	मुद्रांक व नोंदणी	16.29	18.70	15.93	Stamps and Registration
				<hr/>			
एकूण—(बोन)		91.61	97.24	90.78	Total—(ii)
				<hr/>			

(तीन) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील करांची घणुली—

(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—

2039	राज्य उत्पादन शुल्क	11.97	13.63	15.05	State Excise
2040	विक्रीकर	556.54	767.10	837.12	Sales Tax
2041	वाहनांवरील कर	189.72	243.81	260.11	Taxes on Vehicles
2045	विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	104.38	113.36	117.23	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
				<hr/>			
एकूण—(तीन)		862.61	1,137.90	1,229.51	Total—(iii)
				<hr/>			

इतर मांडिक सेवा

(iv) Other Fiscal Services

2047	इतर मांडिक सेवा	14.68	22.28	12.86	Other Fiscal Services
				<hr/>			
एकूण—(चार)		14.68	22.28	12.86	Total—(iv)
				<hr/>			
एकूण—(बी)		1,213.84	1,545.68	1,632.57	Total—(b)
				<hr/>			

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—contd.

(रुपय कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
(सी) ब्याज प्रदान व ऋण सेवा—				(c) Interest Payment and Servicing of Debts—	
2048	ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांसाठी विनियोजन	383.02	433.78	483.46	Appropriation for Reduction or Avoidance of Debts
2049	ब्याज प्रदान	1,510.09	1,798.11	2,080.22	Interest Payments
	एकूण-- (सी) ..	1,893.11	2,231.89	2,563.68	Total--(c)
(डी) प्रशासकीय सेवा—				(d) Administrative Services—	
2051	लोकसेवा मायीग	3.36	4.43	4.68	Public Service Commission
2052	सचिवालय-सर्वसाधारण सेवा	25.07	26.85	28.17	Secretariat—General Services
2053	जिल्हा प्रशासन	277.06	290.43	299.46	District Administration
2054	कोषागार व लेखा प्रशासन	22.63	26.50	27.20	Treasury and Account Administration
2055	पोलीस	728.24	767.38	773.68	Police.
2056	तुरुंग	28.03	36.66	29.00	Jails
2057	पुरवठा व विनियोग	0.37	0.41	0.42	Supplies and Disposals
2058	लेखनसामग्री व मुद्रण	39.81	45.08	45.55	Stationery and Printing
2059	सार्वजनिक वांधकामे	125.74	135.88	138.25	Public Works.
2070	इतर प्रशासनिक सेवा	29.73	32.30	918.66	Other Administrative Services.
	एकूण-- (डी) ..	1,280.04	1,365.92	2,265.07	Total--(d)

(द) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—				(e) Pensions and Miscellaneous General Services—
2071	निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ	..	432.87 575.99	669.57 Pensions and Other Retirement Benefits
2075	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	..	35.59 40.80	38.60 Miscellaneous General Services
	एकूण--(द)	..	468.46 616.79	708.17 Total—(e)
	एकूण--(ए)	..	4.964.76 6.030.19	7.293.58 Total—(A)

(घ) सामाजिक सेवा—				(B) Social Services—
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती—				(a) Education, Sports, Art and Culture—
2202	सर्वसाधारण शिक्षण	..	2,459.61 2,751.31	2,833.20 General Education
2203	सांख्यिक शिक्षण	..	110.67 153.44	137.76 Technical Education
2204	क्रीडा व युवकसेवा	..	59.88 31.81	31.30 Sports and Youth Services
2205	कला व संस्कृती	..	16.91 24.05	24.54 Art and Culture
	एकूण--(ए)	..	2,647.07 2,960.61	3,026.80 Total—(a)

(ग) आरोग्य व कुटुंब कल्याण—				(b) Health and Family Welfare—
2210,	शैक्षणिक सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	..	599.41 674.43	661.58 Medical and Public Health
2211,	कुटुंबकल्याण	..	98.75 106.32	90.40 Family Welfare
	एकूण--(बी)	..	698.16 780.75	751.98 Total—(b)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास--				(c) Water Supply, Sanitation, Housing and Urban Development--
2215, पाणीपुरवठा आणि स्वच्छता ..	237.77	278.71	351.39	Water Supply and Sanitation
2216, गृहनिर्माण ..	136.96	135.39	157.63	Housing
2217, नगरविकास ..	160.41	127.32	160.49	Urban Development
एकूण--(सी) ..	535.14	541.42	669.51	Total--(c)
(डी) माहिती व प्रसारण ..				(d) Information and Broadcasting--
2220, माहिती व प्रसारण ..	12.67	15.13	12.15	Information and Publicity
एकूण--(डी) ..	12.67	15.13	12.15	Total--(d)
(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण--				(e) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes--
2225, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण.	251.87	280.83	341.81	Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes
एकूण--(इ) ..	251.87	280.83	341.81	Total--(e)

(एक) कामगार व कामगार कल्याण--				(f) Labour and Labour Welfare--	
2230, कामगार व सेवायोजन	78.11	118.57	158.71	Labour and Employment
एकूण--(एक) ..		78.11	118.57	158.71	Total--(f)

(बी) समाजकल्याण आणि पोषण आहार--				(g) Social Welfare and Nutrition--	
2235, सामाजिक सुरक्षा व कल्याण		172.25	190.27	197.60	Social Security and Welfare
2236, पोषण आहार	40.02	43.15	52.01	Nutrition
2245, वैश्विक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य		111.84	288.68	469.54	Relief on Account of Natural Calamities
एकूण--(बी) ..		324.11	522.10	719.15	Total--(g)

(एच) इतर--				(h) Others--	
2250, इतर सामाजिक सेवा	1.03	1.27	1.26	Other Social Service
2251, सचिवालय-सामाजिक सेवा	8.42	10.15	12.59	Secretariat-Social Services
एकूण(एच) ..		9.45	11.42	13.85	Total (h)
एकूण--(बी) ..		4,556.58	5,230.83	5,693.96	Total--(B)

तबला क्रमांक/TABLE No. 26, 2.—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(बी) आर्थिक सेवा				C. Economic Services—
(ए) कृषि व संलग्न कार्यक्रम—				(a) Agriculture and Allied Services—
2401 पीक संवर्धन	233.60	220.28	220.28	Crop Husbandry
2402 मृद व जल सधारण	46.22	14.15	14.49	Soil and Water Conservation
2403 पशुसंवर्धन	72.49	78.38	80.37	Animal Husbandry
2404 दुग्धव्यवसाय विकास	788.50	534.83	571.92	Dairy Development
2405 मत्स्यव्यवसाय	12.80	14.53	16.73	Fisheries
2406 वनीकरण व वन्यजीवन	192.12	202.85	226.83	Forestry and Wild Life
2408 अन्न, साठवण व वखार	89.66	40.97	184.41	Food, Storage and Warehousing
2415 कृषिविषयक संशोधन व शिक्षण	84.67	97.29	97.47	Agricultural Research and Education
2425 सहकार	73.86	76.51	73.01	Co-operation
एकूण—(ए)	1,593.92	1,279.79	1,485.51	Total—(a)

(घो) ग्रामविकास--

2501 ग्रामविकाससाठी विशेष कार्यक्रम	..	65.14	80.95	85.24	Special Programmes for Rural Development.
2505 ग्रामीण सेवायोजन	..	660.08	529.34	558.57	Rural Employment
2506 जमीन सुधारणा	..	0.00	0.01	0.00	Land Reforms
2515 इतर ग्रामीणविकास कार्यक्रम	..	100.86	131.40	189.92	Other Rural Development Programmes
एकूण--(घो)	..	826.08	741.70	833.73	Total--(b)

(b) Rural Development--

(सो) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम--

2551 हॉगवॉल प्रदेश	..	44.02	32.18	35.48	Hill Areas.
एकूण--(सो)	..	44.02	32.18	35.48	Total--(c)

(c) Special Areas Programmes--

(डो) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण--

2701 मोठे व मध्यम पाटबंधारे	..	757.67	887.28	930.58	Major and Medium Irrigation
2702 लहान पाटबंधारे	..	166.82	190.14	185.68	Minor Irrigation
2705 कामक्षेत्र विकास	..	37.48	29.12	34.73	Command Areas Development
2711 पूर नियंत्रण व जलनिस्सारण	..	3.34	3.33	3.39	Flood Control and Drainage
एकूण--(डो)	..	965.31	1,109.87	1154.38	Total--(d)

(d) Irrigation and Flood Control--

(इ) ऊर्जा--

2801 वीज	..	15.99	10.96	12.31	Power
2810 ऊर्जेची अपारंपरिक साधने	..	10.38	10.55	11.51	Non-Conventional Sources of Energy
एकूण--(इ)	..	26.37	21.51	23.82	Total--(e)

(e) Energy--

तक्ता क्रमांक/TABLE No 26.2.—contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(एक) उद्योग व खनिजे--			(f) Industry and Minerals--	
2851 ग्रामीणोद्योग व लघुउद्योग	26.19	26.60	24.03	Village and Small Industries
2852 उद्योग	14.75	85.44	107.68	Industries
2853 अलोहयुक्त खानकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग ..	3.89	4.18	4.49	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
एकूण--(एक) ..	44.83	116.22	136.20	Total-- (f)
(बी) बहायुक--			(g) Transport--	
3001 भारतीय रेल्वे-धोरणनिश्चिती, संचालन, संशोधन व इतर संकीर्ण संघटना.	0.17	0.21	0.20	Indian Railways—Policy formulation, Direction, Research and Miscellaneous Organisation
3051 बंदरे व दीपगृहे	3.71	4.18	4.47	Ports and Light Houses
3053 नागरी विमान चालन	0.75	0.89	0.98	Civil Aviation
3054 मार्ग व पूल	(-)-0.60	3.73	10.01	Roads and Bridges
3055 मार्ग परिवहन	3.72	3.03	2.37	Road Transport
3056 अंतर्देशीय जल परिवहन	0.04	0.04	0.04	Inland Water Transport
एकूण--(बी) ..	7.79	12.08	18.07	Total-- (g)

(आय) विज्ञान, संशोधन व पर्यावरण—

				(I) Science, Technology and Environment—	
3402 अंतराळ संशोधन		0.12	0.12	0.12	Space Research
3425 इतर वैज्ञानिक संशोधन	..	0.40	0.66	0.46	Other Scientific Research
3435 पारिस्थितिकी व पर्यावरण	..	3.47	7.57	3.23	Ecology and Environment
<hr/>					
एकूण—(आय)	..	3.99	8.35	3.81	Total—(I)

(जे) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा—

				(J) General Economic Services—	
3451 सचिवालय-आर्थिक सेवा	..	18.87	21.25	22.16	Secretariat-Economic Services
3452 पर्यटन	..	3.39	6.71	6.71	Tourism
3454 जनगणना सर्वेक्षण व सांख्यिकी	..	4.87	5.56	5.50	Census Survey and Statistics
3456 नागरी पुरवठा	..	0.05	0.09	0.13	Civil Supplies
3475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	..	4.30	5.16	5.85	Other General Economic Services
<hr/>					
एकूण—(जे)	..	31.48	38.77	40.35	Total—(J)
<hr/>					
एकूण—(सी)	..	3,543.79	3,360.47	3,731.35	Total—(C)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.— conold.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने—					(D) Grants-in-aid and Contributions—
3604 स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना मुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तकित रकमा देणे		43.56	46.86	46.81	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayati Raj Institutions
3606 साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री ..		0.00	0.00	0.00	Aid Material and Equipments
एकूण—(डी) ..		43.56	46.86	46.81	Total—(D)
एकूण—महसुली लेखावरील खर्च ..		13,108.69	14,668.35	16,765.70	Total—Expenditure on Revenue Account

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९५-९६.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1995-96.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3.

राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण

ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1993-94	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1994-95	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1995-96	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
एक—महसुली लेखाशीर्षाखालील जमा—				I. Receipts on Revenue Account—
(अ) कर महसूल	9,237.56	10,781.68	11,339.24	(a) Tax Revenue
(ब) करांव्यतिरिक्त महसूल	3,749.23	3,691.36	3,840.91	(b) Non-Tax Revenue
एकूण—(एक)	12,986.79	14,473.04	15,180.15	Total (I)
दोन—सांडवली लेखावरील जमा—	2,937.29	5,295.02	5,630.19	II. Receipts on Capital Account
एकूण जमा—(एक + दोन)	15,924.08	19,768.06	20,810.34	Total Receipts (I+II)
तीन—महसुली लेखाशीर्षावरील खर्च—				III. Expenditure on Revenue Account—
(अ) विकास खर्च	9,227.11	10,025.18	10,959.10	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च	1,988.48	2,411.28	3,242.92	(b) Non-Development Expenditure
(क) ऋण सेवा	1,893.10	2,231.89	2,563.68	(c) Debt Services
एकूण—(तीन)	13,108.69	14,668.35	16,765.70	Total (III)

तपता क्रमांक/TABLE No. 26.3.—concl'd.

				(रुपये कोटीत/Rs. in crore)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
चार. भांडवली खर्च—				IV. Capital Expenditure—
(अ) महसुली लेख्यावाहेरील भांडवली खर्च	1,674.62	3,956.07	2,206.23	(a) Capital Expenditure outside the Revenue Account
(ब) कर्जे व ऋण विभागावरील खर्च	1,199.81	1,533.94	2,356.15	(b) Disbursements on Loans and Debt Section
एकूण (चार) ..	2,874.43	5,490.01	4,562.38	.. Total (IV)
एकूण खर्च (तीन+चार) ..	15,983.12	20,158.36	21,328.08	.. Total Expenditure (III+IV)

भाषांतर.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९५-९६.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1995 96.

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

✓ तक्ता क्रमांक /TABLE No. 27.1.

चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न

STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	1993-94*		1994-95@		
(1)	चालू किमती- नुसार At current prices (2)	१९८०-८१ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1980-81) (3)	चालू किमती- नुसार At current prices (4)	१९८०-८१ च्या स्थिर किमतीनुसार At con- stant prices (1980-81) (5)	(1)
I. उत्पन्न (कोटी रुपयांत)--					Income (Rs. in crore)--
(अ) कृषि, वन उद्योग, मत्स्योद्योग आणि खाणी.	20,713	6,726	23,534	6,534	(A) Agriculture forestry, fisheries, mining and quarrying.
(ब) कारखाने, वाद्यकाम, वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा ..	30,872	11,380	38,303	12,576	(B) Manufacturing, construction, electricity, gas and water supply.
(क) परिवहन, साठवण व दळणवळण, व्यापार, हॉटेल्स आणि उपाहारगृहे	17,305	5,516	20,786	6,055	(C) Transport, storage and communication, trade, hotels and restaurants.
(द) बँका व विमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा.	25,503	9,430	28,405	10,033	(D) Banking and insurance, real estate and ownership of dwellings, business services, public administration and other services.
एकूण	94,393	33,052	1,11,028	35,198	.. Total
II. परदोई राज्य उत्पन्न (रुपयांत)	11,367	3,980	13,112	4,157	Per capita State Income (in Rs.).

* अस्थायी/Provisional @ प्राथमिक/Preliminary.

जाधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

७३. संक्रमांक/

तयता क्रमांक/

नियंत्रित वाजारपेठा/

(३० सप्टेंबर, १९९४ रोजी/

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	नियंत्रित वाजारपेठांची नावे
(1)	(2)	(3)
1	बृहन्मुंबई मुंबई
2	ठाणे मुरदाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई, वाडा
3	रायगड कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खालापूर (खोपोली), महाड, अलिबाद, माणगाव, मुरूड.
4	रत्नागिरी रत्नागिरी
5	सिंधुदुर्ग
6	नाशिक थोटी, लासलगाव, मालेगाव, नंदगाव, सिन्नर, सटाणा, येवळा, नाशिक, कळवण, चांदवड, मनमाड, दिहोरी.
7	धुळे धुळे, दोंडाइचा, शिरपूर, नंदुरबार, शहादा, साकी, नवापूर, तळोदा
8	अहमदाबाद जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, त्राळीसगाव, चोपडा, बांदवड, पाचोरा, रावेर, भुसावळ, यावल.
9	अहमदनगर अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव, पायगों, जामशेड, श्रीगोंदा, नेवासा, पारनेर कर्जत, अकोले.
10	पुणे बारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिंदूर, हंदापूर, जुन्नर, दोंड, मंचर, तळेगाव-दाभाडे.
11	सातारा कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, वडूज, पाटण, लोमंद, बहीरडी, बाई.
12	सांगली सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, बिटा, जाटपाडी
13	सोलापूर सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कुर्तवाडी, अक्कलकोट, बाधी, बळवण, पंढरपूर, मंगळवेढा, सांगोला.
14	कोल्हापूर कोल्हापूर, गडहिंग्लज, जयसिंगपूर, वडगाव, (पेठ).
15	बीरंगाबाद बीरंगाबाद, वैजापूर, लासुर स्टेजान, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, मंगापूर, सोयगाव,
16	बालना बालना, अंबड, भोकरदन, मंडा, परतूर.
17	परभणी परभणी, मानवत, सैळ, गंगाखेड, पूर्णा, बसमत, हिंगोली, बाखाळ-बाळापूर, जितूर, कळमनूरी, पिंगळी-बवळा वाजार, पाबरी.
18	बीड बीड, बांनेजोबाई, किल्ल धारूर, येवराई, मांजळगाव, परळी-बीजनाथ, कडा, पाटीदा.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28-1.

REGULATED MARKETS

As on 30th September 1994)

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Greater Mumbai	.. Mumbai.
Thane	.. Murbad, Shahapur, Bhiwandi, Palghar, Kalyan, Vasai, Wada
Raigad	.. Karjat, Panvel, Pen, Roha, Khalapur (Khopoli), Mahad, Alibag, Mangaon, Murud
Ratnagiri	.. Ratnagiri.
Sindhudurg	.. —
Nashik	.. Ghoti, Lasalgaon, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana, Yevla, Nashik, Kalwan, Chandwad, Manmad Dindoi.
Dhule	.. Dhule, Dondaicha, Shirpur, Nandurbar, Shahada, Sakri, Nawapur, Taloda.
Jalgaon	.. Jamner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Bhusawal, Yawal.
Ahmadnagar	.. Ahmadnagar, Kopergaon, Shrirampur, Rahuri, Sangamner, Shevgaon, Pathardi, Jamkhed, Shrigonda, Nevasa, Parner, Karjat, Akole.
Pune	.. Baramati, Khed, Nira, Bhore, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade.
Satara	.. Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi, Wai.
Sangli	.. Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi
Solapur	.. Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akhuj, Pandharpur, Mangalvedha, Sangola.
Kolhapur	.. Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon (Peth).
Aurangabad	.. Aurangabad, Vaijapur, Lasur Station, Paithan, Kannad, Sillod, Gangapur, Soyegaon.
Jalna	.. Jalna, Ambad, Bhokardan, Mantha, Partur.
Parbhani	.. Parbhani, Manwat, Sailu, Gangakhed, Purna, Basmath, Hingoli, Akhada-Balapur, Jintur, Kalamnuri, Pingali-Javla market, Patbri.
Beed	.. Beed, Ambejogai, Kilk Dharur, Georai, Manjalogaon, Parli-Vaijnath, Kada, Patoda.

क्रमांक Sr. No.	जिल्हा	नियमित वाजारपेठांची नावे
(1)	(2)	(3)
19	नांदेड	.. नांदेड, मूदखेड, उमरी, धर्माबाद, भोकर, फिनबट, हृदगाव, लांहा, देगलूर, मुखेड, कुंडलबाडी, नावगाव, कंधार.
20	उस्मानाबाद	.. कळंब, उस्मानाबाद, मुद्दम, परंढा, भूम, तुळजापूर, उमरगा.
21	लातूर	.. लातूर, उदगीर, निळंगा, अहमदपूर, देवधी-गुरांचा बाजार, औसा, हुंबरगुली-गुरांचा बाजार, रेणापूर-गुरांचा बाजार, चाकूर.
22	बुलढाणा	.. मलसापूर, नांदुरा, भोगाव, खामगाव, जळगाव-बामोद, देऊळगाव राजा चिखली, वेहकर, लोणार, संग्रामपूर, मोतान्न.
23	अकोला	.. अकोला, अकोट, तेलहारा, मुतिजापूर, कारंजा, बाशिम, रिसोड, यालेगाव, बाळापूर, पातूर, मंगरुळपीर, बार्शी-टाफळी, मनोरा.
24	अमरावती	.. अमरावती, घागणगाव रेल्वे, बर्यापूर, अंजनगाव, सुर्गी, अचलपूर, वरूड, मोर्शी, धारणी चांदूर-बाजार, चांदूर-रेल्वे, ठीबसा, नांदगाव खंडेश्वर.
25	यवतभाळ	.. यवतभाळ, घाटंजी, पांडरकवडा, दारव्हा, भणी, दिप्रस, वीरीअरड, उमरखेड, पुसद (कापूस व घान्बे) राळेगाव, नेर, महागाव. मारेगाव.
26	बर्धा	.. बर्धा, सिंदी, पुरुगाव, वार्धी, द्विमणघाट, आष्टी.
27	नाशिक	.. नाटोल, भिष्ठापूर, नरखेड, साबनेर, रामटेक, उमरेड, कळमेश्वर, नागपूर, मांडळ, पारंगवनी.
28	मंगळ	.. गोंदिया, मंडारा, सिरोडा, आमगाव, लाखणी, पवनी, तुमसर, राखणदूर, अर्जुनी-मोरगाव, मोहाडी, मोरगाव.
29	चंद्रपूर	.. चंद्रपूर, बरीरा, मूल, भक्षुपुरी, सिदेवाही, नागभिड, राजुरा, चिमूर, गोडपिपरी, भद्रावती.
30	महबिरोली	.. महबिरोली, नारमोरी, अहेरी.

साधार.—पत्रक उप संघाकड, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE No. 28.1.—*contd.*

District	Names of regulated markets	
(2)	(3)	
Nanded Nanded, Mukhed, Umri, Dharmabad, Bhokar, Kinwat, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon, Kandhar.
Osmanabad Kalamb, Osmanabad, Murum, Paranda, Bhoom, Tuljapur, Umrga.
Latur Latur, Udgir, Nilanga, Ahmedpur, Deoni-cattle market, Ausa, Handargulli-cattle market, Renapur-cattle market, Chakur.
Buldana Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod, Deulgaonraja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur, Mutaia.
Akola Akola, Akot, Telhara, Murajapur, Karanja, Washim, Risod, Malegaon, Balapur, Patur, Mangrudpir, Barshi, Takli, Manora.
Amravati Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Surji Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway, Tiwsa, Nandgaon-khandeshar.
Yavatmal Yavatmal, Ghatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wani, Digras, Bori-Arab, Umarkhed, Pusad (Cotton and grain) Ralegaon, Nere, Mangaon, Maregaon.
Wardha Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti.
Nagpur Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Umred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhat, Parshivani.
Bhandara Gondiya, Bhandara, Tirora, Amgaon, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakhundur, Arjuni-Morgaon, Mohadi, Moregaon.
Chandrapur Chandrapur, Warora, Mul, Brahmapuri, Sindewadi, Nagbhir, Rajura, Chimur, Gondpipri, Bhadravatti.
Gadchiroli Gadchiroli, Armori, Aberi.

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra Mumbai.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2(A).

महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती

LIFE INSURANCE IN MAHARASHTRA

वर्ग	परिमाण	1993-94	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(2)	(4)
पोलिसी	संख्या	13,557.75	Number	Policies
विम्यांची रक्कम	कोटी रुपयांत	5,912.11	Rs. in crore	Sum assured

आधार.--भारतीय आयुर्विमा महामंडळ.

Source.—Life Insurance Corporation of India.

28. संक्षेपं/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2(B).

महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम
 GROSS DIRECT PREMIUM WRITTEN IN MAHARASHTRA
 1993-94

(कोटी रुपये/ Crore Rupees)

विव	रक्क.म./Amount	Item
(1)	(2)	(1)
भारतीय साधारण विमा मंडळ व त्याच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उतरविलेल्या विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	1,231.72	Gross direct premium written in Maharashtra by of General Insurance Corporation of India and its subsidiary companies.

आधार.—भारतीय साधारण विमा मंडळ.

Source.—General Insurance Corporation of India

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3.

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या

NUMBER OF HOTELS IN MAHARASHTRA APPROVED
BY THE TOURISM DEPARTMENT

1994-95

(संख्या/Number)

ठिकाण	पंचतारांकित (डिलक्स) Star Deluxe	पंच तारांकित Star	चार तारांकित Star	तीन तारांकित Star	दोन तारांकित Star	एक तारांकित Star	Place
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	7	8	9	18	36	9	Mumbai
पुणे	..	2	4	1	9	12	Pune
औरंगाबाद	..	2	1	1	Aurangabad
नागपूर	3	1	..	Nagpur
अहमदनगर	Ahmadnagar
कराड	1	1	..	Karad
कोल्हापूर	4	..	Kolhapur
माथेरान	2	2	..	Matheran
नाशिक	2	4	1	Nashik
ठाणे	1	..	Thane
एकूण	7	12	13	27	59	23	Total

आधार.—पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन,
पर्यटन विभाग, भारत सरकार.

Source.— Department of Tourism, Government of India,
Directorate of Tourism, Government of Maharashtra.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28. 4.

हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक

FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT MUMBAI BY AIR

1994

अनु- क्रमांक Serial No.	नागरिकत्वाचा देश (1)	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists (3)	Country of Nationality (2)
1	उत्तर अमेरिका ..	89,321	.. North America
2	दक्षिण मध्य अमेरिका ..	3,724	.. South and Central America
	एकूण अमेरिका खंड ..	93,045	.. Total America
3	पश्चिम युरोप ..	2,24,146	.. Western Europe
4	पूर्व युरोप ..	5,306	.. Eastern Europe
	एकूण युरोप खंड ..	2,29,452	.. Total Europe
5	आफ्रिका ..	54,697	.. Africa
6	पश्चिम आशिया ..	97,749	.. West Asia
7	दक्षिण आशिया ..	22,016	.. South Asia
8	दक्षिण-पूर्व आशिया ..	25,818	.. South-East Asia
9	पूर्व आशिया ..	31,717	.. East Asia
	एकूण आशिया ..	1,77,300	.. Total Asia
10	ऑस्ट्रेलिया ..	11,466	.. Australia
11	राष्ट्रीयता नसलेले ..	1,043	.. Stateless
	एकूण ..	5,67,003	.. Grand Total

आधार.—भारत पर्यटक बाबडे, भारत सरकार.

Source.—India Tourist Statistics, Government of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5.

महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (कूड) तेलाचे उत्पादन
PRODUCTION OF CRUDE OIL IN MAHARASHTRA STATE

('००० टनांत/Tonnes)

वर्ष/ Year (1)	मुंबई ह्याय किनारा Off shore Mumbai High (2)
1976-77	406
1977-78	2,074
1978-79	3,310
1979-80	4,422
1980-81	4,985
1981-82	7,975
1982-83	12,877
1983-84	17,392
1984-85	20,136
1985-86	20,823
1986-87	20,618
1987-88	20,164
1988-89	21,112
1989-90	21,716
1990-91	21,191
1991-92	18,963
1992-93	15,746
1993-94*	15,375

* अस्थायी/Provisional

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्री ऑफ पेट्रोलियम ऑफ नॅचरल गॅस, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6.

महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर
RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS IN
MAHARASHTRA STATE

वर्ष/Year	मुंबई हाय किनारा/Off shore Mumbai High		
	साठे** (अब्जघन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घन मीटर) Gross production (Million Cu. Metres)	वापर (दशलक्ष घनमीटर.) Utilisation (Mn. Cu. Metres)
(1)	(2)	(3)	(4)
	106.62		
1976-77	143.06	48
1977-78	186.15	229	3
1978-79	264.64	386	204
1979-80	270.96	542	372
1980-81	329.04	673	387
1981-82	330.62	1,345	671
1982-83	377.21	2,357	1,400
1983-84	377.80	3,259	1,834
1984-85	368.55	4,408	2,515
1985-86	377.69	5,180	3,067
1986-87	400.99	6,705	5,042
1987-88	411.09	8,259	5,820
1988-89	440.47	9,731	6,944
1989-90	457.36	13,087	8,585
1990-91	483.50	14,082	10,035
1991-92	479.77	14,394	11,378
1992-93*	465.13	13,352	12,453
1993-94*	454.56	13,356	12,472

**अस्थायी/Provisional. *कॅलेंडर वर्ष/Calendar Year.

साधर.—अर्थ व आर्थिकी विभाग, मिनिसट्री ऑफ पेट्रोलियम अँड नॅचुरल गॅस, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas Statistics, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7.

ब्रह्मोमत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरेलू ग्राहक
LPG DOMESTIC CUSTOMERS IN MAHARASHTRA

(१ एप्रिल १९९३ रोजी/As on 1st April 1993)

(हजारं/In thousand)

कंपनीचे नाव (1)	ग्राहकांची संख्या No. of Customers (2)	Company Name Name of Company (1)
भारतीय तेल महामंडळ मर्यादित ..	166	Indian Oil Corporation Limited.
हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	1,460	Hindustan Petroleum Corporation Limited.
भारत पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	1,652	Bharat Petroleum Corporation Limited.
एकूण ..	3,278	.. Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्री ऑफ पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक गॅस स्टॅटिस्टीक्स, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas Statistics, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.1.

29. निवडक निर्वेशकांचा काल/

तयला कामांचा/

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनांत आहेत/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1.	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्रकां- नुसार)	30,758	30,769	30,766	30,758
2.	लागवड केलेले निव्वळ क्षेत्र	17,878	18,135	17,668	18,262
3.	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र	18,823	18,972	18,737	19,664
4.	भोकिताखालील एकूण क्षेत्र	1,220	1,368	1,570	2,171
5	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन —				
	(अ) तांदूळ—				
	(१) क्षेत्र	1,300	1,321	1,352	1,416
	(२) उत्पादन	1,369	884	1,662	2,286
	(ब) गहू—				
	(१) क्षेत्र	907	833	812	1,169
	(२) उत्पादन	401	280	440	1,199
	(क) जोंघळा—				
	(१) क्षेत्र	6,284	6,057	5,703	6,064
	(२) उत्पादन	4,224	2,295	1,557	3,466
	(ड) बाजरी—				
	(१) क्षेत्र	1,635	1,828	2,039	1,808
	(२) उत्पादन	489	370	824	560

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1.

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

1980-81	1985-86	1990-91	1992-93*	1993-94*	Items
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area according to village papers.
18,299	18,223	18,565	18,049	18,064	Net area sown
19,642	20,569	21,859	21,029	21,404	Gross cropped area
2,415	2,420	3,319	3,235	3,292	Gross area irrigated
					Area and outturn of principal crops—
					(a) Rice—
1,459	1,536	1,597	1,543	1,550	(i) Area
2,315	2,160	2,345	2,363	2,484	(ii) Outturn
					(b) Wheat—
1,063	888	867	680	753	(i) Area
886	652	909	798	1,056	(ii) Outturn
					(c) Jowar—
6,469	6,628	6,300	5,921	6,165	(i) Area
4,409	3,918	5,929	6,688	5,976	(ii) Outturn
					(d) Bajri—
1,534	1,717	1,940	1,908	1,790	(i) Area
697	420	1,115	1,780	1,210	(ii) Outturn

*अस्थायी/Provisional.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य विकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन—पुढे चालू					
(ई) एकूण तुणधान्ये (इतर धान्ये वरून)—					
(१) क्षेत्र	..	10,606	10,512	10,320	10,931
(२) उत्पादन	..	6,755	4,037	4,737	7,869
(फ) एकूण कडधान्ये—					
(१) क्षेत्र	..	2,349	2,330	2,566	2,914
(२) उत्पादन	..	989	657	677	1,168
(ग) ऊस—					
(१) क्षेत्र	..	155	171	204	268
(२) उत्पादन (कसात)	..	10,404	10,080	14,433	20,534
(घ) कापूस—					
(१) क्षेत्र	..	2,500	2,716	2,750	2,307
(२) उत्पादन (लिटमध्ये)	..	288	179	82	133
(च) मूईमग—					
(१) क्षेत्र	..	1,083	1,117	904	854
(२) उत्पादन	..	300	473	586	693
(ज) तंबाखू—					
(१) क्षेत्र	..	25	13	12	11
(२) उत्पादन	..	12	6	5	5
शेती उत्पादनांचे निदेशांक—					
(१९७९-८२=१००)					
(१) वनधान्ये	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
(२) वनधान्येतर	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
(३) सर्व पिके	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

TABLE No. 29.1.— contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Area and outturn of principal crops—contd.
					(e) All cereals— (including other cereals)
10,976	11,209	11,136	10,555	10,755	(i) Area
8,647	7,554	10,740	12,225	11,377	(ii) Outturn
					(f) All pulses—
2,715	2,840	3,257	3,350	3,433	(i) Area
825	1,156	1,441	1,829	2,205	(ii) Outturn
					(g) Sugarcane—
319	355	536	470	411	(i) Area
23,706	23,268	38,154	30,854	27,892	(ii) Outturn (cane)
					(h) Cotton—
2,550	2,709	2,721	2,480	2,479	(i) Area
208	338	319	307	446	(ii) Outturn (in lint)
					(i) Groundnut—
695	670	864	652	659	(i) Area
451	491	979	759	769	(ii) Outturn
					(j) Tobacco—
12	10	8	10	10	(i) Area
8	8	8	12	13	(ii) Outturn
					Index numbers of agricultural production (1979-82=100)
N.A.	88.4	120.4	140.8	141.7	(i) Foodgrains
N.A.	103.7	154.5	130.1	137.5	(ii) Non-foodgrains
N.A.	95.7	136.5	135.7	139.7	(iii) All commodities

* अस्थायी/Provisional

29. निवडक निर्देशकांचा फल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तबला क्रमांक/TABLE No. 29.2.

पशुधन व कुक्कूट/LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारत/in thousand numbers)

अनुक्रमिक Serial No (1)	प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1972 (5)	1978 (6)	1982 (7)	1987 (8)	1992 (9)	Category (2)
1	गाई-बैल—								Cattle—
	दीन वर्षावरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329	6,687	6,690	6,955	Males over 3 years
	दीन वर्षावरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247	5,739	5,847	Females over 3 years
	बाबरे ..	4,194	3,645	3,912	4,108	4,228	4,555	4,639	Young stock
	एकूण—गाई-बैल ..	15,328	14,729	14,705	15,218	16,162	16,983	17,441	Total— Cattle
2	म्हशी-रेडे—								Buffaloes
	दीन वर्षावरील रेडे ..	353	340	308	325	351	356	337	Males over 3 years
	दीन वर्षावरील म्हशी ..	1,639	1,135	1,871	2,148	2,307	2,816	3,224	Females over 3 years
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425	1,313	1,583	1,887	Young stock
	एकूण—म्हशी-रेडे ..	3,087	3,042	3,301	3,899	3,972	4,755	5,447	Total— buffaloes
3	मेंढरे ..	2,093	2,205	2,128	2,636	2,671	2,873	3,074	Sheep
4	बोळघा ..	5,181	5,121	5,911	7,563	7,705	9,195	9,941	Goats
5	घोड, पिंगरे ..	105	101	58	48	49	43	40	Horses and Ponies
6	इतर जनावरे ..	360	352	317	326	340	447	449	Other livestock
	एकूण—जनावरे ..	26,048	25,449	26,361	29,642	30,919	34,255	36,393	Total— livestock
7	कोंबड्या, बबके बगरे ..	10,577	9,902	12,217	18,751	19,844	24,839	32,187	Poultry

संख्या क्रमांक/TABLE No. 29.3.

29. निवडक निर्वेशकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

उद्योग आणि खाणकाम/

असुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960 (3)	1965 (4)	1970 (5)	1975 (6)
1	बालू कारखान्यांची संख्या ..	8,010	9,472	9,803	11,425
2	कामगारांची दैनिक सरासरी (हजार)	746	903	952	1,015
3	औद्योगिक उत्पादन—				
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि. ग्रॅम)	242	251	227	420
	(२) कापूस कापड (लाख मीटर)	16,747	15,654	14,411	12,983
	खनिज उत्पादन—				
	(१) कोळसा (हजार मे. टन) ..	788	1,140	1,771	3,580
	(२) कच्चे मॅपेनिज (हजार मे. टन)	187	317	216	188

*अस्थायी/

†बिही कारखान्यांचा समावेश वेगळ्या अधिनियमाखाली १९७४ पासून केलेला आहे

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3.

INDUSTRY AND MINING

1980	1985	1990*	1991*	1992*	1993*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
15,170	18,922	23,410	24,119	24,549	26,102	Number of working factories†
1,177	1,129	1,163	1,169	1,165	1,212	Average daily number of workers (thousand No.)
						Industrial production—
249	221	238	243	246	255	(i) Cotton yarn (millien kg.).
12,603	10,431	8,552	8,202	7,962	7,458	(ii) Cotton cloth (lakh metres)
						Mineral production—
5,300	10,792	16,030	19,290	19,191	20,335	(i) Coal (thousand tonnes).
223	238	262	294	327	303	(ii) Manganese ore (thousand tonnes).

Provisional

Bidi Factories covered under seperate Act, from 1974.

29. निवडक निर्देशाकाचा कल/

तक्ता क्रमांक/

बीज/

संक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॅट)	759	1,304	2,119	2,786
2	बिजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)	3,268	5,635	9,134	12,052
3	बिजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास)				
	(अ) एकूण	2,720	4,717	7,650	9,490
	(ब) उद्योगांकरिता	1,853	3,297	5,312	5,935
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून बीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व व्होल्टांची संख्या (प्रत्येक वर्षी-वखेरची)	853	4,665	12,752	20,112

*अस्थायी/

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.4.

ELECTRICITY

1980-81	1985-86	1990-91	1993-94*	1994-95*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
4,298	7,091	8,876	9,414	10,039	Installed capacity (thousand kw.).
18,751	27,647	37,311	42,236	47,259	Electricity generated (million kwh.).
					Consumption (million kwh.).
14,034	20,979	30,775	36,995	40,104	(a) Total
8,130	11,124	14,706	15,824	16,546	(b) Industrial
27,914	33,927	39,413	39,413	39,413	Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at the end of each year.

*Provisional

29. निवडक निदर्शकाचा कल/

तबता क्रमांक/

सहकार/

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या ..	31,565	37,405	42,603	49,651
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारांत).	4,191	6,786	8,581	11,629
3	घेतले भांडवल (कोटी रुपये)	291	712	1,490	2,688
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये).	43	91	133	170

टीप—बरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत. (त्यात सुपरवार्यिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी, इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे.)

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5.

CO-OPERATION

1980-81	1985-86	1990-91	1992-93	1993-94	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
60,747	79,291	1,04,620	1,18,457	1,26,994	Societies (No.)
14,783	20,141	26,875	31,715	33,459	Members (thousand No.)
5,210	1,085	2,418	3,228	3,833	Working capital (Crore Rs.)
250	419	779		Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.).

Note.—The above figures relate to all types of societies. (including supervising unions divisional and district boards and insurance societies, etc.).

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

सक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960	1965	1970	1975	1980
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि. मीटर).	37,757	48,053	62,703	1,58,928	1,38,613
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)—					
	(अ) मोटारी ..	45,328	66,363	1,08,679	1,69,895	2,13,700
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने ..	89,127	1,43,497	2,57,539	4,58,214	7,25,352

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6.

TRANSPORT AND COMMUNICATION

1985	1990	1992*	1993*	1994	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,51,671	1,72,859	1,74,494	1,77,012	1,80,586	Length of roads as on 31st March of each year (kilometres).
					Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year).—
2,82,972	4,04,240	4,41,542	4,56,375	4,20,247	(a) Motor cars
13,45,048	24,30,615	28,49,783	30,18,623	31,62,626	(b) All types of vehicles

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तपता क्रमांक/

शिक्षण/

बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
प्राथमिक शिक्षण—				
(पूर्व-प्राथमिक अतिरिक्त)				
(१) संस्था (संख्या) ..	34,594	41,781	45,143	48,299
(२) विद्यार्थी (हजारांत) ..	4,178	5,535	6,229	6,993
(३) शिक्षक (हजारांत) ..	113	153	185	221
दुय्यम शिक्षण—				
(१) संस्था (संख्या) ..	2,468	4,032	5,339	5,810
(२) विद्यार्थी (हजारांत) ..	858	1,500	1,936	2,442
(३) शिक्षक (हजारांत) ..	35	57	77	96

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TALBE No. 29.7.

EDUCATION

1980-81	1985-86	1990-91	1991-92	1992-93	Item
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
Primary education—					
(excluding pre-primary).					
51,045	54,406	57,744	58,168	59,299	(1) Institutions (No.)
8,392	9,418	10,424	10,661	11,065	(2) Students (thousand No.)
222	245	268	271	282	(3) Teachers (thousand No.)
Secondary education—					
6,119	8,177	9,992	10,613	11,280	(1) Institutions (No.)
3,309	4,585	5,794	6,064	6,322	(2) Students (thousand No.)
114	146	132	187	195	(3) Teachers (thousand No.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8.

अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)
ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (New Series)

(भाषारभूत वर्ष/Base year : 1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	मूलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ति, विवा- बत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माळ Manu- factured products	सर्व वस्तू All commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	मास/Weight—	(32.295)	(10.663)	(57.042)	(100.000)
1	1982-83	106.7	106.5	103.5	104.9
2	1983-84	118.2	112.5	109.8	112.8
3	1984-85	125.5	117.3	117.5	120.1
4	1985-86	125.7	129.8	124.4	125.4
5	1986-87	137.1	138.6	129.2	132.7
6	1987-88	152.6	143.3	138.5	143.6
7	1988-89	160.1	151.2	151.5	154.3
8	1989-90	163.6	156.6	168.6	165.7
9	1990-91	184.9	175.8	182.8	182.7
10	1991-92	218.4	199.0	203.4	207.8
11	1992-93	234.6	227.1	225.6	228.7
12	1993-94	250.9	262.4	243.2	247.8
13	1994-95	283.2	285.4	250.3	274.7

साधार. — मासिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source. — Office of the Economic Adviser, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.

সকল ক্রমিক/TABLE No. 29.9.

29. निवडक निर्देशकांचा कल

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किमतींचे निर्देशांक (नवी मालिका)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	बाब	भार Weight	1971-72	1976-77
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	59.9 100.00	204 190	320 298
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	59.9 100.00	214 198	328 308
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	53.08 100.00	210 192	327 295
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	50.60 100.00	189 176	314 287
5	नाशिक (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	52.9 100.00
6	जळगाव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	55.98 100.00	203 188	319 296
7	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	60.26 100.00	210 198	345 315
8	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	53.65 100.00	201 190	335 308
9	कोल्हापूर (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	55.64 100.00
10	अकोला (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न सर्वसाधारण निर्देशांक	62.30 100.00

@ आधारभूत वर्ष/Base year : 1982 = 100

**पायाभूत वर्ष १९८२ मधील निर्देशांक पायाभूत वर्ष १९६०/१९६१ मध्ये रूपांतरित करण्यासाठी बापरावयाचा गुणक.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9.

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1981- 82	1986- 87	1991- 92@	1992- 93@	1993- 94@	1994- 95	**जोड़णारा गुणक Linking factor	Item	Centre
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
508	799	255	285	302	342	5.44	Food	Mumbai
460	717	234	260	279	314	5.12	General Index	(Calendar year 1960=100)
544	756	242	274	271	308	5.37	Food	Solapur
499	697	234	263	269	296	5.03	General Index	(Calendar year 1960=100)
505	708	229	257	270	299	5.24	Food	Nagpur
469	673	230	257	273	296	4.99	General Index	(Calendar year 1960=100)
490	717	251	287	299	335	4.86	Food	Pune
432	639	226	257	272	304	4.53	General Index	(Calendar year 1961=100)
..	..	247	266	285	315	..	Food	Nashik
..	..	236	257	277	302	..	General Index	(Calendar year 1982=100)
530	718	247	276	277	315	5.12	Food	Jalgaon
472	667	228	251	259	294	4.78	General Index	(Calendar year 1961=100)
579	749	238	261	260	298	5.51	Food	Nanded
523	707	234	256	264	297	5.01	General Index	(Calendar year 1961=100)
548	830	247	277	276	318	5.63	Food	Aurangabad
496	743	227	252	258	292	5.18	General Index	(Calendar year 1961=100)
....	249	285	286	326	Food	Kolhapur
....	230	259	267	301	General Index	(Calendar Year 1982=100)
....	237	263	270	310	Food	Akola
....	229	253	266	297	General Index	(Calendar year 1982=100)

Linking factor for converting index number with base 1982 into with base 1960/1961.

✓ 29. निवडक निर्देशकाचा कल

तबता क्रमांक/

राज्य उत्पन्न/(सुधारित मालिका)

अनुक्रमांक Serial No.	वार	1980-81	1981-82	1985-86	1986-87
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1 राज्याचे चालू किमतीनुसार उत्पन्न—					
(अ)	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	15,163	16,993	26,467	28,431
(ब)	राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (माघार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(112.1)	(174.6)	(187.5)
(क)	दरबोई उत्पन्न (रुपयांत)	2,435.3	2,672.9	3,825.7	3,995.4
(द)	दरबोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (माघार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(109.8)	(157.1)	(164.1)
2 राज्याचे स्थिर (१९८०-८१) किमतीनुसार उत्पन्न—					
(अ)	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)	15,163	15,519	18,714	18,969
(ब)	राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (माघार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(102.3)	(123.4)	(125.1)
(क)	दरबोई उत्पन्न (रुपयांत)	2,435.3	2,441.0	2,705.1	2,665.6
(द)	दरबोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (माघार १९८०-८१=१००)	(100.0)	(100.2)	(111.1)	(109.5)

*अस्थायी/Provisional

टीप.— दरबोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करताना वर्षामध्ये छोकसंख्येचे आकडे वापरण्यात आले आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10.

STATE INCOME (Revised Series)

1988-89*	1989-90*	1990-91*	1991-92*	1992-93*	1993-94@	1994-95*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
							I Net State Domestic Product at current prices—
40,472	48,483	57,577	64,790	7,9752	94393	11,1028	(a) State income (Rs. in crore).
(266.9)	(319.7)	(379.7)	(427.3)	(526.0)	(221.5)	(232.2)	(b) Index No. of State income. (Base:1980-81=100)
5,430.0	6,353.4	7,367.3	8,114.7	9,714.5	11,367.1	13,112.2	(c) <i>Per capita</i> State income. (in Rs.).
(223.0)	(260.9)	(302.5)	(333.2)	(402.2)	(468.8)	(538.4)	(d) Index No. of <i>per capita</i> State income (Base:1980-81=100).
							II Net State Domestic Product at constant (1980-81) prices—
22,3622	25,469	27,007	26,803	30,401	33,052	35,198	(a) State income (Rs. in crore).
(147.5)	(168.0)	(178.1)	(176.8)	(200.5)	(210.8)	(232.1)	(b) Index No. of State income. (Base:1980-81=100),
3,000.3	3,337.6	3,455.7	3,357.0	3,733.6	3,980.2	4,156.8	(c) <i>Per capita</i> income. (in Rs.).
(123.2)	(137.1)	(141.9)	(137.9)	(153.3)	(163.4)	(170.7)	(d) Index No. of <i>per capita</i> income. (Base:1980-81=100)

@प्राथमिक/Preliminary.

Note.—While calculating *per capita* income mid-year population has been used.

रूपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लांबी/LENGTH

फूट 1 foot	=	30.48	सेंटीमीटर (तंतोतंत) Centimetres (Exact).	मीटर 1 metre	=	1.09361	यार्ड yard.
यार्ड 1 yard	=	0.9144	मीटर (तंतोतंत) metre (Exact)	किलोमीटर 1 kilometre	=	0.62137	मैल mile.
मैल 1 mile	=	1.609344	किलोमीटर (तंतोतंत) kilometres (Exact)				

2. क्षेत्रफल/AREA

चौ. फूट 1 square foot	=	9.2903	चौ. डेसीमीटर square deci- metres.	हेक्टर 1 hectare	=	2.47105	एकर acres.
एकर 1 acre	=	0.404686	हेक्टर hectare	चौ. किलोमीटर 1 sq. kilometre	=	0.386101	चौ. मैल square mile.
चौ. मैल 1 square mile	=	2.58999	चौ. किलोमीटर square kilometres.				

3. वजन/WEIGHT

किलोग्रॅम 1 kilogram	=	2.20462	पाँड pounds	=	1.07169	सेर seers.	
पाँड 1 pound	=	0.4535924	किलोग्रॅम kilogram	टन 1 ton	=	1.01605	मेट्रिक टन tonnes.
मेट्रिक टन 1 tonne	=	0.98420	टन ton	=	26.7923	मण Maunds	

4. धारकता/CAPACITY

गैलन (इंपिरियल) = 4.54596 लिटर्स
 gallon (Imp.) = 4.54596 litres

1 लिटर = 0.219976 गैलन (इंपिरियल)
 1 litre = 0.219976 gallon (Imp.)

गैलन (U. S.) = 3.78533 लिटर्स
 gallon (U. S.) = 3.78533 litres

0.83268 गैलन (इंपिरियल)
 = 0.83268 gallon (Imp.)

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लंबी Length	किलोमीटर 1 kilometre	= 1,000	मीटर metres.
	मीटर 1 metre	= 1,000	मिलिमीटर millimetres.
क्षेत्रफल Area	चौ. किलोमीटर 1 sq. kilometre	= 100	हेक्टर hectares.
	हेक्टर 1 hectare	= 10,000	चौ. मीटर sq. metres.
वजन Weight	टन 1 tonne	= 1,000	किलोग्रॅम kilograms = 10
	किलोग्रॅम 1 kilogram	= 1,000	क्विंटल quintals
			ग्रॅम grams.

PRINTED AT THE GOVERNMENT CENTRAL PRESS, MUMBAI.
